

FOLK MAGAZIN

Néphagyomány hetedízíglén
Talpukkal a földet koptatók tüköre
A boldogi tánc nyomában

Ismiria s Jakab

A TARTALOMBÓL:

6. Néphagyományy hetediziglen
Sándor Ildikó
7. A Bihari sikere Isztambulban
Barcsay Zsombor
8. RÉGIEK SZERELME
Ismiria s Jakob
Kóka Rozália rovata
10. Interjú a hatvanéves Kiss Ferencsel
Küttel Dávid
14. ELHIVATOTTAK A VÉGEKEN
Beszélgetés Csiszér Ambrusnéval
Kóka Rozália
18. TÁNCCHÁZAK, TANFOLYAMOK,
FOLK-KLUBOK
22. Talpukkal a földet koptatók tüköre
Agócs Gergely
23. FOTÓGALÉRIA
Kunkovács László: Pásztoemberek
28. POLGÁRI ESTÉK SZÉKEN
Kedd este volt
Kocsis Rózsai – Juhos Kiss Sándor
30. Buha György emlékezete
Halmi Zoltán
32. TALLÓZÓ
A halászkörösztőlő
Herman Ottó
34. ÉTELEK – HAGYOMÁNYOK
Szarvas és környéke
Juhász Katalin
37. Elment Budai Mihály
Varga Sándor
38. MAGTÁR
Barta Léka Tamás versei
40. Élünk, vagyunk...
Antal László
42. SZAKDOLGOZAT-PÁLYÁZAT
A boldogi tánc nyomában
Hudákné Farkas Sára
46. *Sue Foy angol nyelvű ismertetője*

A magyar közmédia „páva-variációi”

A fogyasztói társadalom véleményformálót gyakran lehet rajtakapni, amint séreányen igyekeznek bebizonyítani, hogy a lokálisan vagy a vérségi kapcsolatok által determinált identitás nem fontos. A kulturális térben a globalizációs érdekeket szolgáló szereplők nap mint nap hirdetik, hogy az identitás választható, sőt, ez az érdekorientált folyamat ott tart, hogy a maguknak új identitást választó fiktív szórakoztatóipari ikonokból (regények, filmek karaktereiből), vagy akár a bulvárvilág alakjaiból egyenesen valamiféle új kultúrhéroszokat igyekeznek kreálni. A társadalmi diskurzusban ugyanakkor megjelenik az az érvelés is, amely szerint fontos odafigyelni az *autochton* (közösségi, regionális, nemzeti stb.) identításra, szükséges ápolni a hagyományos kultúrát, illetve megőrizni annak lokális értékeit, s mindezek mentén elősegíteni a kulturális diverzitás állapotának fenntartását. Sokszor találkozhatunk olyan véleményekkel is, hogy ezt az örökséget már nem, vagy legfeljebb csak módosított formában lehet „integrálni” a jelenkor műveltségébe. E felvetések megfogalmazói általában azzal érvelnek, hogy mára oly mértékben megváltoztak a kulturális élet társadalmi keretei, hogy a modern ember a hagyományokkal, mint egyfajta statikus, muzeális jelenségcsoporttal nem tud mit kezdeni, és az ezekhez való értelmetlen ragaszkodás csak féke az elképzelt fejlődésnek. Olykor a média és a szórakoztatóipar kódolt üzeneteiből, de akár egyes közszereplők állásfoglalásaiból is a hagyományos kultúrát relativizáló, annak értékeit kimondva-kimondatlanul megkérdőjelező álláspont is kiolvasható. A magyar közmédiában a tradicionális értékeket hordozók társadalmi rétegével, illetve a hagyományos kultúra jelenségeivel kapcsolatban is hosszú időn keresztül megfigyelhető volt ez a következetlen, hol magasztaló, hol pedig megkérdőjelező, olykor egyenesen gúnyolódó interpretáció.

A népművészet értékeit felvonultató első televíziós vetélkedő, a *Röpülj, páva!* a Vass Lajos zeneszerző, karnagy és Lengyel Miklós televíziós szerkesztő által kialakított szakmai koncepciónak megfelelően került a képernyőre. A *Röpülj, páva!* négy adássorozatát megélt műsoraiban (1969/70, 1977, 1981, 1983) a televízió nézőközönsége még

a népművészet két alakváltozatával találkozhatott. A versenyen egyfelől a népzene (és később a néptánc) azon hagyományörző képviselői is részt vettek, akik a bemutatott tartalmakat még a saját, aktívan használt kulturális anyanyelvük részeként állították színpadra, másfelől a vetélkedőn szerepeltek olyan fiatal, városi előadók is, akik a *revival* szerteágazó válfajainak valamelyikét képviselték. A különbség szembeötlő volt. A hagyományörző csoportok tagjai a színpadra, illetve képernyőre alkalmazók minden igyekezete ellenére is meg tudták őrizni a folklór őszinte hangvételét, a falusi életképek megkomponálására törekvő rendezők nemegyszer ügyetlen, mesterkéltségű megoldásait felül tudta írni a hagyomány ereje, a szereplők belső indíttatású hitelessége. A kórusokba, hangszeregyüttesekbe tömörült, vagy akár szólóban szereplő „mozgalmi” fiatalok műsoraiban ezzel szemben látszott a kiérlelt hagyomány-koncepció hiánya, a réteve alkalmazkodás a magas kultúra színpadi, előadó-művészeti konvencióihoz. A dalok nemegyszer a „fesztiválzenekar” kíséretével, vagy éppen gitárkísérettel szólaltak meg, az énekesek előadásmódjában legtöbbször a népdal és a komolyzene dalműfajainak egy sajátosan felemás, stílári egyvelege érvényesült. Ezek a teljesítmények még a klasszikus folklorizmus megnyilvánulásai voltak. A háttérben, a *Röpülj, páva!* által inspirált „pavakörök”, helyi hagyományörző csoportok kibontakozó mozgalmá mellett csendben kialakult a folklór másik, mondhatni avantgárd koncepcióját képviselő táncházak mozgalmá. A média sokáig nem tudott mit kezdeni ezzel a népművészetet nem csak a színpadon képviselő és nem csak reprezentációs célokból művelő, farmeros-tarisznyás társasággal. Több mint valószínű, hogy a magyar mediális tér kulturális tartalmait előállító nagy többsége ma sem tudna különbséget tenni a folklorizmus e két, egymástól markánsan elkülönülő (egymás rendezvényeit alig látogató, különálló fórumokat működtető stb.) vonulata között.

A táncházak klubéletét, az azokban újraéledő és újra megélhető értékek világát szemléltetni igyekvő, kis költségvetésű, rövid életű magazinműsorok sem a „szakma” igényeit nem tudták kielégíteni, sem a táncházmozgalom valós társadalmi súlyá-

Címlap: Gyermekek viseletben. Boldog, Pest m., 1925. (fotó: Gönyey Sándor, Néprajzi Múzeum, F 157709)

Belső borító: Tintér Gabriella a „Fölszállott a páva” 2014-es versenyén (fotó: Nagy Zoltán, MTVA)

A „Fölszállott a páva 2014” díjazottjai
(fotó: Gálos M. Samu, MTVA)

nak megfelelő mediális felületet nem tudtak biztosítani ennek az egyre gazdagabb kulturális, illetve közművelődési kínálatot jelentező tevékenységkörnek. A magyarországi „civil” társadalmi kezdeményezések előfutáraként kialakult mozgalom ugyanis fokozatosan olyan hátszínre épített ki magának, melyben a táborok, fesztiválok, minősítő rendszereket kialakító, módszertani segédanyagokat közreadó szakmai közpon-

tok, majd 1990 után országos vagy regionális hatókörű civil szervezetek szakmai hálójának segítségével terjedt a *foklór revival* új hulláma. Akadt olyan kísérlet is, amely az áttörés ígérését hordozva, a játékfilm eszközeivel igyekezte pótolni a hiányt. A Szomjas György rendezésében elkészült, a „tánc házias életérzést” bemutatni óhajtó, 2003-as *Vagabond* című alkotás viszont nagy csalórást okozott. Talán ennek hatására kezdett

egyszerre több mediális műhelyben is érelődni egy új műsorformátum kialakításának gondolata.

A Hagyományok Háza környékén ettől az időtől fogva szinte évente felbukkantak különféle televíziós szerkesztők, producerek vagy független alkotó stúdiók képviselői, hogy felvegyék a kapcsolatot a népművészeti mozgalmak területén jártas szakemberekkel. A népzene, illetve a táncok is

Páva Iroda: Tovább egyengeti az MTVA a tehetségek útját

Megalakult a Páva Produkciós Iroda, amelynek célja a „Fölszállott a páva” 2012-es és 2014-es évadában felfedezett tehetségek utógondozása, egyúttal nemzeti értékeinkre, a zenénk, táncunk egyedi jellegére kívánja felhívni a figyelmet. Az iroda feladata lesz mostantól a közmédiához érkező megkeresések fogadása, a fesztivál- és rendezvényszervezők részéről beérkező felkérések menedzselése, de kreatív feladataik közé tartozik majd speciális ajánlatok összeállítása is a különböző rendezvényekre.

Scrob Andrea, a „Fölszállott a páva” felelős szerkesztője mostantól a Páva Produkciós Iroda helyettes vezetőjeként folytatja munkáját. Mint mondta: „a Páva tehetséges fiataljai hatalmas kincseket birtokolnak, a néptánc és a népzene mellett összetartó közösségre, barátokra, tartásra, tiszteletre és egy egészséges adag nemzeti öntudatra is lettek. A versenyzők a Páva színpadára is elhozták a gyűjtőutakon megismert idős mesterek bölcsességét, élettapasztalatát, a társadalmunkat sújtó generációs szakadék feletti híd építésére pedig a 2014-es évadban mi, műsorkészítők is kiemelt hangsúlyt fektettünk. A verseny tartalmát és értéket közvetít, ezt szeretnénk továbbvinni az új produkciós iroda keretein belül is. Könnyen fogyasztható, szórakoztató formában, a magyar televíziózást megelőző képi világgal mutatta meg ezt a kapcsolódást az MTVA, hiszen a cél az volt, hogy az egyébként kiemelke-

dő nézettségű »Fölszállott a páva« azokat is megszólítsa, akiktől eddig távol állt a népi kultúra.” A produkciós iroda pedig ott folytatja, ahol a döntőben abbahagyták, amikor is kisfilmekkel, modern eszközökkel, innovatív ötletekkel mutatták meg, hogyan lehet népszerűsíteni a népi kultúrát olyan helyeken, ahova a mozgalom még nem jutott el. Balogh Júlia, a „Fölszállott a páva” ötletgazdája, az iroda vezetője hangsúlyozta: „az MTVA nem engedi el a kezét a második évad felfedezettjeinek sem. Segíti őket, hogy minél több helyen felléphessenek, méltó módon képviselhessék a Pávát, és a közmédiát. Megpróbálunk a produkcióinkkal piaci értelemben is versenyképesek lenni, hiszen időszerű a kérdés: miért csak popzenészeket közvetítsenek az ügynökségek, amikor a műsor megmutatta, hogy milyen felejthetetlenül tudja tenni egy néptáncgyűjtés a különböző rendezvényeket, a családi alkalmakat. Ők ugyanis valódi közösségekben élnek, és ezt bárhol képesek megteremteni. A közös ének és tánc örömét hirdetjük a Fölszállott a páva első és második évadának meghatározó személyiségeivel.” A produkciós iroda természetesen nemcsak az elmúlt két évad tehetségeire koncentrál, hanem a „Fölszállott a páva” sikersorozatának folytatása is a cél: a 2015-ös Páva a gyermekeké lesz, ezért a harmadik évad beharangozása talán még fontosabb feladat.

(Forrás: mediaklikk.hu)

lágából érkező előadók összetársadalmi elfogadottságának lassú, de egyre érezhetőbb növekedése is nyilván ösztönzőleg hatott a közeledés folyamataira, de egészen 2011-ig kellett várni, amíg megtört a jég, s reszegve-ropogva bár, de a cselekvés irányába mozdultak a magyar média megmerevedett struktúrái. Hosszú előkészítő tárgyalások után 2012 márciusában a magyar közszolgálati média új intézménye, az MTVA és a Hagyományok Háza négy kategóriában (1. énekes és hangszeres szólolisták, 2. népzenei együttesek, 3. táncos szólolisták és táncospárok, 4. néptáncgyüttesek) meghirdette a *Fölszállott a páva 2012* című népművészeti tehetségkutató versenyt, amelyben jómagam szakmai koordinátorként és zsűritagként vehettem részt. A verseny szakmai kritériumainak kialakítását, a jelentkezők kiválogatását, illetve a válogatás előzetes fordulónak lebonyolítását partnerként két civil szervezet, a Tánchááz Egyesület és a Martin György Néptáncszövetség is segítette. Ez a munka a folyamat egyik legfontosabb, legnagyobb körülménytől igénylő fázisa volt, hiszen a verseny szakmai kritériumai, a versenykiírás legapróbb mozzanatai is meghatározták az egész tehetségkutató műsorfolyam tartalmának alakulását. Már az egyzetések kezdeti fázisában sikerült megállapodnunk abban, hogy a vetélkedőt az autentikus, hagyományhű produkciókat színpadra állító fiatalok számára írjuk ki. Ez a mai – a hagyományos kultúra egyes elemeit felhasználó – különféle fuzionálási kísérletekkel teleszótt művészeti életben egyfelől azért volt kiemelt fontosságú, mert a laikusok széles tömegei hajlamosak népművészetnek, a folklór részének tekinteni a szórakoztatóipar *cross-over* termékeit is. Másfelől, a zsűri értékelő munkájában így „csak” a népzene- és néptánc kutatás dokumentumanyagai összességének elképzelt „partitúráival” kellett összevetni a vetélkedő színpadain látottakat-hallottakat. A művészi alkotótevékenység mindig újabb és újabb formák létrehozására irányuló törekvései szakmai minőségének megítélése ugyanis teljesen másféle döntéshozatali hozzáállást igényel, s a dolog természetéből fakadóan mindig sokkal szubjektívebb döntéseket is eredményez.

Fontos, a magyarországi táncművelés legnemesebb sajátosságait követő döntés volt az is, amely szerint a vetélkedőbe engedjük nevezni az országban élő nemzetiségek folklóranyagára épülő produkciókat is. A Kárpát-medence egyéb tájain élő szomszédnépek folklórja viszont nem egyenlő arányban jutott be a magyar népművészeti mozgalmak világába. E kulturális régió keretei emellett túl kiterjedtek ahhoz, hogy

egy magyar zsűri megfelelő szakmai kompetenciákkal meg tudná ítélni mondjuk a bánági románok körtáncaitól az árvai görög dudazenéjéig terjedő skálán létrejövő produkciók szakmai minőségét, így a szomszéd népek e régióiból származó táncokkal, zenéikkel nevezni nem lehetett.

A vetélkedő a 2012. december 15-én megrendezett döntővel ért véget. A 2012 októberében elindított adások szombaton esténként, főműsoridőben jelentkeztek, s hétről-hétre egyre több tévénézőt ültettek a készülékek elé. A műsor nézettsége felülmúlt minden előzetes várakozást. A hivatalos statisztikák adataiból kiolvasható, hogy már a felvételtől sugárzott területi selejtezők is a korábbi népzene-, illetve néptánc tematikával készült műsorok nézettségének többszörösét érték el. Az „élőszzerűen” sugárzott elődöntőket, majd az élőadásban közvetített középdöntőket és döntőt pedig a nézők száma a Duna TV történetének legnézettebb kulturális műsoraivá léptette elő. A *Fölszállott a páva 2012* döntője mintegy 1 millió 500 ezer tévénéző érdeklődését tudta hosszabb-rövidebb ideig megragadni. A „Páva” teljes nézettségéről is készült felmérés, amely arról tanúskodik, hogy az összesen tizenegy adás legalább egy részének legalább egy perc időtartamra nem kevesebb, mint 4 millió 400 ezer nézője volt Magyarországon (a szintén nagyszámú határon túli, illetve egyéb külföldi nézők statisztikai adatai ebben a kimutatásban nem szerepelnek, azokat senki nem mérte). Az első verseny négy kategóriájában mintegy háromszázhatvan produkció, ezen belül több mint kétezer versenyző mérte össze tudását.

A váratlan siker természetesen folytatásért kiáltott, s a közmédia vezetői zöld utat adtak a második széria lefolytatásának is. 2013. május 19-én éjfélkor zárult le a meghosszabbított jelentkezési határidő a *Fölszállott a páva 2014* versenyére, amelyet ismét a tizenhat és harmincöt év közötti fiataloknak hirdettünk meg, ismét négy kategóriában. A felhívásra ezúttal 291 produkció jelentkezett. A legnépszerűbb az énekes szólista kategória volt, erre 115 nevezés érkezett, emellett 42 táncos szólista, 28 táncospár és 51 néptáncgyüttes, továbbá 26 zenekar, 23 hangszeres szólista és 6 énekegyüttes. A benevezett produkciók minőségét az is jelzi, hogy a beküldött demo-anyagok alapján a zsűri 260 előadó és együttes produkcióját ítélte érdemesnek arra, hogy részt vegyen a selejtezőkön. A nyolc területi válogatón (Budapest, Vác, Válaszút, Szentegyháza, Révkomárom, Kaposvár, Hódmezővásárhely, Nyíregyháza) megtekintett, az első versenyhez képest érezhetően magasabb átlagszínvonalat mutató produkciók közül a

zsűri kiválasztotta a televíziós megmértetésbe továbbjutó 48 jelentkezőt.

Az új vetélkedő műsorfolyamában immár mindegyik területi válogatóról negyven perc időtartamú film került adásba, amelyeket januártól, a *Fölszállott a páva 2014* indításaként tűzött műsorra az MTVA Duna csatornája. Az első vetélkedő műsoraiban a jelentkezők versenyszámai mellett az elődöntőktől kezdve minden alkalommal vendégprodukciók is helyet kaptak: a magyar népzene és néptánc hivatásos együttesei, illetve szólistái szerepeltek. Ezzel szemben a *Fölszállott a páva 2014* műsorában a hivatásos előadók helyett a magyar népművészet letéteményeseit, hagyományos zenei, illetve táncművelésünk különféle vidékein élő idős, hagyományörző mestereit szerepeltettük. A hét élő adásba a magyar nyelvterület hét kiemelkedően gazdag folklórhagyománnyal rendelkező régiójának képviselőit hívtuk meg, mindig fiatal követőik kíséretében. A műsorban így szerepeltek a Gyimesközéplak-Hidegcséppataki élő, itt a „pávában” éppen a gyimesi csángók hegedű-gardon formációját bemutató, de egyébként kiválóan furulyázó Tímár testvérek, az utolsó élő hagyományörző magyar dudás, a kilencvenöt éves tereskei Pál István, avagy a felvidéki Gömör Gesztete falujából érkezett Berki Pál és zenekara is. A Sárköz jellegzetes hangszeres hagyományát képviselő bátaiban tamburazenekar, vagy az erdélyi Mezőség egyik kiemelkedő nótafája, a magyarszovátai Kádár Erzsébet is meggyőzően tudták a kamerák elé állítani azt a kiérleltéget, s a hitelességnek azt az érzelmi többletet, amelyeket hiába vártunk volna el a fiatal, városi versenyzők produkcióitól. A még mindig tetten érhető, élő magyar néptáncművelés létezését is hirdetni tudtuk a Nagyecsed Rákóczi Varga Gusztáv Hagyományörző Együttes tagjai, vagy a döntőben szereplő kalotaszegi hagyományörző táncosok segítségével.

A műsort a táncművelés szakma berkeiből sok kritika érte a modern színpadtechnikai eszközökkel operáló díszlet vagy a gyors vágások és sokszor szokatlan, mozgó kamera-kezelés jellemezte képi megfogalmazás miatt. Nekünk, a vetélkedő szakmai lebonyolítóinak viszont a legtöbbször el kellett fogadnunk a televíziós kollégák érveit. Talán igazuk is volt. Hiszen ha azt akarjuk, hogy a szakmánk berkein kívül lévő, széles közönség is rászokjon saját hagyományos kultúrájának értékeire, akkor azokat tényleg olyan keretben kell elé tárni, amelyhez immár hosszú évtizedek óta szoktatja a televízió a szemét. S ha az identitásainkat hangsúlyozó értékek széles körű elfogadtatásának ez az ára, szavamra, méltányos árat fizettünk.

Agócs Gergely

Néphagyomány hetedíziglen

A Hagyományok Háza a tehetséggondozás szolgálatában

A Nemzeti Tehetség Program meghívásos pályázatán 2014-ben elnyert 8 millió forintos támogatásnak köszönhetően a Hagyományok Háza a néphagyomány különböző területein – néptánc, népzene, szövegfolklor, népi kézművesség – korábbi kipróbált, jó gyakorlatainkra építő, egyedülálló tárgyi és személyi lehetőségeinket kiaknázó programcsomagot valósított meg. A néphagyomány iránt elkötelezett általános és középiskolás korú fiatal tehetségek számára meghirdetett táborok, műhelyfoglalkozásokkal egyenrangú cél volt a tehetséggondozásban érintett szakemberek képzése: módszertani felkészültségük elmélyítése, néprajzi és szakmai ismereteik gazdagítása. A pályázat keretében nyolc gyermek- és ifjúsági tehetséggondozó projekt-elemet valósítottunk meg, hét másikban pedig tehetséggondozó felnőtt szakemberek vettek részt.

GYERMEK-ÉS IFJÚSÁGI TEHETSÉGGONDOZÁS

Tehetséggondozó táboraink közül négyben kézművességgel – beás roma mesterségekkel (famívesség, kosárfonás), többszínű maratott hímes tojások készítésével és gyöngyfűzéssel (sárközi gyöngykultúra) –, egyben pedig az eszközös néptánc és történelmi tánc (hajdútánc, fegyvertánc) kapcsolatával foglalkoztak a résztvevők. Filmvetítés, kiállítás, egy kis városnézés a Budapesten először járók számára, éjszakai séta és hajnalig tartó gyöngyfűzés a Tápióbecskén táborozóknak – sokféle élmény fűszerezte a szakmai programok sorát.

A tehetséggondozó programok között külön színt jelentett a művészetek iránt fogékony állami gondozásban lévő fiatalok öt napos programja. Közvetlenül a tanév befejezését követően rendhagyó tánc-, dráma- és zeneóra, élőzenés gyerektáncház, kézműves foglalkozás, meshallgatás, múzeumpedagógiai foglalkozás (Magyar Népi Iparművészeti Múzeum, Mese-múzeum) – a néptánc, a játék, az éneklés, az alkotás öröme gazdagította nyári szünidejüket.

Év közben három művészeti iskola (Viganó AMI – Jászberény, Sajnovits AMI – Tordas, Vásárhelyi AMI – Nyíregyháza) tehetséges tanulóit a magyar nyelvterület egy-egy tájegységének (Jászság, Mezőség, Nyírség) hagyományaival ismerkedtek meg. Felkészítő tanáraik segítségével szerzett tudásukat a Figurás béreltsorozat előadásai keretében mutatták meg a Hagyományok Házában és az Országos Táncszínház Találkozó és Kirakodóvásár rendezvényén.

Hon- és népmesetereti vetélkedőnk, a Forgószél és Garabonciás döntője szintén a tehetséggondozó pályázat keretei között valósulhatott meg 2014 májusában. A levelező verseny idei kiemelt témája a hagyományos kézműves mesterségek világa volt. A döntőben az idősebb korosztályból a gyerekek egész éves kutató- és gyűjtőmunkájukról adtak számot, önállóan összeállított képes prezentációk, egyéni előadások formájában, a fiatalabbak tevékenykedtető feladatsorok megoldásával mutatták be tudásukat.

A tehetséggondozó programok megvalósítása során igazodtunk a résztvevők életkori sajátosságaihoz, tartalmaz, sokszínű programjaink segítettek az élményszerű ismeretszerzést: bővültek néprajzi, népzenei ismereteik, játék-, ének- és táncrepertoárjuk, fejlődtek kézműves készségeik, valamint az élet más területein alkalmazható (pl. szociális, anyanyelvi stb.) kompetenciáik. A tehetséges gyermekek motiválásához hathatósan járul hozzá, ha kiemelkedő képességeiket, egy-egy munkafolyamat eredményét nagyobb nyilvánosság előtt is megmutathatják, ezért fellépéseket (Figurás, Eszközös tánc tábor) és kiállításokat (beás mesterségek, tojásírás, gyöngyfűzés) szerveztünk a számukra.

Külön említést érdemel a Figurás Tehetséggondozó Program azon fontos hozadéka, hogy három színpadi előadás létrejöttét se-

Fábián Éva mesél

gítette, amelyekben a gyerekek és a felkészítő tanárok tudása öszszegződött. Az előadásokat otthoni környezetben tovább forgalmazhatják a művészeti iskolák, esetleg bevételszerzési lehetőséget is biztosíthatnak az intézményeknek a jövőben.

TEHETSÉGGONDOZÓ PEDAGÓGUSOK, SZAKEMBEREK KÉPZÉSE, TOVÁBBKÉPZÉSE, SZAKMAI SEGÍTÉSE

A Hagyományok Háza akkreditált képzései közül a Zoborvidék tánc-hagyományát feldolgozó *Tájjegységek tánc-és játékszempontú ismerete*, a hiteles stílusú népdalénekléssel foglalkozó *Népi ének tanfolyam* és az élőszavas *Népmesemondás* került a programcsomagba, összesen közel ötven résztvevővel.

Szakmai továbbképzéseket, konzultációkat tartottunk gyöngyfűző, nemez, bőrműves és gyékény-csuhé-szalma tárgykészítő oktatók, szakemberek számára. Ezek legalább olyan fontos, hiánypótló szerepet töltenek be a szűkebb szakmán belüli kapcsolattartásban, a folyamatos megújulás segítségével, mint egy új kezdeményezésünk, a hat alkalomból álló továbbképzés citeraoktatók számára. Ez utóbbihoz digitális tananyag is készült a pályázati támogatásnak köszönhetően. A népmese továbbképzésen a mesemondás jó gyakorlatai mutatkozhattak be a tanfolyamot korábban elvégzettek előtt.

Felnőttképzéseinken a tehetséggondozás területén dolgozó pedagógusok elméleti, gyakorlati és módszertani felkészítést kaptak, a szakterületükhöz kapcsolódó néprajzi ismereteket szereztek, a tehetséggondozás módszertani fogásait is elsajátították, segítséget kaptak a mindennapi feladatok magasabb színvonalú végzéséhez.

A pályázat szakmai innovációk kipróbálására is lehetőséget teremtett, mindenekelőtt a tehetséggondozó tematikus táborok keretében (beás mesterségek tanítása, tojásfestés, gyöngyfűző tehetséggondozó tábor, eszközös néptánc tábor).

Sándor Ildikó

A Bihari Együttes sikere Isztambulban

Július 31-én, csütörtökön késő este harmincöt-negyven fő gyülekezett az Akácfa utca 32. számú ház előtt, s mint oly sokszor az elmúlt évek során, most sem hagyták aludni a környék lakóit. A maroknyi csapat a hatvanéves Bihari János Táncegyüttes tagjaiból állt, akik azért találkoztak az utcán ily késői órán, mert a Büyükçekmecei Nemzetközi Kulturális és Művészeti Fesztiválra indultak.

Szerbia, Bulgária és Törökország varázslatos tájain át, közel ezerkétszáz kilométer hosszan vezet az út Isztambulba. Bizony, nem rövid út ez, de bátran kijelenthetem, hogy az utána következő nyolc, izgalmas és élményekkel teli nap bőven kárpótolt minket a kényelmetlenségekért. Büyükçekmeceéről annyit érdemes megjegyezni, hogy Isztambul egyik külső kerülete, mely a belvárostól megközelítőleg negyven kilométerre fekszik. Mikor elértük úti célunkat, egy nyüzsgő, forgalmas, modern európai várost láttunk magunk előtt. Pezsgő, igazi balkáni élet fogadott bennünket, de hamar ráérezünk a török életritmusra (ezek szerint mégsem múlt el nyom nélkül az a bizonyos százötven év...).

A fesztiválra huszonnégy ország táncosai érkeztek a világ legtávolabbi pontjairól, többek között grúz kardforgatók, kiknek szikrát vert kardjuk, dél-koreai dobosok, brazil szamba-táncosok, kólózó szerbek és még sorolhatnám. Nagyon furcsa volt, hogy az indiai csapat tagjai Angliában élő bevándorlók gyermekei voltak, s előadásukban sem éreztek annyira az igazi indiai „néptáncot”.

A Bihari János Táncegyüttes a Büyükçekmecei Nemzetközi Kulturális és Művészeti Fesztiválon

A találkozó szervezettsége szinte mérnöki pontosságú volt, bár néhányszor előfordult, hogy egy-két csapatra várt a másik huszonkettő, de ezt betudtuk a nagy forgalomnak és a távolságoknak. Ellátásunkra nem lehetett panasz, szállásunkon igazi luxus körülmények fogadtak minket. A napi háromszori étkezésen felül az esti kötött programokon sem maradtunk étlen-szomjan. Külön élmény volt az utolsó napi ebéd, amikor is a városrész lakossága dionüszoszi lakomában részesített minden fesztivál-résztevőt, s itt minden tradicionális török ínycsikketést megkóstolhattunk.

A szervezők kitettek magukért, hiszen a nem kevesebb mint ezer résztvevőnek min-

den nap tartalmas programot biztosítottak. A teljesség igénye nélkül: fürödtünk a Márvány-tengerben, végighajóztunk a Boszporuszon egészen a Fekete-tengerig, bejártuk Isztambul belvárosát. Természetesen a biztosított időkereten kívül még háromszor ennyit el lehetett volna ott tölteni. Esténként pedig ízelítőt kaphattunk a résztvevők táncaiból, éteiből és italaiból.

A találkozó két menettáncal teremtettünk fesztiválhangulatot és ötször léptünk fel színpadon. A rendezvény kiemelt eseménye egy, együttesenként húsz perces bemutató műsor volt, színházi körülmények között, melyet nemzetközi zsűri értékelte. Műsorunkban sikerült bemutatnunk a Kárpát-medencei magyarság legszebb táncait. Így láthatott a nagyérdemű szatmári, rábaközi, felvidéki, székelyföldi és kalotaszegi táncokat, melyeket a tájegységeknek megfelelő viseletben mutattunk be.

A fesztivál nagyszabású gálaműsorral búcsúzott, ahol minden együttes újra megcsillogtatta tudását. A bemutatók után következett a várva várt eredményhirdetés. Csálódottan vettük tudomásul, hogy nem kaptunk különdíjat. Annál nagyobb meglepetés ért minket, amikor második helyezésként Magyarország nevét harsogta a műsorvezető. Büszkén állhattunk fel a dobogóra! Külön öröm, hogy a versenyt azok a brazil barátaink nyerték meg, akikkel minden estét átmultattunk egészen hajnalig.

A rövid búcsúzkodást annál hosszabb utazás követte, amíg újra el nem értük kis hazánkat. Felejthetetlen élményben volt részünk, s reméljük, öregbítettük a magyar néptánc világhíret is.

Barcsay Zsombor

Kitüntetések 2014. augusztus 20-án

Magyar Érdemrend Lovagkereszt polgári tagozat

Dr. SIPOS JÁNOS népzenekutató, az MMA levelező tagja, az MTA Zenetudományi Intézetének főmunkatársa, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Népzene Tanszékének tanára

Magyar Arany Érdemkereszt polgári tagozat

Dr. BOROSS MARIETTA nyugalmazott néprajzkutató, muzeológus

PÁL KATALIN, a Podmaniczky Alapfokú Művészetoktatási Intézmény tanára, a magyar népzene- és néptánc hagyomány méltó ápolásáért és továbbadásáért, a kárpátaljai magyar ifjúság zenei nevelése során végzett kimagasló tevékenységéért, valamint példaértékű zenepedagógusi pályája elismeréseként

Magyar Ezüst Érdemkereszt polgári tagozat

DEFFEND IRÉN táncos, néptáncpedagógus, a Honvéd Táncszínház tagja

Magyar Bronz Érdemkereszt polgári tagozat

HAJDÚ FLÓRIÁN táncos, szólista, a Honvéd Táncszínház tagja

Ismiria s Jakab

Apósom, bíró vót Istensegítsben, a legkisebbik leányának, Ismiriának egy vasutas udvarolt. Ez a legén falubeli vót, Jakabnak hívták. Jól egyeztek a fiatalok, szereték egyik a mást, csak a' vót a baj, hogy Jakab bé vót állva romának, s átiratkozott ortodox vallásra. Apja, anyja katolikus vót, ő es katolikus hitben növelkedett, de a szolgálatjáért meg kellett a hitben cserélkezzen.

Megtörtént a lejánkérés, Jakabnak élt Csernavitzban egy tesvére, Márton, ő jött el az öccsivel lejánt kérni. Ettek, ittak, jókedvik vót, a lejánrészben es megegyeztek szépen. Egyszer osztán azt kérdetta Márton apósomtól románul:

– Megengedi-e, hogy Ismiria neve Jakab neve után íródjék?

– Há, mé ne? Lehet! – felelt apósom, s így szépen megegyeztek. Kitérték a lakadalom napját es, osztán a legények elmentek haza.

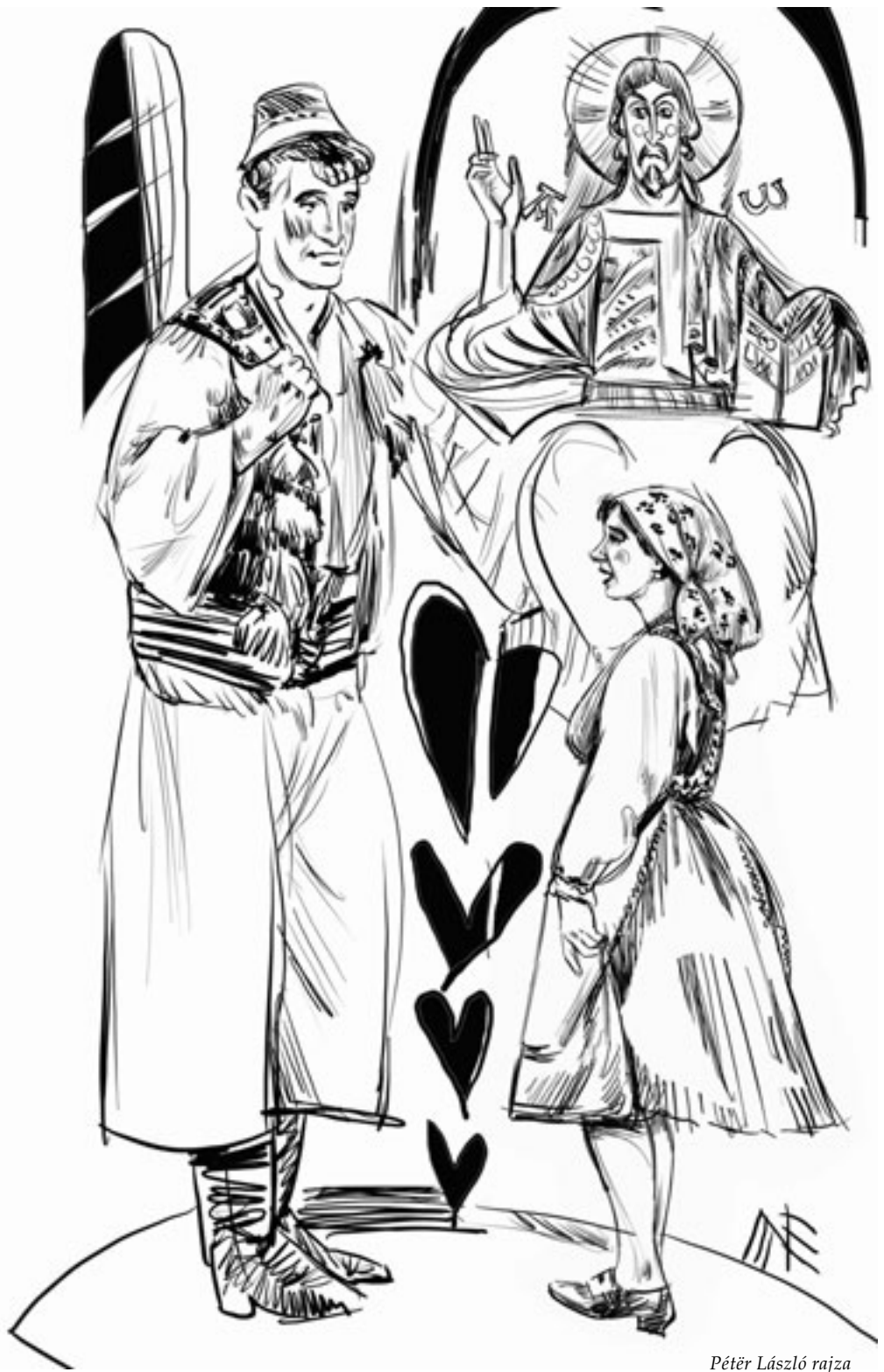
Eltelik két hét, hát jó apósomékni a plebánosunk, hogy levelet kapott Szeretből, adja ki Ismiria anyakönyvi kivonatát, met immán megszünt magyarnak s katolikusnak lenni. Ő es román s ortodox, mint a vőlegénye, Jakab. Na, lett a családban veszekedés! Apósom esküdött égre s földre, hogy a vallásról szó se vót, csak annyit kérdezett tőle Márton, hogy megengedi-e, hogy Ismiria nevit Jakab neve után írják, s hát ő megengedte.

Hamarosan jött egy másik levél es, Csernavicból, a püspökségről, hogy apósom s Ismiria, a vasárnapi nagymisén, nyilvánosan tegyenek hitvallást, hogy ők katolikusok. Erre apósom megkutyálta magát, hogy ő nem bűnös, s nem tesz semmiféle hitvallást. Hejába könyörögtünk neki, ő nem hibás, s ő nem szégyenkezik a falu előtt! Ismiria hitvallást tett, s visszalépett a katolikus hitre.

Emlékszem jól ma es, szombat este vót, én es ott vótam akkor apósoméknitt. Eljött a vőlegény, s amikor megtudta, hogy Ismiria esent katolikus lett, nekiesett, hogy mit képzel, hogyha ő katolikus templomban esküszik, akkor őt kivetik az állásából. Kapta magát s nagy derenducával elment. Ismiria sírt, teljesen meg vót zavarodva. Egyszer csak észrevettem,

hogy kifutott a házból. Utána léptem s hát látom, hogy egyenesen a vasút felé tart. Fél-tizenegyet vót, már jött a bukuresti gyorsvonat. Ismiria futott szembe a vonatval a sínek között. Csak arra vót üdöm, hogy kilökjem a mozdony elől. Ő a vasút egyik oldalára, én a másikra estem. Nem történt nagyobb

bajunk. Hazavittem, osztán sokáig beszélgettem véle, hogy ne pusztítsa el a szép fiatal életit. Nagy-nehezen megnyugodott. Én akkor nem mondtam meg senkinek, hogy Ismiria öngyilkos akart lenni. Jakab es megbékélt, utolján megegyeztek, hogy ortodox pap eskíti őket. Mi a rokonokval azon ta-

Péter László rajza

nakodtunk, hogy lehetne elkerülni a nagy szegényt. Azt tanácsoltam, hogy ha már így van, esküdjenek meg csendben, ne tartsanak lakadalmat, de heába beszéltem. Mások arra biztatták apósomat, hogy azért es csinyáljon nagy lakodalmat. Már csak az vót a kérdés, hogy hol legyen az esküvő. Isten-segítsen nem vót ortodox templom. Jakab azt akarta, hogy legyen a kántorházban, az ő szolgálati helyin. A bakterháznak mondtuk azt, hogy kántorház. Apósom megkért, hogy én vezessem fel a menetet végig a falun. A háziktól a kántorházig vót vagy három kilométer. Nem válloltam, egyenesen megtagadtam. Mondtam apósomnak:

– Én nem csúfoskodom a falu előtt, nem vállalom! Szégyelljek magikot! – Szerencsémre apósom tesvérei es mellém állottak, s azt mondták, hogy az udvarról senki ki nem lép, így osztán az ortodox pap a nagyházban megeskítette őket. A pap ebédre es ottmaradott. Amikor már az áldomást itták, apósom elköszönte a pohárt, s azt mondta:

– Hála legyen Istennek, hogy ezt es megértem, nagyon örvendek, hogy immár a legkisebbik leányomot es férjhez adtam!

Erre azt mondta neki a legjobb komája:

– Édes komámuram! Nem örvideni kéne az elyen esküvőn, hanem sírni! Kend es jobban tenné, ha sírna!

Igaza vót. Negyvenegyben a magyarok mind eljöttek Bukovinából. Ismiria egyedül ottmaradott a románok között. Miután a székelek eljöttek Bukovinából, a határokat lezárták, levelezni se lehetett sok üdeig. Már jó üdeje itt laktunk Tolnában, egy nap feljött hezzánk anyósom nagy sírva. Levelet kapott Ismiriától. Felolvastuk mű es, s mind sírtunk.

*

Drága Szüelim!

Először es mivel kezdjem soraimot? Jó egészséget kívánok a számikra es több örömet, mint nekünk van, met nekünk nincs semmi örömmünk. Édes szüelim, először es kérdem, métt haraguszna reám? Én imán a harmadik levelet írom, s kendtek nem felelnek vissza. Semmit nem tudok magik felől, semmit. Édes Szüelim, annyi örömem vót csak, meddig magik felől halltam. Írjanak valamit, hogy mi van kendtekvel, hogy nem írnak semmit!

Édes Anyókám es Apókám, ne haragudjanak reám, hanem írjanak bár egy pár sort kesergő es bódorgó, elhagyott leányiknak, met mahónap meg kell halnom, vaj az eszemtől es megszabadulok, met itt nagyon árva vagyok. Met itt ingem fíj minden szél messziről, bennem megáll minden bánat, akit nem es tudnék lepanaszkodni senkinek. Sokszor mondom, hogy métt es szült ingem édesanyám a világra. Ó, Istenem, hogy es tudnám leírni a szovaimat,

hogy a szívem ne fájjon, met érzem, hogy a sírba kell vgyem a bánatjaimot. Istenem, imá nem érem meg, hogy a Jóisten valamiképpen kinyitsa a kaput nekem es, hogy én mégegyszer magamot magik közt láthassam. Meguntam itt enni ezt a keserü kenyeret, met ahogy szoktuk mondani, keserü es, savanyó es, még amellet panaszos es! Ó, Istenem, szabadíts meg etől az élettől, met úgy vagyok, mint aki bé van zárva, es sok esztendőt le kell húzzon.

Édes Szüelim!

Nem tudom leírni a fájdalommat. Tavaszkor erőst meg vótam indulva, eladtam az egyik tehent, s mondtam Jakabnak, hogy ha te akarsz jó, s ha nem, ugyes jó, de én kimenyek Magyarországra. Felkeresem Anyókáméket, de hejába vót minden, nem engedtek ki innen. Mikor el-elfokadok sírva, azt kérdezik a leánkáim:

– Métt sír, anyóka? – Én azt felelem:

– Azétt sírok, met nincs senkim.

Arra azt kérdezte a négy esztendős Viorika:

– Hol van a kend anyókája s apókája?

– Messze ki vannak Magyarországon.

– Anyóka, menjünk ki Magyarországra nanyóhoz es nagyapóhoz!

Annacska most két es fél esztendős, annyira okos lejánka, hogy nem es tudom elmondani.

Sokszor gondolom magamban, hogy el kéne küdjem magikhoz, hogy legyen ki beszélgesen kendteknek egésznap. Úgy fáj a szívem, hogy itt kell növeljem őket, ezek között az idegenyek között.

Mégegyszer kérem, ne haragudjanak reám, hanem írjanak! Minden jót, jó egészséget kívánok számikra, adja a Jóisten, hogy e pár sorom a legnagyobb örömben találja kendteket, az összes tesvéreimvel s a családjikval együtt. Maradok messze távol, fájó szívvel, mint egy bús madár. Most mondhatom én es, hogy:

Ingem anyám ne sirasson,

Értem könnyet ne hullasson,

Én vótam a legrosszabbik lánya,

Ki a gyenge szovát nem fogadta soha.

Ingem, anyám eltemetnek az erdei vadak,

Megsiratnak az égi madarak.

Most számtalanszor csókoljuk az összest: Ismiria s Jakab

Választ várok rögtön!

*

Anyósomnak szakadott meg a szüve, hogy hogy szenved a leánya, de nem vót mit tenni. Azóta imán felkerestük őket, ők es jartak nálunk. Három gyermekik született, már azoknak es vannak nagy gyermekeik, de egy szót se tudnak magyarul.

(In: Kóka Rozália – Egy asszon, két asszon. Timp, Budapest, 2011)

folkMAGAZIN

LELŐHELYEK

TÁNCHÁZ ALAPÍTVÁNY

FOLKMAGAZIN SZERKESZTŐSÉG

1011 Budapest,

Szilágyi Dezső tér 6. I. em.

Tel.: (1)-214-3521

Interneten megrendelhető a

www.folkmagazin.hu oldalon

NÉPTÁNCOSOK KELLÉKBOLTJA

1137 Budapest, Katona József u. 22.

Tel.: (1)-239-1199

ÍRÓK BOLTJA

1061 Budapest, Andrásy út 45.

Tel.: (1)-322-1645

KALÁKA ZENEBOLT

Bp., V. ker., Bárczy István utca 10.

Tel.: (1)-267-5331

A FOLK

1074 Budapest, Dohány u. 84.

Tel.: (1)-351-3341

MESTERPORTA

1011 Budapest, Corvin tér 7.

Tel.: (70)-244-8432

ETHNOSOUND

Bp., VIII. ker., Krúdy Gy. u. 7.

Tel.: (1) 266-8105

**Hangszerek, Tokok,
Kellékek, Javítás**

**Népzenei CD-k teljes választéka
ÓVODÁKNAK, ISKOLÁKNAK
KEDVEZMÉNY**

Cím: Budapest VII., Dohány u. 84.
Bejárat az Almásy utca felől

telefon/fax: 351-3341,
Mobil: 06/30 954-9903, 06/30 399-5042

E-mail es Web Site:
pro@t-email.hu, http://www.afolk.hu

Nyitva tartás:
hétfőtől csütörtökig: 10:00-17:30,
pénteken: 10:00-17:00

„Azt hittem, hogy jó kedvem van...”

Így kezdődött kamaszkorom egyik kedvenc dala a nyolcvanas években. A szerzője, Debreceni Kicsi Ferkó hatvanéves korára Nadapon „táborozott le”, pedig bejárta a világ színpadait és szerintem kőpadjait is. Nem titok, én vele muzsikálok tizenhat éve, és úgy hozta a sors, hogy beszélgetésünket Önök is olvashatják. A fent említett összefonódás okán ez a beszélgetés baráti, ezért nem magázódtunk, és ami a legfontosabb, szeretném, ha az olvasók is azt a Kissferit ismernék meg ezáltal, akit nekem megadatott. Legújabb lemeze nadapi próbáinak szünetében beszélgettünk, ezekből jegyeztem le a publikus gondolatokat.

– Hogyan jellemeznéd magad?

– Zeneszerző, népzeneész, zeneműkiadó... De mit mondhatnék még? Író? Költő? Szabad gondolkozó? Mind elcsépett. Hangépitész – ezt használom egy ideje, bár ez se fed le mindent. Könyveket írok, dalokat, verseket, szakmai tárgyú cikkeket, lemezeket, színházi és filmzenét felnőtteknek, rajzfilmzenét kicsiknek, s nagyoknak egyaránt.

– Mikor írtad az első dalodat?

– A zeneóvodában, amiért Nusi néni meg is dicsért. Debrecenben éltünk akkor és egy nagyon jó zeneóvodába jártam, a Simonffy Emil Zenei Általános Iskola előkészítőjébe, ahol előbb tanultunk meg kottát írni, mint betűt vetni. Ott írtam az első kompozíciót, de már nincsen meg, pedig sok mindent megőriztem. Itt vannak a padlások az iskolai füzeteim, egyetemi jegyzeteim, apám írá-

sai, irodalmi levelezése, de ez sajnos nincs már meg. Úgy emlékszem, ez egy kifejezetten nyelő dallam volt, de az biztos, hogy Nusi néninek nagyon tetszett. Aztán 1965-ben felköltöztünk Budapestre. Először az Áldás utcai iskolába jártam, majd fölvettek valahogy a Rákóczi Gimnáziumba. Rettentő túljelentkezés volt, mivel mi, „Ratkó-gyerekek” nagyon sokan voltunk, ezért még „F” osztályt is indítottak, ahová vagy a káderek, vagy az üldözöttek kölykei kerültek.

– Te hová tartoztál?

– Hát, az utóbbiba. Szerencsés vagyok, mert apám paraszti sorsból küzdötte fel magát, így én már egy értelmiségi közegbe születtem. Ő irodalmár volt, s az ő révén már gyerekkoromban kapcsolatba kerülhettem a későbbi rendszerváltó értelmiség meghatározó személyiségeivel, akik sajnos nem tudtak igazán komoly eredményeket kiharcolni, mert az előző hatalom annyira beépült a gazdaságba, meg a politikába. A lényeg, hogy középiskolásként gyakran Nagy László, Páskándi Géza, Kormos István, Czine Mihály, Csoóri Sándor, Kósa Ferenc, Für Lajos, Buda Ferenc vagy Ratkó József társaságában tölthettem szabad estéim jelentős részét. Ez felért egy akadémiával.

Negyedikben elkezdtem járni a Vízvárosi Pinckelubba, ahol akkor a Kaláka Klub volt és ott hallottam először megzenésített verseket. A gimis évek alatt írtam legközelebb dalt, az első egy Kormos István költemény volt: „száll, a hinta föl-le száll, meztelen lány rúgkapál, keze, lába, haja száll...”. Hogy is van tovább? Ja, igen: „nevem után kiabál”. Meg nem mondom most a címét. Azt hiszem: Három napja. Közben állandóan népdalversenyeket, énekversenyekeket nyertem és a gimnázium végére alakult ki, hogy én mindenképpen néprajz szakon szeretnék továbbtanulni, ahová fel is vettek. Azóta a népművészettel foglalkozom. 1973-ban léptem be a már működő Vízöntőbe.

– Kik voltak akkor a Vízöntő tagjai?

– Panyiga, azaz P. Vas János, Lantos Iván, Dabasi Péter – ők a későbbiekben is fontos résztvevői voltak a népzeneének, világzeneének. Balázs János volt a bőgős.

1973-ban léptem be. Apám egyik tanítványa üzent, hogy hegedűst keresnek. Akkor derült ki, hogy ez az a zenekar, ami 1972-ben Orfeo-ról nevet változtatott Vízöntőre. A Vízöntőt szerződtette Novák Tata a Bihari Együttes kíséretére, mert ő is újítani akart. A Bartók Együtteshez Sebőék mentek, de neki is kellett az új hangzás, csak a Vízöntőnek nem volt hegedűse. Blockflöteken és gitárokon elég nehéz volt erdélyi vonószénét imitálni. Miután beléptem, utána kezdtünk el csak széki, mezősegi meg más autentikus népzenevel foglalkozni komolyabban.

A Vízöntő egyébként megnyerhette volna 1972-ben – akkor még Orfeo néven – a Ki Mit Tud?-ot, de politikai okok miatt azt a kategóriát Boros Lajosnak kellett megnyernie a *Hogyha fű a szembeszél* című bugyuta dalocskájával. Ott egy betyárballadát, a *Barna Pétert* [valójában Fábrián Pista nótája volt a feldolgozás címe – a szerk.] játszották, mert már magyar anyaguk is volt, egyébként ők előtte főleg latin-amerikai zenét játszottak, például a *Törd a kerítést* – ezt a fajta zenét.

– 1973-tól meddig voltál a Vízöntő tagja?

– Nehéz pontosan megmondani, tán másfél, vagy két évig? Kitűnő néprajzos barátommal, Panyigával nehéz volt akkoriban kijönni, így a Vízöntő első formációja hamar feloszlott. Panyiga ragaszkodott a névhez, én kiszálltam, s megalapítottam a Kolindát. A név ötlete Kamondy Ágíé volt. Kerestünk neveket és összeírtuk, ki mire gondolt. Még apámnak is nagyon tetszett a Kolinda kifejezés, mert utalt a bartóki életműre és szemléletre: az autentikus zene megismerésének fontosságára és korszerű feldolgozásának az igényére.

A csapatnak kezdetben elég vad összetétele volt. Megismertem közben Szabó Andrist, a később a Gépfolklórt megálmodó hegedűst, Jorgoszt, aki most Balkán Fanatik-ozik. Valahonnan előkerült Trunkos András, a majdani rocker. Ők voltak benne és Kamondy Ági, Zsigmondi Ági meg én. A lányok az Orfeo-s korszakban voltak kollégák, és hívásomra szívesen jöttek. Az egyikük énekes szempontból kimagasló volt, majd disszidált – Zsigmondi Ági most Amerikában él. Kamondy Ági színházi zenéket szerez, de saját zenekara is volt sokáig, az Orkesztra Luna.

Az viszont rendkívüli volt, ahogy Andrissal egymásra találtunk. Első találkozásunkkor elkezdtünk fejből Bartók-duókat játszani, majd improvizáltunk népzenei ihletettségben. Ő kevésbé ismerte a parasztszenét, de a bartóki ismeretanyaga miatt nagyon jól illeszkedett. Később színpadon is félórát improvizáltunk, amitől lehidalt a közönség a törzshelyünkön, a Kőbányai Ifjúsági Klubban.

Kiss Ferenc (Debrecen, 1954): muzsikus, zeneszerző, író, zeneműkiadó. Egyik meghatározó személyisége a hetvenes évek elején megújult népművészeti mozgalomnak. Budapesten, a II. Rákóczi Ferenc gimnáziumban érettségizett 1972-ben, majd az ELTE-n folytatott néprajzi tanulmányokat. 1973-tól húsz éven keresztül a Vízöntő frontembere volt, a legendás Kolinda együttes alapítója. 1992-ben létrehozta az ETNOFON Népzenei Kiadót, amely a parasztszene és a népzeneből táplálkozó kortárs törekvések stúdiófelvételével, archiválásával, kiadásával és terjesztésével foglalkozik.

Mint zeneszerző, elsősorban a magyar néphagyomány archaikus rétegeiből táplálkozik, de már kezdetől egy markáns, egyéni stílust képviselt kompozícióival. Foltin Jolánnal évtizedekre előre megalkották a színpadi néptánc új formanyelvét, de Makovecz Imre is az ő zenéjét választotta 1992-ben a világhírű sevillai Magyar Pavilon programjához. Számos mozifilmhez, animációhoz, színházi előadáshoz és kortárs táncszínházi koreográfiához komponált zenét. Muzsikusként több neves formációval és szolistaival dolgozott (Balogh Kálmán, Dresch Mihály, Novák Péter, Palya Bea, Bognár Szilvia, Herczku Ágnes, Szalóki Ágnes). Szvorák Katalin lemezeinek állandó hangszerelője és feldolgozója. Saját műveit 1994 óta az Etnofon Zenei Társulással mutatja be, melyben a műfaj legrangosabb muzsikusaik tömörítette. Gyűjtött népzene a moldvai és gyimesi csángóknál, a palócoknál és Kárpátalján, valamint több cigány közösségben. Koncertező muzsikusként bejárta a világot, saját kiadójánál pedig több mint százhusz kiadványt gondozott eddig. Két ciklusban volt az NKA Népművészeti Kollégiumának kurátora, a Táncház Egyesületnek pedig egyik ügyvezetője magalakulása óta.

A magyar kultúra és művészet kortárs és történelmi rétegeiben egyaránt tájékozott. Több ezer kötetes szakmai könyvtára, népzenei hang- és videótára, valamint százhusz darabból álló, muzeális értékű népi hangszergyűjteménye egyedülálló a maga nemében.

Díjai, kitüntetései:

Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje (2002)
Magyar Művészetért Alapítvány Bartók Béla emlék-díj (2006)
Príma díj, Magyar Népművészet és Közművelődés kategória (2013)

Önálló zenei albumai, könyvei:

Kiss Ferenc: A magyartölgy mítoszai – zene Makovecz Imre Sevillai Magyar Pavilonjához * HY-CD 0002 – 1992

Kiss Ferenc: Vízöntő kor * HCD 37741 – 1994

Kiss Ferenc: Cigánytörvény-Romani kris – zene Gyöngyössi Bence filmjéhez * ER-CD 027 – 1997

Kiss Ferenc: Nagyvárosi bujdosók * ER-CD 020 – 1999

Kiss Ferenc: A Héttorony hangjai * ER-CD 036 – 2001

Kiss Ferenc: Szerelem hava * ER-CD 054 – 2005

Kiss Ferenc: Szerelmajtók – Bartók Béla tiszteletére * ER-CD 087 – 2006

Kiss Ferenc: Pávaének – Kodály Zoltán tiszteletére * E-DVD 001 – 2007

Lantos Iván a Vízöntőből kiment vendéglátózni Hollandiába Krúza Ricsi jazzmuzsikussal, ahol összegyűjtött annyi pénzt, hogy ki tudott állítani egy olyan motyót, ami akkoriban csodaszámba ment. Egy Dynacord Eminent 100-as keverővel és hangfalakkal, mikrofonokkal tért haza, amin már meg lehetett szólalni. A hatcsatornás pultban volt egy beépített szalagos zengető is! Akkor átalakult a Kolinda. Vittem a Kolinda nevet tovább és bármennyire szerettem volna, hogy Szabó Andris maradjon, akkor az Iván döntött úgy, hogy nincs rá szükség, minek két hegedűs. Visszahívtuk Dabasit, aki a Vízöntő után a Kalákába ment a Mikó helyére, mert Pista közben kitalálta, hogy ő inkább színész szeretne lenni. Megszóltunk ismét Zsigmondi Áginak. Így alakult ki a Kolinda klasszikus négyese, ami először aratott bombasztikus sikert külföldön.

A első lemezen is ez a formáció hallható: Zsigmondi Ági – ének, Kiss Ferenc – hegedű, ének, Dabasi Péter – pengetős hangszerek, brácsa, ének, Lantos Iván – duda, furulya, bőgő. Ez volt akkor a befutó csapat. Meg egy Wartburg kombi, tetején a Bihari nagybőgő-tokjával, meg Lantos újdonsült felesége, aki tolmácsként utazott velünk.

– *Hány évig „kolindáztál” ezzel a formációval?*

– Velük talán egy évet.

– *Egy év alatt megcsináltátok az első lemezt, francia turnét és még annyi mindent?*

– Belgiumi turnénak indult. Tata révén megismert bennünket egy híres, Claude Flagel nevű tekerőlantos. Ő beajánlott egy Leon Lamal nevű szervezőnek, aki a mai értelemben is már menedzsernek számított. Folk-szervezőt azóta már sokat megismertünk, és mondhatom, mindegyik jóindulatú, de kissé bárgyú, ütődött figura. Ez a Lamal flamand volt, és már akkor komoly üzletember, később ő szervezte a kanadai turnénkat is. Ő menedzselte a Rum együttest, ami akkor a francia nyelvterületen az egyik legkomolyabb banda volt. Tőlük sokat tanultunk, mert egy időben együtt turnéztunk velük. Technikát, kiállást, feldolgozási attitűdöket, módszereket. Belgiumból aztán egy fellépés kedvéért átkeveredtünk Párizsba. Mindez 1975 decemberében történt, s ahogy az lenni szokott jobb időkből, a fellépést újabb meghívás követte, végül a karácsonyt is kint töltöttük. Egy párizsi klub vezetője ugyanis összehozott bennünket egy menedzserrel, aki felajánlotta, hogy csináljunk lemezt a jónevű Hexagone cégnél. A srác ezt ígérte: három év, három lemez, ezidő alatt hírnevet szerzünk magunknak és persze neki is. Mindez be is következett, csak én már az elején nem vállaltam, mivel itthon szerettem volna élni és dolgozni. Elegem volt a didergésből, az ünnepeket is a szerelmem nélkül töltöttem, meg egyébként sem nyűgözött le Nyugat-Európa. Egyszerűen honvágyam volt. Ezen akkor jól össze is vesztünk Lantos Ivánnal. Örjögött, hogy mekkora lehetőséget hagyok ki, de felvettük a lemezt, hazajöttünk és én kiszálltam a zenekarból. Mai szemmel nézve kocsmazenészekként indultunk, de akik maradtak, azoknak bejött, mert utána eljutottak az Olympia színpadára is. Viszont mindehhez kellett az az első lemez. Az máig legendás. Azóta bárhol voltam Nyugat-Európában, minden család polcán megtaláltam.

– *Hány példányt adtatok el?*

– Nincs róla információ. Azóta a Hexagone feloszlott. Az biztos, hogy voltak maradék lemezek, mert amikor Lantos Iván hazaköltözött Franciaországból, megvette a kiadó raktárkészletét, úgy száz-százötven darabot. Ez már persze CD volt, de eredetileg bakeliten jelent meg 1976-ban.

– *Hazajöttél, és?*

– Visszatértem a Vízöntőbe, nekem jó bázis volt a Bihari. Majd Panyigával ismét összetűzésbe keveredtem, mert nem értettünk egyet a zenei irányzatban. Én – mint képzett muzsikos – egy bonyolultabb, árnyaltabb, differenciáltabb zenét szerettem volna játszani.

A zenekaron belüli támogatottságom erősebb lett, így ő ment el és nekem hagyta a Vízöntő nevet. Ezután alakult ki a klasszikus négyes felállítás: Hasur János, Cserepes Károly, Huszár Mihály és én.

– *Akikkel játszottátok a Bihari repertoárját...*

– Igen, de készültek már ott olyan új, táncszínházi jellegű darabok is, mint például Foltin Jolán Ugrós című sikerszáma, ami az esszenciája volt az ugrós táncoknak, de minden autentikus vonása mellett az emberi kapcsolatokra, férfi és nő lehetséges viszonyaira fókuszált inkább. Vagy Novák Ninivéje. Ezekhez már írott zenék kellek.

– *Miért lett vége a Vízöntőnek?*

– Már elévült, így elmesélhetem: mi voltunk, akik a külföldön keresett pénzükből felvirágoztatták a komputer technikát Magyarországon. De volt ennek a történetnek egy szomorú fordulata is, ami a zenekar lassú kimúlásához vezetett. Perbe fogtak ugyanis bennünket. Így kezdődik a vádirat: egy munkás bejelentése alapján Hasur János alaposan gyanúsítható üzérkedés büntetének elkövetésével. Behívtak minket tanúnak, a zenekari tagokat meg a sofört. Én voltam az első, akit kihallgattak, majd harminckét perc beszélgetés után gyanúsítottként távoztam, átadva a kilincset Cserepesnek, akivel ugyanez történt. Huszár Misit már meg se nagyon hallgattak, hanem az egész zenekar ellen eljárás indult és megtudhattuk – a kihallgatást folytató rendőr elmondta –, hogy „Kiss elvtárs, ha Ön Szegeden megvesz egy forintért egy tojást Palkó bácsitól, felhozza Pestre és itt eladja ötven fillérért nagy tételben – ugyan vesztett rajta –, de akkor is üzérkedést követett el. Ha egy forintért veszi, és két forintot kap érte, akkor meg pláne!“. Ez akkor egy nagy kirakat-per volt. Fogadtunk egy közös ügyvédet, egy évig tartott a per, bevonták az útlevelünket, ami akkor nagyon komoly érvágás volt, mert előtte való évben voltunk Amerikában és ott nagy lehetőségek nyíltak számunkra. Visszahívtak, de nem tudtunk menni, mert nem volt útlevelünk. Végül úgy kaptuk meg, hogy leszerződünk a Vasas együtteshez és a szakszervezeti főelvtársak elintézték, hogy egy útra visszakapjuk. Az újvilági hódító hadjáratunk viszont elmaradt. Aztán, egy év után fölmentettek úgy, hogy megváltoztatták a törvényt, mert kiderült, hogy rengeteg külszolgálatos diplomata is benne van ebben és nem akartak nagy hatalmú embereket lejártni. Meg akkor már volt egy tanulságos meggyagos történetünk: valaki megvette a meggyet, csinált belőle kompótot, azt eladta. De a magot is eladta a Dunántúlon, mert arra ott volt óriási kereslet. Úgy vették, mint a cukrot, kellett csemeték neveléséhez. Meggazdagodott, leültették. Évek múlva kitalálták, hogy a meggyagos valójában zseni volt, és tulajdonképpen kitüntetést kellett volna kapnia. Mi is úgy jártunk, mint a meggyagos. Egy hosszú évre eltiltottak bennünket a külföldi utazástól, járhattunk tárgyalásokra, asszonyaink halálra izgulhatták magukat, nem volt munkánk. Viszont később elismerték: nekünk volt köszönhető, hogy elindulhatott Magyarországon az informatikai fejlődés a Commodore gépekkel és a Sinclair ZX Spectrum-okkal. Ki ugyan nem tüntettek, de nem is kárpótolnak minket a veszteségeink miatt. Akkoriban meg az államot perelni...

– *Zeneszerző lettél közben. Kik inspiráltak?*

– Velem kegyes volt a sors, mert olyan emberekkel találkozhattam, akiknek a munkásságát a mai napig tiszteltem – Novák Ferenc, Foltin Jolán – de sorolhatnák másokat is.

– *Ez fontos lenne pedig. Ki inspirált még az alkalmazott zenéid kapcsán?*

– A Makovecz Imrével való találkozás számomra sorsfordító, meghatározó volt. Összefüggésbe hozható talán az eddigi legnagyobb sikeremmel is. Az 1992-es Sevillai Világkiállításon a magyar pavilont Makovecz tervei alapján építették föl. Ez a pavilon már terveiben is világsiker volt. Kellott hozzá programzene, ami az épületben való folyamatos haladás aláfestésére, illusztrálására szolgál, másrészt

kifejezi és erősíti a mű üzenetét, filozófiáját. Volt egy, az állam által fölkerít, nagyon komoly szakmai múlttal rendelkező zeneszerző páros, Jeney Zoltán és Vidovszky László, akiknek a műve nem tetszett Makovecznek. Ők idézeteket vonultattak föl a magyar zene évszázadaiból Balassitól Bartókig. Szuverén alkotás volt ugyan, de nem felelt meg igazán a programzene funkciójának. Ezért a mester kiíratott egy nyílt pályázatot is még 1991-ben, amire én is jelentkeztem. Én nem ismertem őt előtte személyesen. Hangfelvételen kellett beadni a művet, tizenhat sávon, vastag stúdiószalagon. Nagyon komoly felkészülés előzte meg a pályázati anyag elkészítését. harminchét évesen elolvastam végre a Bibliát. Aztán Nyugat-Európában vettem egy CD-lejátszót és vásároltam a világ minden tájáról archaikus népzene, madár- és más természeti hangokat, s azok digitális modulációival kezdtem kísérletezni. Amúgy Makovecz adott egy nagyon részletes leírást arról, hogy mit kell kifejeznie, sugallnia, erősítenie a zenének. Szóval egy új művet kellett kitalálnom: az invitáló muzsikától kezdve a közönség folyamatos haladásának kíséretét, a még nem létező film aláfestő zenéjét egyaránt, végül a nyugati imagináció kapuján való távozás hangjait is. Összességében egy húsz perces programzenét kellett vakrepülésben megírni. Hogy a térbeli haladást figyelembe véve a motívumok, témák hol és mikor hangozzanak el, az épület melyik zugából, azt is íróasztal mellett kellett lemodellezni. Később ugyanis ezen már a helybeli tizenhat csatornás digitális keverő segítségével is nehéz volt változtatni. Mindegy, Makovecz az én pályamunkámat választotta, bár rajtam kívül még három másik zeneszerző is díjat kapott. A közös munka során ismerhettem meg aztán a mestert, még az építkezések és a gépészeti beüzemelés ideje alatt. Rendkívül karakán, okos, művelt, határozott, szellemes ember volt. Azt hiszem ez volt életem egyik legmeghatározóbb élménye, ez a „sevillai pavilon“, és a legmaradandóbb zeném is, bár nem szokták emlegetni, csak a szűk szakma ismeri.

– *Hány ember hallhatta ezt a zenét?*

– Nyilván több millió. Azt tudom, hogy kiemelkedően látogatott volt a magyar pavilon. Azért is maradt meg az épület.

– *Makovecz még két fontos eseményhez kötődik az életedben. Még abban az évben, a sevillai honoráriumodból megalapítottad az Etnofon Népzenei Kiadót, majd tíz évvel később a Héttorony Fesztivált, ami idén is megrendezésre kerül november 3. és 20. között. Makovecz volt a „keresztapja” ennek a fesztiválnak, de miért fontos ez neked művészileg?*

– Valóban az ő hét tornyú épülete sugallta a fesztivál elnevezését, még 2002-ben. Többször találkoztunk Imrével, eljött a koncertjeinkre is. Áldását kértem, hiszen az ő épülete inspirált, ugyanakkor a magyarországi fesztiválok történetében először volt szempont, hogy a határon túli magyarsághoz is eljussanak a produkciók. Utána háromszor tudtuk megcsinálni. Azután néhány évig szünetelt, de három éve a Fonó Budai Zeneház segítségével újraéledt. A fő vezérelvünk, hogy a kapocs a magyarok és a külhoni magyarság között ne csak szavakban, de a valóságban is létezzen.

– *Mára mi a te feladatod a Héttorony Fesztiválban?*

– A pályázatok megfelelő előkészítése és a fesztivál művészeti vezetése az én feladatomban, a Fonó pedig a munka operatív, szervezési és pénzügyi részét vállalta magára. Igyekszem a fiatalok felé kinyitni ezt a lehetőséget, így került be a műsorba például Szvorák Kati tanítványainak produkciója, és Lajkó Félix, vagy a Buda Folk Band. Nem szeretnék mindenhol én játszani, épp elég, hogy a Papó zenedéjét minden évben több helyen is előadjuk, és felnőtt koncertek mellett a fesztivál gáláján is mindig fellép az Etnofon Zenei Társulás. Nagyon fontos megemlíteni, hogy építészeti kötődései is vannak a rendezvénynek, hiszen a helyszínek kapcsolódnak a Makovecz-életműhöz, a tanítványaihoz, illetve az életmű részeként a ván-

doriskolához. Ez a vándoriskola pedig a kezdetek óta nyitott a határon túliak felé is.

– *Neked vannak tanítványaid?*

– A szó szoros értelmében csak egy tanítványom van, Makovecz Imre egyik unokája, Serdián Rózsa, egy tizennégyéves kislány, aki hegedülni tanult, de csak a népi hegedülés érdekelte. Közölte a szüleiével, hogy azt is csak akkor hajlandó folytatni, ha Kiss Feri tanítja. Ez számomra megtisztelő. Sokat foglalkozom azóta azzal, hogyan lehet a zenei hagyomány szeretetét és értékeit átmenteni a Delírium Digitalízis legfrissebb nemzedéke számára. Addig dolgozom ezen, amíg megérik a helyzet egy KF Tanszék megnyitására. Szóval, agastyán koromig...

– *És a szó „nem szoros” értelmében?*

– Akiket tudatosan tanítottam volna, olyanok nincsenek, leszámítva a Balett Intézet néptánc tagozatának második évfolyamát, a hetvenes évek végén. Akkor meghívtak, hogy tartsak népzene órákat, de nem tudtam huzamosan csinálni, mert elég sokat utaztam, így átvette tőlem Juhász Zoli, a nagyszerű dudás-furulyás-fizikus. Azt a fél évet azonban nagyon élveztem és szerintem a diákok is.

– *Azért is kérdeztem, mert szoktad magad generációk közötti hidként aposztrofálni. És azt szerintem kevesen tudják, hogy zenéiddel népek, nemzetek között is gyakran átjársz. A zenésztársaid között pedig tíz-húsz év különbség van, és hát vannak az időről időre megújuló énekesnők.*

– Én mindig kíváncsi voltam az újra, meg mindig szerettem frissíteni. Ebből származtak anno a Panyigával való konfliktusok is. Én eleve nagyon szeretem a fiatal tehetséges embereket, ha nő, akkor meg főleg...

Szvorák Kati az első, aki felvidéki lánykaként került fel Pestre és egy közös produkció kapcsán megfertőzte ez a zene. Palya Bea első komolyabb zenekarának még pályájuk elején, a Kárpátia zenekar keresztapjaként szerveztem egy finnországi utat, meg az első lemezüket nálam készítették. Bea jó tanuló volt, továbblépett és egy speciális, egyedi utat képvisel. A többi lánnyal is nagyon jó volt a kapcsolatom. Bognár Szilvi már ismert énekesnő volt, amikor elkezdtünk együtt dolgozni. Így volt ez Herczku Ágival és Szalóki Áginnal is.

– *És most újra velük dolgozol. Mit lehet tudni erről a produkcióról?*

– Novák Tatát inspirálta az a lehetőség, amit a három énekesnővel való közös produkciómban, a Pávaénekben hallott, látott. Ő kért fel egy új zenei anyag megírására, melynek bemutatóját szívesen megrendezné vagy idén ősszel, vagy jövő tavasszal. Most ezen dolgozom, Leánydicsérő lesz a címe.

Mindig menekülnék a szoknyák ráncai közül, mert az én utam inkább a zeneszerzés irányába halad, s az igazi férfimunka. De a folklór szerepei, dalkészlete, szövegei nemhez kötöttek. Mégsem énekelheti azt Berecz Andris, hogy „Mikor leány vótam, mikor leány vótam...”, nem igaz? Az ember és a mű egyébként is úgy teljes, ha mindkét fél benne van. Ezért is ragaszkodom állandóan a lányokhoz.

– *Van egy szerzőtársad most a szövegeknél, ki ő?*

– Van egy remek Kossuth-díjas költőnőnk, Kiss Anna, aki a népi kultúrákat a kezdetektől fogva beépíti írásaiba, és számomra hitelesen tükrözi a nők rejtelmes benső világát.

– *A lánydicsérésen kívül van-e még valami koncerted az ősszel?*

– Október 25-én ünneplem a Budapest Music Center-ben a hatvanadik születésnapomat az Etnofon Zenei Társulással. Az „Aszítottam, hogy jókedvem van...” című szerzői-előadói este az elmúlt negyven év sikeresebb szerzeményeiből válogattam, és természetesen sok kedves barátomat is meghívtam muzsikálni.

Szeretettel várom a közönséget is!

Kép és szöveg: Küttel Dávid

VII. „TÁLTOS VILÁG”

Népmese- és Népballada Előadói Találkozó

A találkozóra hazai és határon túl élő általános- és középiskolás, valamint felnőtt amatőr vers- és prózamondók jelentkezését várjuk a népmese és népballada kategóriákban. A nevezés feltételei korosztályonként: általános iskolás korúaknak egy magyar népmese vagy népballada előadása; középiskolás és felnőtt korosztálynak két magyar népmese vagy népballada előadása. Egy-egy mű hossza nem haladhatja meg a 6 percet. Egy intézményből kategóriánként 5 tanuló jelentkezését fogadjuk el. A találkozóra 2014. október 4-én, szombaton kerül sor a Fővárosi Művelődési Házban. A jelentkezési lapok beküldendők az alábbi címre: TEMI Fővárosi, Művelődési Háza, 1119 Budapest, Fehérvári út 47. Információ: Zánki-Tóth Enikő szakmai vezető – eniko.toth@fmbnet.hu. A felhívás és a jelentkezési lap a www.fmbnet.hu honlapról letölthető. Beküldési határidő: 2014. szeptember 25.

25 éves a Guzsalyas Táncház

Marczibányi téri Művelődési Központ
2014. szeptember 18.

*Ha húzza a szüvik, s taszítja e májuka,
Jöjjenek el, mulassanak velünk!*

A Guzsalyas alapítói, Kerényi Róbert (furulya), Sitkéri Zoltán (furulya), Horváth Gyula (koboz, gardon), Sándor Ildikó (ének) – az egykori Tatros együttes – fiatal, kezdő zenekarként a Marczibányi téri Művelődési Központban kapott lehetőséget önálló táncház indítására. Az első alkalom 1988. november 4-én volt.

Akkoriban szokatlan, formabontónak tűnő döntést hoztunk: csak egy szűkebb terület, a moldvai és gyimesi csángók zenéjének, táncainak köteleztük el magunkat. Elhatározásukhoz máig hűségesek maradtunk, és huszonöt év elteltével elmondhatjuk: a hazai táncházmozgalom történetének meghatározó színtöltője lett a Guzsalyas. Divatot teremtett, a moldvai magyarok népzenejét és táncait ismertté és közkedvelté tette. Együtt szeretnénk ünnepelni mindazokkal, akik innen indultak útnak, ezért meghívtuk a moldvai népzenei játékos zenekarokat, valamint azokat a barátainkat, akik szívesebbé tették a Guzsalyas táncházakat az elmúlt években.

A házigazdák: Somos, Fanfara Complexa, Szigony, Tatros és a gyerekeknek szóló Kőketánc.

Zenél még a Zurgó, a Berka, a Tázló, a Csürrentő, a Mentés Másként, az Édes Málé, a Fakutya és a Csángálók, Dresch Mihály, Vizeli Balázs, Bolya Mátyás, Szalóki Ági, Balogh Edina. Élő diaporáma műsorával jelenik meg Boka Gábor Lopótök színháza, mint a régi szép időkben.

Hajnalig tartó mulatság a házigazdák és vendégeik társaságában!

Már nem szégyen bukovinai székelynek lenni

Beszélgetés Csiszér Ambrusnéval, az Izményi Székely Népi Együttes nyugalmazott vezetőjével

Margitkával több mint négy évtizede ismerjük egymást. Egész életünkben azonos célért dolgoztunk, tevékenységünk időről időre összekapcsolódott. Hagyományörző munkáját mindig felsőfokon végezte és ezért a példaképemnek tekintettem. A 1970-es évek elején, amint megalakítottam az Érdi Bukovinai Székely Népdalkört, az ő csoportját, az Izményi Székely Népi Együttest hívtam meg elsőként vendégszerepeltetni a falunkba, akkor még „Európa legnagyobb falujába”, Érdre. Karácsony tájt volt az előadásuk, az andrásfalvi betlehemest és a lányok megéneklését mutatták be az érdi bukovinai székelyek nagy-nagy örömeire. Mi csak másfél évized múlva tudtuk feleleveníteni a hadikfalvi betlehemest. Később is többször szerepeltünk egymás településén, s neki köszönhetjük, hogy a legkiválóbb bukovinai székely népművészeket sorra megismerhettük az érdi művelődési ház színpadán. Margitka faluja, Izmény, madárfészeknyi kis zsáktelepülés a Dunántúli-dombság ölén, Bonyhádtól mindössze tizenöt kilométerre.

Lakóinak száma jelenleg mindössze négyszázkilencvenegy fő. Volt valaha ennél jóval több is, de az ezer főt sohasem érte el.

Mostani látogatásom aranyos nyárvégi napra esett. Szép, széles utcán, gyönyörű nagy házak, virágos udvarok előtt gördült be az autóbussz Izmény központjába. A megállóban tekintélyes székelykapu emelkedik, amelyet a felírás szerint 2008-ban állított az izményi önkormányzat. Szemben vele a kiteleptett németek emlékére állított kereszt. Amint leszálltam az autóbusszról, Margitka menten

„Üknagyamamám: Gluber Katalin és nagynéném: Dobondi Mária.”

bevezetett a székelykapu mögötti terecskén álló, az egykori tűzoltószertárban kialakított tájházba. A tájház berendezése, gyűjteménye beszédesen árulkodik a település múltjáról. A XVIII. század második felében Bajorországból betelepített svábok tárgyai, az 1945-ben érkezett andrásfalvi bukovinai székelyek vett ágya, a felvidéki Nagysallóról a csehszlovák-magyar lakosságcsere-egyezmény következtében idekerült felvidéki magyarok textilgyűjteménye szépen megfér egymás mellett. – Ma már természetesen nincs a falunkban

olyan család, amelyikben mindenki csak székely, csak felvidéki vagy csak német lenne. Szép lassan összeolvadtunk. Azért olyan szépek és okosak a gyerekek! – mondta Margitka. Elsétáltunk a néhány száz méternyire lévő házához, megcsodáltam a virágait, aztán bementünk a lakásba. Hát, kiről is beszélgettünk volna legelőször? Arról, aki ebből a gyönyörű otthonból tizenöt esztendeje oly nagyon hiányzik, Ambrusról, Margitka, kedves, szeretetre méltó, örökösen játékos kedvű férjéről. Majd sorra vettük a gyerekeket: két lányukból pedagógus lett, öt unokájukból a kislány néprajz szakra jár, a négy fiú élsportoló, mindannyian nagyon jól tanulnak. Azután Margitka felidézte „népének odaadott” élete állomásait.

*

– 1944. október 28-án születtem, menekülés közben, lovas kocsin. Már akkor itt voltunk Magyarországon, Tengelic közelében. Édesapám kifogta a szekérből az egyik lovat és előrevágatott, hogy valahová bekerelkedjen. Mondta az embereknek, hogy a felesége megszült az úton, engedjék meg, hogy megtisztáldjon és az újszülött kislányt rendbe tegye. Sok háznál kopogtatott, de sehol nem akartak befogadni bennünket. Mindenki nagyon félt, hallottak mindenféle szörnyűséget a kiteleptésekről, a menekültekről. Végre az egyik gazda megengedte, hogy a csűrjébe behuzakodjunk. Október 28. volt, már bizony hideg volt éjszaka,

„1920-ban született andrásfalvi lányok.”

Csiszér Ambrus és felesége, Palkó Margit

a szüleimet nem engedték be a szobába, csak a testvéreimet. Én mint újszülött, a csűrben aludtam édesanyám mellett. Nagyon megfáztam, aminek később súlyos következménye lett.

Édesanyámat annyira megtörte a menekülés, hogy egyáltalán nem volt teje, nem tudott engem szoptatni. Egyik nap édesanyám és szegény öreganyám meglátták, hogy az utcán a ruszki katonák egy egész tehéncsordát hajtanak. Öreganyám elkapta az egyik tehén nyakán a madzagot és be akarta húzni az udvarra, hogy megfejje. Azért, hogy engem, az ötéves bátyámat és a hároméves nővéremet meg tudják etetni. Az egyik katona észrevette őket és lövöldözni kezdett a levegőbe. Öreganyám és édesanyám rettenetesen megijedtek. „Gyorsan szaladj hátra, fuss át a szomszédba!”, mondta a mama édesanyámnak. Anyám átszaladt a szomszédba és elbújt. Az orosz katona befutott az udvarra, aztán a szobába és ott kereste édesanyámat. Akkor meglátta, hogy a bölcsőben két kicsi gyermek alszik, odament hozzájuk, rájuk hajolt, sírni kezdett és kifordult a házból. Így édesanyám megmenekült a ki tudja, mi mindentől.

Édesapám is, édesanyám is andrásfalvi bukovinai székely volt. Azt mondhatom, hogy mindkettő a jobb módúak közé tartoztak. Édesanyámnak nem kellett Móduvába járni, igaz, hogy otthon igen sokat kellett dolgoznia, mert elsőszülött gyermek volt, anyai öregapám meg Móduvába járt

fuvarozni, ezért édesanyámnak kellett megművelnie azt a pár fálcsa földet, amijük volt, és ő végezte a háznál a férfimunkát is, mert az öccse még kicsi volt.

Apám tizenhat éves korától fuvaros legény volt. Nagyon szorgalmas, derék fiú volt, azt mondták róla, hogy Andrásfalva legszebb legényei közé tartozott. Szép volt édesanyám is. Szorgosak, dolgozók, vidám, jóindulatú emberek voltak. Nem véletlen, hogy nyolcvanhat keresztkomájuk volt! Volt olyan vasárnap, hogy három keresztelőben is voltak.

A székelyekre a nagy család volt a jellemző. Vallásosak voltak, azt tartották, hogy a gyermek Isten ajándéka, elfogadták, ahányat adott, és nagy-nagy szeretettel felnevelték. Azt gondolom, hogy máig is benne van a székelyekben ez a felfogás. Édesanyám hét gyermeket szült, ebből hat megmaradt. Az első fiút Bukovinában szülte, a második lánygyermekével már terhes volt, amikor el kellett menjenek Bácskába. A nővérem 1941 szeptemberében született, '43-ban született a következő bátyám, ő három hónapos korában meghalt, aztán születtem én, és utánam még született két öcsém és egy húgom.

– *Menjünk vissza 1944-be! Tengelic után hogyan alakult a további sorsotok?*

– Bonyhádön volt egy letelepítési bizottság. Ott osztották el, hogy kik melyik faluba kerüljenek. Az andrásfalvi székelyeket Kakasdon, Izményben, Lengyelen, Aparhanton, Mucsán telepítették le. Nagyon kevesen Győrebe is kerültek. Általában a rokonság igyekezett egy faluba húzódni. A rokonságunkat és minket Izménybe irányítottak. Ez akkor egy nagyon gazdag sváb falu volt, állattenyésztéssel foglalkoztak a lakói, és működött itt egy sajtgyár is.

– *Milyen volt a gyermekkorod?*

– Úgy emlékszem, hogy nagyon szép gyermekkorom volt. Hatan voltunk testvé-

*„Egy akadály a feledés útján.”
(Izmény, 1964. V. 1.)*

rek, három fiú és három lány. Nagy szeretetben éltünk. Tudom, hogy az ötvenes évek nagyon nehezek voltak, de mi, gyerekek azt nem éreztük. Nem volt még akkor a faluban óvoda, az idősek és a nagyobb testvéreink vigyáztak ránk, kisebbekre. Amikor a nagyszüleink megöregedtek és nagyon tehetlenné váltak, édesapám és édesanyám úgy döntöttek, hogy magukhoz veszik őket. Így aztán tízen éltünk a családban.

Nálunk az volt a szokás, hogy evés előtt kezet mostunk, asztalhoz ültünk és imádkoztunk. Édesanyám akármit főzött, ha csak két galambfiókából készített is tejfeles mártást, akkor is bement öreganyámékhöz és szólt nekik, hogy „jöjjön öreganyám, vegye ki a részüket!”. Miután öreganyám kivette a részüket, csak azután osztotta szét a többi ételt a hat gyermekének.

– *Hol végezted a tanulmányaidat?*

„Családom 1972-ben.”

Fábian Ágostonné Mária néni

– Az általános iskolát Izményben végeztem. Nagyon szorgalmasan tanultam, végig jeles vagy kitűnő tanuló voltam, tanítónó szerettem volna lenni. Éppen akkor, 1960-ban szüntették meg a középfokú tanítóképzőt. Először érettségizni kellett, azután még három év lett volna a főiskola. Erre nekem már nem volt lehetőségem. Gimnáziumban tanultam tovább és érettségi után azonnal elmentem dolgozni az izményi község-házára. Később, már felnőtt fejjel, két kislány mellett, levelező tagozaton végeztem el Kecskeméten az óvónőképzőt.

– *Hogyan találtad meg az „igazit”?*

– Ambrus a bátyámnak volt a barátja. Én sokáig nem tudtam, hogy miért olyan kedves hozzám, de aztán kiderült. Hat évig udvarolt nekem, és amikor leérettségiztem, akkor összeházasodtunk. Hamarosan megszületett a két szép, egészséges kislányunk.

Nyisztor Bertalanné, a Népművészet Mestere és Csiszér Ambrusné

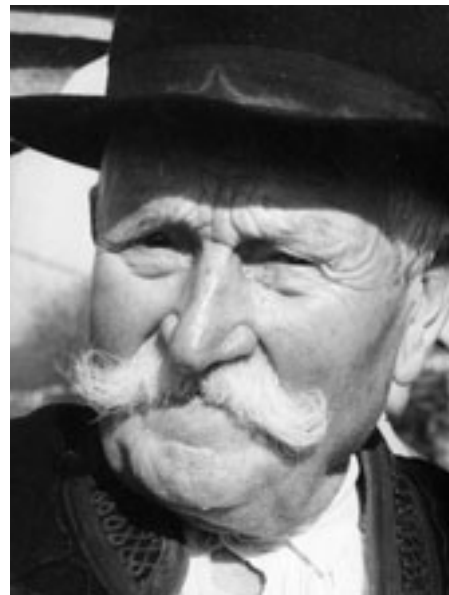
Miután elvégeztem a főiskolát, a szülési szabadságok után Izményben kaptam óvónői állást. Két pedagógus lakott akkor a falunkban, a többi mind a környező településekről járt be. Így mindjárt átadták nekem a könyvtárat és több mint harminc évig vezettem. Én lettem a kultúrotthon vezetője is. Szívesen vállaltam ezeket a feladatokat, mert úgy véltem, hogy egy kistelepülés pedagógusának kutyakötelessége ezt a munkát is elvállalnia. Szerettem az embereket, szívesen dolgoztam értük.

– *Mikor és hogyan alapítottad meg együttesed, az Izményi Székely Népi Együttest?*

– 1970-ben ünnepeltük a falunkban a termelősövetkezet megalakulásának tizedik évfordulóját. A tsz vezetősége ebből az alkalomból nagy ünnepséget akart rendezni, mert kedves barátot, egy szovjet katonatisztet is meghívtak az ünnepségre. Az elnök meg a párttitkár felkértek bennünket, a kultúrotthon akkori igazgatóját és engem, hogy erre az alkalomra rendezzünk valami különleges, látványos műsort. A faluban korábban is volt már egy székely hagyományörző táncsoport, az ő táncaikat, népdalaikat elevenítettük fel. A szereplésünk nagyon jól sikerült, úgy döntöttünk, hogy maradjon együtt a csapat. Együtt is maradtunk. Tehát 1970-től működik az Izményi Székely Népi Együttes.

– *Hogyan fogadta a falu népe az együttes műsorait?*

– Nagyon-nagyon örültek. Főleg az idősök voltak nagyon boldogok, hogy újra láthatják a régi bukovinai viseletet, a táncaikat, hallhatják a népdalaikat, a jó bukovinai zenét. Előkerültek újra a ládák mélyéről a féltve őrzött ráncos rokolyák, szedések ingek, lábicskák. Ha valahová meghívtak

Sebestyén Bada Ferenc

(Bukovinai Székely Találkozó, Erd, 1991.)

bennünket szerepelni, többnyire csak akkor tudtunk elmenni, ha magunk fizettük az útiköltségünket, az enivalót meg vittük a tarisznyánkban. De így is nagyon boldogok voltunk. Egyre több helyre hívtak bennünket. Először csak a környező székely falvakba, majd sorra jöttek a nagyobb szereplések. Mentünk Bonyhádra, Szekszárdra, a Pécsvárad Leányvásárra.

Felújítottuk az andrásfalvi betlehemes és körbejártuk vele a falut, házról-házra jártunk, úgy, ahogy régen szokásban volt. Azután elmentünk Lengyelre, Aparhantra, nálatok is voltunk Érden, és máshol is előadtuk a betlehemesünket színpadon is. Volt olyan ember is, aki a házához hívott. Azt mondta: „A kicsi Jézuskának a tisztaszobában van a helye!”.

– *Kik voltak azok a szakemberek, akikkel találkoztatok, akiktől segítséget kaptatok?*

Szabadi Mihály volt az első. Ő akkoriban Majoson volt pedagógus. Sokat segített Olsvai Imre bácsi, Vásárhelyi Laci bácsi, Martin György, Andrásfalvy Bertalan. Ők már az ötvenes években is jártak a falunkban gyűjteni, és később is többször visszatértek.

A fellépéseken eleinte a hétfélést táncoltuk, és azzal mentünk a Pécsvárad Leányvásárra is. Vásárhelyi Laci bácsi volt az egyik zsűritag. Ő világosított fel, hogy a hétfélés motívumait a bukovinai székelyek a környezetükben élő népektől, a románoktól, ukránoktól, németektől, lengyelektől, ruszinoktól stb. tanulták. A bukovinai székelyeknek vannak nagyon szép, saját, ősi táncaik, a silladri, a verbunkos meg a csárdás, tanuljuk meg azokat! Nagy szerencsénk volt, mert Izményben éltek az andrásfalvi muzsikások, László László és Drávai Pali bácsi. Ők ismerték ezeket a táncokat, a dallamokat. Drávai Pali bácsi dobos volt, őt kértem meg,

Csizsér Ambrusné (fotó: Máté Tamás)

hogyan mutassa meg, hogy is voltak a lépések. Minden este felmentünk a vejéhez meg a lányához, azok is táncosok voltak. Vittem egy üveg pálinkát, megkínáltam őket, hogy legyen kedvük táncolni. Darabos Ambrus bámmal mondogatta, hogy „bolond ember az, aki józanul tud táncolni”.

Pali bácsi minden este más motívumokat mutatott. Megkérdeztem tőle: „Pali bácsi, hogy van az, hogy ma megint más motívumokat mutatott, mint tegnap, tegnapelőtt este?”. „Ó, lejátek! Attól függ, hogy milyen motívumokat mutatok, hogy hány pohár pálinkát ittam.”

Vittem a táncos fiúkat is, hogy nézzék meg Pali bácsi motívumait, utánozzák és sajátítsák el. Úgyhogy én az Izményi Népi Együttesnek soha nem tanítottam táncot, hanem ők tanulták el az öregektől. Darabos Ambrus, Fábíán Ferenc, Sebestyén Bada Ferenc, Herceg Antal voltak a mi mestereink.

– 1970-ben kezdődött az úgynevezett „páva-mozgalom”. Akkor indultak a televíziós népdalversenyek, lázban volt az egész ország. Ti milyen nagy megrémítettségben vettetek részt legelőször?

– 1977-ben hirdette meg a Magyar Televízió az országra szóló nagy „Röpülj, páva!” vetélkedőjét, amelyre mi is jelentkeztünk. Az országból több mint ötven csoport nevezett be a versenyre. Ezúttal népszokások bemutatásával lehetett szerepelni. A verseny három fordulóból állt. Először megyei válogatóra került sor, az tulajdonképpen meghallgatás volt. Mi akkor a lakodalmasunkat mutattuk be. A középdöntőre a betlehemezést vittük, az énekeinket meg a táncainkat. Miután a középdöntőben is sikeresen szerepeltünk, Szabadi Mihály – ő volt a koreográfus – körbejárta a székelyek lakta falvakat, és a tehetséges énekeseket, táncosokat, kézműveseket összegyűjtötte. Elhívta Grábóczyról Darabos Ambrus táncost, Kakasdról Sebestyén Ferenc táncost, Fábíán Ágostonné Márka néni mesemondót, és óvodás tanítványát, Mátyás Rózsikát, Győreől Fábíán Évike énekest, Szánya Gabriella énekest, Majosról Lőrincz Aladárné szövőt és Nyisztor Bertalanné énekest. A csoport gerincét továbbra is az izményi együttes adta. A döntőben a „Leányok megéneklése” című karácsonyi népszokással szerepeltünk. Ezt a műsorunkat már élőben közvetítette a televízió és megnyertük a vetélkedőt. A verseny fődíja egy autóbusz volt, de mi kaptuk meg a közönségdíjat is, és Fábíán Évike meg Mátyás Rózsika még különdíjat is kaptak. A második helyezett az egyházaskozári csángó csoport lett.

– Nem csoda, hogy megnyertétek a versenyt, hiszen, ha jól számolom, akkor hat Népművészet Mestere is volt köztetek!

– Akkor még nem voltak a Népművészet Mesterei, csak később kapták meg ezt a kiemelt címet.

– A tudásuk azért már megvolt!

– Természetesen. A falunkból a hegedűs László László is megkapta a díjat, majd jóval később Palkó Andrásné Zsuzsa néni mesemondó is.

– Az, hogy a versenyt megnyertétek, nemcsak nektek jelentett örömet, hanem az egész bukovinai székelység végtelenül boldog volt. Visszatért az önbecsülésük és nagy-nagy büszkeséggel tekintett rátok mindenki.

– Rengeteget változott az addig elmarasztalt, megvetett székelyek megítélése. Nagyon lenéztek bennünket, azt írták rólunk az újságban, hogy „a székelyek nem hoztak mást, mint bibliai létszámú családokat és trachomát”.

– A hatalmas siker után hogy folytatódott az együttes élete?

– Szabónál szebb feladatokat kaptunk. Közreműködünk a Sütő András „Kis ember születik” című művéből készült játékfilmben, Maráz László „Hazatérés” című rádiójátékában, Sára Sándor „Keresztúton” című dokumentumfilmjében. Országos fesztiválokon és más rendezvényeken állandó résztvevők lettünk. Sorra színpadra állítottam a bukovinai székely népszokásokat, amelyek egy kivételével mind arany minősítést kaptak a *Betlehemes*, a *Leányok megéneklése*, a *Hűshagyati népszokások*, a *Keresztelős*, a *Lakodalmas*, a *Regrutázás*, a *Nagy-szombati határkerülés*, a *Móduvázás*, a *Legényavatás* mind-mind nagy sikereket hozott.

Rengeteg külföldi meghívást kaptunk. Szerepeltünk Belgiumban, Hollandiában, Franciaországban, Romániában, Dániában, Németországban, négyszer voltunk Lengyelországban, sokszor szerepeltünk Erdélyben. Nemcsak hogy szerepeltünk külföldön, hanem nagyszerű baráti kapcsolatok alakultak ki az együttesünk és a vendéglátóink között. Még néhány házasság is összejött a külföldiekkel.

Negyven év alatt itt több száz gyermek tanulta meg a bukovinai székely táncokat és énekeket. A környező falvakban is mozgolódni kezdtek. Egyre több népdalkör, hagyományörző együttes született. Megalakult a Bukovinai Székelyek Országos Szövetsége, Sebestyén Ádám Mesemondó Versenyt rendeznek évente, Sebestyén Ferenc bácsi tiszteletére néptáncversenyt tartanak. Csak tőlünk kikerült hat Fülöp Ferenc-díjas táncos: Csizsér Anna, Csizsér Lajos, Fábíán Csizsér Elvira, Balogh Zolt, Illés Tiborné, Illés Tibor. Ma már nem szégyen bukovinai székelynek lenni.

Kóka Rozália

Az Izményi Székely Népi Együttes tagjai

TÁNCHÁZAK, TANFOLYAMOK, FOLK-KLUBOK

HÉTFŐ

„GREENFIELDS” ÍR ZENE ÉS TÁNCHÁZ
minden páratlan hétfőn 19.00-22.00

Az ír zene sokféleségét, a költői (úgynevezett irodalmi tartalmú) és az egyszerű kocsmazenét egyaránt műveli az együttes, amelynek táncházában tánc- és daltanítás, koncert és ösztánc szerepel. A daltanítás angol nyelven folyik, minden esetben a magyar fordításokkal együtt.

Belépőjegy: 700 Ft

TEMI Fővárosi Művelődési Ház
1119 Budapest, Fehérvári út 47.
Tel.: 06-1-203-3868
fmh@fmhnet.hu; www.fmhnet.hu

NÉPTÁNCTANFOLYAM

hétfőnként 19.00-21.45 óráig
Jobbágytelki (Székelyföld) táncok tanítása.

Oktatók: Redő Júlia és Bohus György

Napijegy : 1.300 Ft

Bérlet: 1.000 Ft / alkalom / hó

Aranytíz Kultúrház

1051 Budapest, Arany J. u. 10.

Tel.: 06-1-354-3400

otvos.gyorgyi@aranytiz.hu; www.aranytiz.hu

TÁNCOSLÁBÚ-TANFOLYAM

minden hétfőn

19:00-tól: kalotaszegi legényes

20:00-tól: kalotaszegi román páros táncok

Oktatók: Strack Orsolya, Ágfalvi György

Belépő: 1.000 Ft/alkalom

Szervező: Strack Orsolya

Tel.: 06-70-291-2487; orsolyastrack@gmail.com

Hagyományok Háza, 1011 Budapest, Corvin tér 8.
www.hagyomanyokhaza.hu

NÉPTÁNCOKTATÁS GYEREKEKNEK

Óvodás csoport: hétfőn, szerdán 16.30-17.15

Gyermek csoport: hétfőn, szerdán 17.15-18.30

Ifjúsági csoport: hétfőn 18.30-20.00

A Bartók Táncgyűttes 1958-ban alakult. Zene- és táncrepertoárja felöleli az egész Kárpát-medence folklórhagyományát. Az együttesben tudatos utánpótlás nevelőmunka folyik: rendszeresen óvodás- és gyermekcsoport valamint ifjúsági csoport dolgozik a felnőtt együttes mellett.

Vezetik: Csikós Annamari, Cseke-Marosi Eszter és Szente Jani, a Bartók Táncgyűttes táncosai

Tanfolyami díj: 5000 Ft/hó, testvéreknek kedvezmény

Budavári Művelődési Ház

1011 Budapest, Bem rakpart 6.

Tel.: 06-1-201-0324

bem6@bem6.hu ; www.bem6.hu

www.bartoktancegyuttes.hu

ÓVODÁS NÉPTÁNC

minden hétfőn 16.30-17.30

A Cseperedők Óvodás Néptánc csoport (Tamariska Táncműhely) szeretettel várja a játszani és táncolni vágyó óvodásokat, heti rendszerességgel, előkészítve a későbbi amatőr együttes munkát.

Belépő: 3000 Ft/hónap

Szervező:

Tamariska Táncműhely, Hudákné Farkas Sára

Tel.: 06-70-238-8929

Trap Factory, 1. emelet

(volt Csepel Művek területén)

1211 Budapest, Központi út 35-47.

www.tamariskatancmuhely.blogspot.com

VASVÁRI VERBUNK MISKOLCON

minden hétfőn 18.00 órától

Oktat: Nyíri „Gubci” Gábor

Belépő: 500 Ft

Inf.: Bayer Attila, Gőz Brigitta, Nyíri Gábor

Tel.: 06-46-508-909

VOKE Vörösmarty Mihály Művelődési Ház

3527 Miskolc, Lenke utca 14/a

varosszelibetyarok@gmail.com

www.varosszelibetyarok.blogspot.com

KEDD

RADZSASZTÁNI TÁNCKURZUS

keddenként 18-20 óráig

Cigány táncok Indiából, lendületes, energikus

mozgás, finom fej-, kéz-, váll-, csípő mozdulatokkal

Vezeti: Ábrahám Judit

Sambhala Tibet Központ

1012 Budapest, Attila út 123.; www.tibet.hu

06-20-521-2069; abrahamjud@freemail.hu

www.juditabraham.blogspot.hu

www.facebook.com/events/1408224729443115/

„MUZSIKÁS” GYERMEKTÁNCHÁZ

Magyar néptáncok, népdalok, mondókák tanítása

minden héten kedden 17.00-tól 19.00-ig

Közreműködik a Kossuth- és Prima

Primissima-díjas Muzsikás együttes

Táncházvezetők: Littner Anita és Bejczy Bálint

A táncház ideje alatt Gerencsér Valéria

játszóház-vezető kézműves foglalkozással várja

a gyerekeket, ahol kis vendégeink népi játékokat

készíthetnek. Iskolás és óvodás csoportokat is

szeretettel várunk, előzetes telefonos jelentkezés

alapján.

Korosztály: 0-10 éves korig

Belépőjegy: 350 Ft

TEMI Fővárosi Művelődési Ház

1119 Budapest, Fehérvári út 47.

Tel.: 06-1-203-3868

fmh@fmhnet.hu; www.fmhnet.hu

KISTÜCSÖK

minden kedden 17.00-17.45

Gyermek néptánc 3-8 éveseknek

A foglalkozásokon a gyerekek megismerkednek

a magyar nép hagyományával, táncaival,

gyermekjátékaival és dalaival.

Vezeti: Szalattya Erika néptáncoktató, zenetanár

Részvételi díj: 4.400 Ft/hó

Információ: 06-20-436-68-89

szalattya@gmail.com; www.zongora-furulya.hu

CSEREPESHÁZ – Zuglói Művelődési Ház

1144 Budapest, Vezér u. 28/b

Tel.: 06-1-363-2656, 06-1-383-1341

info@cserepeshaz.hu

www.cserepeshaz.hu

SZERDA

TÁNCOSLÁBÚ-NÉPTÁNCTANFOLYAM

minden szerdán

19:00-tól: kalotaszegi legényes

20:00-tól: kalotaszegi csárdás (Bogártelke)

Oktatók: Strack Orsolya, Szappanos Tamás

Belépő: 1.000 Ft/alkalom

Szervező: Strack Orsolya

Tel.: 06-70-291-2487

orsolyastrack@gmail.com

Hagyományok Háza

1011 Budapest, Corvin tér 8.

www.hagyomanyokhaza.hu

NÉPTÁNCOKTATÁS GYEREKEKNEK

Óvodás csoport:

minden hétfőn, szerdán 16.30-17.15

Gyermek csoport:

minden hétfőn, szerdán 17.15-18.30

A Bartók Táncgyűttes 1958-ban alakult. Zene- és

táncrepertoárja felöleli az egész Kárpát-medence

folklórhagyományát. Az együttesben tudatos

utánpótlás nevelőmunka folyik: rendszeresen

óvodás- és gyermekcsoport valamint ifjúsági

csoport dolgozik a felnőtt együttes mellett.

Vezetik: Csikós Annamari, Cseke-Marosi Eszter és

Szente Jani, a Bartók Táncgyűttes táncosai

Tanfolyami díj: 5000 Ft/hó, testvéreknek

kedvezmény

Budavári Művelődési Ház

1011 Budapest, Bem rakpart 6.

Tel.: 06-1-201-0324

bem6@bem6.hu

www.bem6.hu

www.bartoktancegyuttes.hu

FONÓ SZERDA TÁNCHÁZ

minden szerdán 18:30-tól

Táncanyag: Kalotaszeg

Belépő:

18.30-tól: 1.000 Ft

20.00-tól: 500 Ft

Fonó Budai Zeneház

1165 Budapest, Sztrégova u 3.

Tel.: 06-1-260-5300

www.fono.hu

A Népművészet Ifjú Mesterei 2014-ben

Ágfalvi György és Hetényi-Kulcsár Klára,
a Magyar Állami Népi Együttes táncművészei

Dénesi Ildikó kézműves, mézeskalács ütőfa készítő, fafaragó

Dudás Dániel,

a Jászberényi Viganó Alapfokú Művészetoktatási Intézmény táncpedagógusa

Soós Csaba, a pomázi Teleki-Wattay Művészeti Iskola és
az ürömi József Nádor Általános és Művészeti Iskola pedagógusa, népi hegedűs

Tóth Attila kovácsmester

Vastag Richárd, az ajkai Apte Alapfokú Művészeti Intézmény,
a magyarpolányi Alapfokú Művészeti Intézmény és a veszprémi Szilágyi Erzsébet
Keresztény Iskola és Művészetoktatási Intézmény néptánc-pedagógusa, néprajzkutató

TÁNCHÁZAK, TANFOLYAMOK, FOLK-KLUBOK

NÉPTÁNC-TANFOLYAM

szerdánként 19.00-21.45 óráig
Bonchidai (Mezőség) román táncok tanítása.
Oktatók: Redő Júlia és Tompa Attila
Napijegy : 1.300 Ft
Bérlet: 1.000 Ft / alkalom / hó
Aranytíz Kultúrház
1051 Budapest, Arany J. u. 10.
Tel.: 06-1-354-3400
otvos.gyorgyi@aranytiz.hu; www.aranytiz.hu

NÉPTÁNCOKTATÁS GYEREKEKNEK

Óvodás korcsoport:
szerda és/vagy péntek 16.00-16.45
Kisiskolás korcsoport: szerda 17.15-18.00
A Csillagszemű Táncegyüttes vezetésével, a
Timár-módszer segítségével 3 éves kortól.
Próbavezetők: Bacsó Sára, Kardos Georgina
Eötvös10 Közösségi és Kulturális Szintér
1067 Budapest, Eötvös u. 10.
Tel.: 06-1-690-0978
urban.judit@eotvos10.hu; www.eotvos10.hu

NÉPTÁNCOKTATÁS FELNŐTTEKNEK

minden szerdán 18.00-20.00 óráig
A táncot teljesen az alapoktól kezdjük, tehát olyan
jelölteknek is várunk, akik eddig nem is táncoltak,
de kedvet éreznek ahhoz, hogy megtanulják ezt a
táncműfajt.
Belépő: 1.500 Ft/fő/alkalom
Információ: Szabó Lajos; tel.: 06-70-39-23-982
Thália Tanoda, 1061 Budapest, Városligeti fasor 2.
luiszabo88@gmail.com

BONCHIDAI NÉPTÁNC-TANFOLYAM

minden szerdán 19.30-21.00
Szervező: Csiki Gergely
Csillaghegyi Közösségi Ház
1039 Budapest, Mátyás király útja 13-15.
csiki.gergely@gmail.com
www.csikigerhely.hu

„KOLO” DÉLSZLÁV TÁNCCHÁZ

minden szerdán 18.30-23.00 óráig
Délszláv (szerb, horvát és szlovén) népzene és
táncok.
Táncitanítás: 18.30-tól
Tánccház: 19.45-től
Belépődíj: 700 Ft
Ferencvárosi Művelődési Központ
1096 Budapest, Haller u. 27.
Tel.: 06-1-216-1300, 06-1-476-3410
info@ferencvarosimuvokp.hu
www.ferencvarosimuvokp.hu

SZERDA ESTI TÁNCCHÁZ

Mihó Attila és barátjaival
minden szerdán 21.30-02.30
Kalotaszegi, széki, mezősegi, Kükiüllő menti
és néha moldvai táncok.
Táncitanítás nincs, az táncol, aki tud.
Szervező: Vesztelényi Balázs
Tel.: 06-30-362-2121
Drunken Tailor
1081 Budapest, Népszínház utca 26.
drunken.falcon@gmail.com
www.facebook.com/DrunkenTailor

„JCIRI-PICIRI” TÁNCCHÁZ

minden szerda délelőtt 10.00 órától
Játékos néptáncitanítás néptánc-pedagógus
vezetésével 1-4 éves korig.
Jelentkezés: Gál Gabriella

Tel.: 06-30-999-4945
tucsok.zene@indamail.hu
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
www.marci.hu; www.tucsok-zene.hu

CSÜTÖRTÖK

„HÖCÖGŐ” TÁNCCHÁZ
minden csütörtökön 18.00 órától
Tánc-, játék-, énektanítás gyerekeknek.
Tánccházvezető: Kuczera Barbara
Belépő: 300 Ft
Ferencvárosi Művelődési Központ
1096 Budapest, Haller u. 27.
Tel.: 06-1-216-1300, 06-1-476-3410
info@ferencvarosimuvokp.hu
www.ferencvarosimuvokp.hu

„GUZSALYAS” CSÁNGÓ TÁNCCHÁZ

minden csütörtökön 19.00 órától
Moldvai és gyimesi tánccház és táncanfolyam
csütörtök esténként
Jó idő esetén a tánccház első részét a művelődési
központ Aventinus udvarában tartjuk!
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Információ: Zoltán Eszter
Tel.: 06-70-335-6284
zoltan.eszter@marci.hu; www.marci.hu

RINGATÓ

Kisgyerekkori zenei nevelés csütörtökön 9.00-tól
A foglalkozásokat Venczel Mónika vezeti.
Belépő: 800 Ft
FONÓ Budai Zeneház
1116 Budapest, Sztregova u. 3.
fono@fono.hu; www.fono.hu

KÓBORZENGŐ KLUB

minden páros héten csütörtökön 18.00-20.00 óráig
Folk-kocsma, a belépés ingyenes!
KÖSZI Kő-Café, 1105 Budapest, Előd u. 1.
koborzengo@gmail.com; www.koborzengo.hu

TÁNCCHÁZ PÜDERREL

minden csütörtökön 19.30 órától
Háziasszony: Nagy Irén
Házigazda: Nagy Zoltán József „Púder”
Tel.: 06-20-5482-382
Újpesti Városháza pincéje
1041 Budapest, István út 14.

MAGYAR TÁNCCHÁZ

minden csütörtökön 21.00-tól
Muzsikál a Tönköly zenekar és barátaiak
Belépő: 500 Ft, melyből egy korsó sör vagy egy
pohár bor lefogyasztható!
Polgári Mulató
1053 Budapest, Kossuth Lajos u. 17.
www.polgarimulato.hu

PÉNTEK

ESZTENÁS TÁNCCHÁZ

kéthetente pénteken 18.00 órától
Időpontok: 2014. szeptember 5., 19., október 3., 17.,
november 14., 28., december 12.
18.00: gyermektánccház
20.00: csángó tánccház
Információ: Tóth Arnold; tel.: 06-30-9737-654
Nyilas Misi Ház, 3525 Miskolc, Kossuth u. 15.
info@esztenas.hu; www.esztenas.hu

NÉPTÁNCOKTATÁS GYEREKEKNEK

Óvodás korcsoport:
szerda és/vagy péntek 16.00-16.45
A Csillagszemű Táncegyüttes vezetésével, a
Timár-módszer segítségével 3 éves kortól.
Próbavezetők: Bacsó Sára, Kardos Georgina
Eötvös10 Közösségi és Kulturális Szintér
1067 Budapest, Eötvös u. 10.
Tel.: 06-1-690-0978
urban.judit@eotvos10.hu
www.eotvos10.hu

APRÓK TÁNC

minden pénteken 17.00-18.30 óráig
Gyermektánccház kézműveskedéssel.
Belépő: 500 Ft/fő (2 éves kor felett)
Információ: Legeza Márta
Tel.: 06-1-225-6086
Hagyományok Háza
1011 Budapest, Corvin tér 8.
legeza.marta@hagyomanyokhaza.hu
www.hagyomanyokhaza.hu

ZURGÓ TÁNCCHÁZ

minden páros héten pénteken 20.00 órától
Moldvai csángó népzene, táncitanítás, daltanítás.
Táncot tanít: Fülöp Attila
Muzsikál a Zurgó együttes.
Belépő: 500 Ft
Diákjegy: 300 Ft
MOM Kulturális Központ
Budapest XII., Csörsz u. 18
www.momkult.hu
www.zurgo.hu

MOLDVAI ÉS VONÓS TÁNCCHÁZ

minden páratlan pénteken 20.00-tól
A Berka együttesel
Táncmester: Gyurka Fábián
Belépő: diákoknak 500 Ft, felnőtteknek 800 Ft
FONÓ Budai Zeneház
1116 Budapest, Sztregova u. 3.
fono@fono.hu
www.fono.hu

TÁZLÓ GYERMEKTÁNCCHÁZ

minden páros héten pénteken 18.00-19.00
A gyermektánccház az óvodás és kisiskolás
korosztály számára nyújt zenés-táncos,
mesés-játékos interaktív kapcsolódást. A moldvai
táncokon kívül mesék, dalok, énekes körjátékok
és ügyességi feladatok is várnak a gyermekekre.
Felelevenítjük az adott hónapoz kapcsolódó
népszokásokat.
A gyermektánccház vezetője: Draskóczy Lídia
Jegyár: 500 Ft
Eötvös10 - Közösségi és Kulturális Szintér
1067 Budapest, Eötvös utca 10.
www.eotvos10.hu
www.tazlo.hu

TÁZLÓ TÁNCCHÁZ

minden páros héten pénteken 20.00-00.30
A felnőtt tánccházban a táncitanítást követően
szabadtáncal folytatódik az este: moldvai csángó
kör-, lánc- és páros táncok változtatják egymást.
A tánccház szünetében énekesünk, Enyedi Ágnes
csángó népdalokat is tanít.
A felnőtt tánccház vezetője: Molnár Előd
Jegyár: 800 Ft; diák/nyugdíjas: 500 Ft
Eötvös10 - Közösségi és Kulturális Szintér
1067 Budapest, Eötvös utca 10.
www.eotvos10.hu; www.tazlo.hu

TÁNCHÁZAK, TANFOLYAMOK, FOLK-KLUBOK

KEREKÍTŐ

minden pénteken 10.00-10.30

Félóra höcögés, göcögés, kacagás a Kerekítő mondókás könyvek népi mondókái, ölbéli játéka nyomán! Cirokázás, lógázás, hintáztatás, lovagoltatás élő hangszerjátékkal, népdalokkal színesítve. Az első évek önfeledt játéka segítik az érzelmi biztonság kialakulását, zenei és művészeti nevelés alapkövei is egyben, olyan útravaló, mely egy életre szól. A családok a furulyán túl megismerhetik a nádi dudát, csettegőt, receficét, odúsispot, sámándobot.

Játsszunk, énekeljünk, mozogjunk együtt!

Foglalkozásvezető:

J. Kovács Judit drámapedagógus

Ár: 10 alkalmas, egész tanévben érvényes bérlet 9000 Ft/család; vagy alkalmi belépő: 1100 Ft/család

Eötvös10 - Közösségi és Kulturális Szintér

1067 Budapest, Eötvös utca 10.

www.eotvos10.hu

NÉPTÁNCOKTATÁS KEZDŐ

FELNŐTTEKNEK

minden pénteken 19.00-20.30

A Tamariska Táncműhely gyermektáncosainak

szüleiből 4 éve alakult Szülői Munkaközösség

Néptáncsoport szeretettel várja a táncolni

vágyó, kezdő felnőtteket. Ismerkedünk a moldvai

körtáncokkal, a sárközi ugróssal és a széki

csárdással. Mindezt játékosan, jó hangulatban!

Oktató: Hudákné Farkas Sára néptáncpedagógus,

etnográfus

Szervező:

Tamariska Táncműhely, Hudákné Farkas Sára

Belépő: 3000 Ft/hó

Tel.: 06-70-238-8929

Trap Factory, 1. emelet

(volt Csepel Művek területén)

1211 Budapest, Központi út 35-47.

www.tamariskatancmuhely.blogspot.com

SZOMBAT

MAGYAR TÁNCHÁZ

szeptember 20-tól minden szombaton

17.00-18.00: Aprók tánca (Eötvös Anna)

18.00-19.00: Játsszóház (Horti Zoltán)

19.00-20.00: Táncok (kalotaszegi magyar

táncok - Bohus György és Bánhegyi Nikolett)

20.00-24.00: magyar táncok - változó

zenekarokkal

Belépődíj:

500 Ft - Aprók tánca és Játsszóház

700 Ft - Felnőtt táncok

Aranytíz Kultúrház

1051 Budapest, Arany J. u. 10.

Tel.: 06-1-354-3400

otvos.gyorgyi@aranytiz.hu

www.aranytiz.hu

NÉPTÁNC-TANFOLYAM

szombatonként 17.15-18.45 óráig

Táncok: sűrű és ritka magyar Mezőség

falvaiból

Oktató: Bohus György

A tanfolyam díja:

- napijegy: 600 Ft

- bérlet: 500 Ft / alkalom / hó

Aranytíz Kultúrház

1051 Budapest, Arany J. u. 10.

Tel.: 06-1-354-3400

otvos.gyorgyi@aranytiz.hu

www.aranytiz.hu

SEBŐ-KLUB ÉS TÁNCHÁZ

minden hónap első szombatján 19.00 órakor

Belépő: 1.000 Ft

Budavári Művelődési Ház

1011 Budapest, Bem rakpart 6.

Tel.: 06-1-201-0324

bem6@bem6.hu; www.bem6.hu

„CSOBÁN” MOLDAVI ÉS

GYIMESI CSÁNGÓ TÁNCHÁZ

kéthetente szombaton 19.00-01.00

Időpontok:

2014. szeptember 13., 27., október 11., 25.,

november 8., 22., december 6., 20.

A Csobán zenekar tánccházának első órájában

csángó gyimesi és moldvai táncok tanítás folyik

mindenkinek Tündik Tamás vezetésével, majd

énektanítás következik Szilágyi Angelikával.

Végül a haladóknak a második féldobban választási

lehetőséget, rendelést biztosít a Földi Lehel által

vezetett zenekar.

Belépő: 700 Ft

TEMI Fővárosi Művelődési Ház

1119 Budapest, Fehérvári út 47.

Tel.: 06-1-203-3868

fmh@fmhnet.hu

www.fmhnet.hu

VASÁRNAP

REGEJÁRÓ MISZTRÁL MŰVÉSZETI KLUB

minden hónap utolsó vasárnapján 19.00 órakor

Magyar és külföldi költők versei,

népdalfeldolgozások.

Belépő: 1000 Ft

Budavári Művelődési Ház

1011 Budapest, Bem rakpart 6.

Tel.: 06-1-201-0324

bem6@bem6.hu

www.bem6.hu

www.misztral.hu

KÓKETÁNC GYERMEKTÁNCHÁZ

minden vasárnap 10.00-12.00 óráig

Moldvai és gyimesi népzenevel, sok-sok játékkal,

mondókával, kézműves foglalkozással, régi és új

ünnepekkel várjuk a nagyérdemű aprónépet 1-7

éves korig.

Tánc és játék: Sándor Ildikó, Prekler Kata,

Gundyné Szerényi Andrea, Kiss Blanka

Muzsika: Kerényi Róbert (furulya), Horváth Gyula

(koboz), Nyíri László (hegedű), Vellner Balázs

(dob); kézművesség: Bálint Ágnes, Huszti Kinga

Belépő: 600 Ft/fő;

Családi jegy (4 főtől): 500 Ft/fő

Információ: Zoltán Eszter

Tel.: 06-70-335-6284

Marczibányi Téti Művelődési Központ

1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.

zoltan.eszter@marczi.hu; www.marczi.hu

MAGYAR TÁNCHÁZ GYEREKEKNEK

vasárnaponként 11.00-12.00 óráig

Közreműködik a Mező Együttes és Kovács

Zsuzsanna

A tánccház minden alkalommal 10.00-11.00 óráig

kézműves foglalkozás előzi meg

Vezet: Kiss Erzsébet kézműves

Belépő: 500 Ft/fő

CSEREPESHÁZ – Zuglói Művelődési Ház

1144 Budapest, Vezér u. 28/b

Tel.: 06-1-363-2656, 06-1-383-1341

info@cserepeshaz.hu; www.cserepeshaz.hu

LIGET TÁNCÁKADÉMIA 4-18 éves korig

minden hétköznap

Beiratkozás: folyamatosan

Bővebb információ: Sáfrány Zoltán

Tel.: 06-20-596-3292

Erzsébetligeti Színház

1165 Budapest, Hunyadvár utca 43/b.

www.kulturliget.hu

www.facebook.com/kulturliget

NÉPMŰVÉSZET MESTERE DÍJ - 2014

CSISZÁR ALADÁR

A MAGYARORSZÁGI TÁNCHÁZAK, TÁBOROK RENDSZERESEN MEGHÍVOTT ADATKÖZLŐJE, NAPJAINKIG A JOBBÁGYTELKI MAROSSZÉKI NÉPZENE- ÉS NÉPTÁNC-TÁBOR HEGEDŰOKTATÓJA

FODOR JÁNOS

AZ ERDÉLYI MEZŐSÉG TÁNCKULTÚRÁJÁT ÉS NÉPHAGYOMÁNYAIT KIVÁLÓAN

ISMERŐ TÁNCOS, ÉNEKES ÉS TANÍTÓMESTER

GAÁL JÁNOS

A NÉPRAJZI MŰZEUM EGYHÁZI- ÉS BÚTORGYŰJTEMÉNYÉNEK RESTAURÁTORA, MENNYEZET-KÉSZÍTŐ

HOLECZ FERENC NÉ GYEPES ILONA

ÉNEKES, A NYITRA-VIDÉKI ZOBORALJA MAGYAR NYELVSZIGET HELYI NÉPDALKINCSEINEK,

KÜLÖNÖSEN BALLADÁINAK GYŰJTŐJE ÉS MEGŐRZŐJE

HORVÁTH ELEK

A MAGYAR NÉPZENE EGYIK MEGHATÁROZÓ ADATKÖZLŐJE, A RENESZÁNSZ KORIG

VISSZANYÚLÓ MAGYAR ZENEI HAGYOMÁNY ŐRZŐJE, ELŐADÓJA ÉS TERJESZTŐJE

KANALAS JÁNOS KOSÁRFONÓ NÉPI IPARMŰVÉSZ, OKTATÓ

PORKOLÁB FERENC SZŰRRÁTÉT-KÉSZÍTŐ NÉPI IPARMŰVÉSZ

RESZEGINÉ NAGY MÁRIA SZALMAFONÓ NÉPI IPARMŰVÉSZ

SEBESTYÉN ISTVÁN BUKOVINAI SZÉKELY MESEMONDÓ, NÉPDALÉNEKES

SZABÓ FERENC NÉ BALÁZS RÓZA

A VÁLASZÚTI MAGYAR, ROMÁN, CIGÁNY NÉPTÁNC- ÉS NÉPDALKINCSEK ÁPOLÓJA, MEGŐRZŐJE

„Vót egyszer Bukovinába’...”

Holecz Ferencné Gyepes Ilona, a Népművészet Mestere

Horváth Elek, a Népművészet Mestere

Csizsár Aladár, a Népművészet Mestere (fotó: Farkas József)

Vót egyszer Bukovinába’ egy nagygazda ember, s egy nagygazda asszony. Ezek olyan gazdagok vótak, úgy megvót rakva a csűrjik, padlásik, kamrájik mindenféle gazdagsággal, mégés olyan fősvények vótak, hogy soha senkinek egy falás ételt se adtak vóna, csak hogy több maradjon nekik. A pohárt es örök-ké másra emelték, s magik itták meg. Vót egy gyermekecské-jik, s vót a háznál egy öreg nagyapó. Olyan erőst öreg vót imá, megette az életje kenyérit. Rizgett a keze, kiöntötte a levest, eltörte a tángyért, szüvesen meghót vóna, ha lehetett vóna, nem állhatták a háznál. Egyszer megszólal a nagygazda ember:

– Hallod-e te, Trézsi! Tudod-e, mit gondoltam? Holnap elmenyünk a radóci vásárba, s veszünk két pokrócot. Azt felkös-sük öreg édesapám hátára, s megmutassuk neki az utat lefelé es, felfelé es. Menjen amerre akar. Mégés valahol megestele-dik, hát legyen pokrós mire lefeküdjék, s bétakaródzék.

Úgy es tettek. Megvették a két pokrócot, de biza ők restelték, szégyelték felkötni az öregember hátára. Amikor reggel felkő-tek, mondják a kicsi gyermeknek:

– Hallod-e, édes fiam? Mü elmenyünk anyádval a mezőre. Itt van ez a két pokróc, ezt kösd fel öreg nagyapó hátára, vezesd ki a kapun küjjel, s mutasd meg neki az utat, menjen amer-re akar.

S avval a nagygazda ember, s a nagygazda asszony elmentek a vásárba. A gyermekecske gondolt egyet, s megfogta az egyik pokrócot, felkötte nagyapó hátára, kivezette a kapun küjjel s azt mondta neki:

– Na, nagyapó! Mehet le es, fel es! Kend nekünk nem kell. Szegény nagyapó elindult nagy könnyhullatva, s amíg ment, potyogtak a könnyvei. Este hazajött a nagygazda ember, s asz-szon, hát lássák, nincs otthon nagyapó. Meglátták az egyik pokrócot a sarokba’, amit vettek. Kérdik a gyermekecskét:

– Kicsi fiam, hol van nagyapád?

– Úgy tettem, édesapám, ahogy kend mondta. Felköttem a pokrócot a hátára, kivezettem a kapun küjjel, s megmutattam az utat neki. El es ment Hadikfalva felé.

– De métt csak az egyik pokrócot kötted a hátára, métt nem mind a kettőt?

– Azétt, édesapám, gondoltam magamba, melyen jó lesz, ha egyszer kend megöregedik, akkor nekem nem kell venni pok-rócot, e’ jó lesz kendnek.

Úgy megejedett a nagygazda ember, hogy még a kicsi lábuj-kájába es belényilallot. Hamar lóhátára ült, s még Hadikfal-va előtt utolérte édesapját. Nyakába borulva, szép szóval kér-te a bocsánatot:

– Bocsásson meg, édesapám, s jöjjön vissza!

Vissza es ment öreg nagyapó, s a legszebb szobába vitték, ott fektették le. Nem nezték, hogy rizeg a keze, vagy kiönti a le-vest, vagy eltöri a tángyért. Mert arra gondoltak, hogy egy-szer még ők es megöregednek, s aki az öreget nem becsüli, az saját magát sem becsüli.

Öreg nagyapónak életje végéig jó sora vót, s holnap legyen a kentek vendége!

(Elmondta Sebestyén István, a Népművészet Mestere 2014. augusztus 17-én a Budavári Palota színpadán.)

Talpukkal a földet koptatók tüköre

Kunkovács László *Pásztoremberek* című könyvéhez

A pásztoréletet az elmúlt kétszáz esztendőben sokan, sokféleképpen igyekeztek ábrázolni vagy megénekelni Magyarországon. A reformkor romantikus képzetéből olyan erőteljes alkotói törekvések ébresztették fel a magyar közönséget, mint Mikszáth Kálmán fájdalmasan őszinte, hiteles pásztorportréi, Móricz Zsigmond naturalista, a pusztai valóságot már-már a visszájára fordító prózája vagy Ady Endre komor és tragikus hangvételű verse, *A Hortobágy poétája*. A témában a harmincas évek képeslap-idillje, Tömörkény István szerethető novellahősei, Sinka István költészete, majd a magyar filmművészetnek (az 1936-os, Lajtha László zenéjével készült, örökbecsű *Hortobágy* című játékfilm után) a valóságtól egyre inkább távolodó, görcsösen erőlködő megoldásai mind új és új kereteket alkottak a magyar pásztor-társadalom közegének, sajátosságainak érzékeléséhez. Nincs olyan művészeti ágazat, amelynek alkotói ne foglalkoztak volna a magyar pásztorok hol romlatlannak és emelkedett értékeket hordozónak, hol vadnak és kegyetlennek titulált világával. Talán nem is véletlen ez a kiemelt érdeklődés. Ez a közeg talán tényleg hordoz egy olyan – Ady szavaival élve – „ös-biztosságot” idéző vonást, amely a fondorlatosságához szokott városi emberben az áhított, „elveszett éden” képzetait kelti életre. Szabad szemmel is látható, hogy ezen a területen az igazán értékálló teljesítmények mind olyan alkotók kezei alól kerültek ki, akik személyesen meg tudtak mártózni a pásztorok szociokulturális közegében, és valamilyen szinten, még ha csak a legelők széléről is, de résztvevő megfigyelői lehettek a pusztai emberek mindennapjainak.

Kunkovács László *Pásztoremberek* című könyve [*Cser Kiadó, Budapest, 2013.*] egyértelműen ebbe a sorba illeszthető alkotás. Nem könnyű feladat meghatározni a kötet műfaját. Első látásra világos, hogy fénykép-központú albumról van szó, ugyanakkor a fotók mellé illesztett rövid leíró-ismertető szövegek önálló néprajzi és esztétikai értékkel gazdagítják a könyv anyagát. A megkapóan hiteles, a pásztoréletet „belülről” láttató fényképeket maga a szerző az etnofotográfia műfajába sorolja. Ez a meghatározás már önmagában kijelöl egy értelmezési keretet, de a képek művészi értéke magasan a néprajzi tényanyag egyszerű dokumentálásának szintje fölé emeli a látnivalót. Kunkovács László könyvében a portrék mindig a jellem vagy a pillanatnyi hangulat megragadását is célozzák, emellett a cselekmény beszédessége, a képek kompozíciója, s egyáltalán, a szerző lényegre törő, mindig a kendőzetlen hitelességre törekvő látásmódja egyedülálló értékkel ruházzák fel a kötetet. Kunkovács László látványosan szakít azzal a (korábban széles körben elterjedt) gyakorlattal, amikor a néprajzi tényeket dokumentálók a terepen tapasztalható valóságnak mindig igyekeztek egy olyan szeletét kiragadni, amely lehetőleg mentes volt az adott közegbe nem illőnek, illetve nem elég autentikusnak vélt tárgyaktól, vagy cselekmé-

Kunkovács László: *Nyírás a Czigler-tanyán* (Kunszentmiklós, 1975)

nyektől. Itt a gumicsizma, a tranzistoros rádió, a motorozó juhász bukósisakja, vagy a karikás ostor nyelének díszítéséül szolgáló műanyag fogkefenyél-darab is a pásztorok életének le nem tagadott, szerves részét képezik. A magyar egyetemek és kutatóműhelyek berkeiben bő két évtizeddel ezelőtt egészen magas hőfokon izzottak a viták a közép-európai gyökerű néprajztudomány és az angolszász területeken kialakult kulturális antropológia egymástól némileg eltérő koncepciói között.

Jómagam mindig értetlenül szemléltem a nemegyszer parttalan polémiai folyamatát, s ma is úgy vélem, hogy a két módszertan inkább termékenyítően tud hatni egymásra. Már akkor, diákként is megfogalmazódott bennem, hogy a viták helyett érdemes lenne inkább felismerni és a maguk helyén értékelni azon szakemberek életművét, akik szakmai meggyőződésből vagy ösztönösen, de a magyar etnográfia talapzatáról kiindulva is el tudtak jutni annak a komplex látásmódnak a szintjére, amellyel akkoriban elsősorban a kulturális antropológia hívei szerettek dicsekedni. Ilyen volt Hofer Tamás és Fél Edit Átány tárgyi néprajzát feltáró munkája, de ebbe az irányba mutattak az Ortutay Gyula nevével fémjelzett, szövegfolklorisztikai anyaggal operáló, egyéniségkutató „Budapesti Iskola” eredményei, vagy Vargyas Lajos *Áj falu zenei élete* című monográfiája is. Kunkovács László *Pásztoremberek* című etnofotográfiai művét egyértelműen ebben a szakmai kontextusban szükséges lát-

Kunkovács László: Pihenő. Gyursánszki János gulyás (Hortobágy-Ohat, 1982)

Kunkovács László: Delelő tehéncsorda a Hernád partján (Megyaszó, 1967)

Kunkovács László: Karácsony Emil és fia a kalyibában (Csiki-havasok, Románia, 1979)

Kunkovács László: Fejés a drankánál (Tiszacsege, 1976)

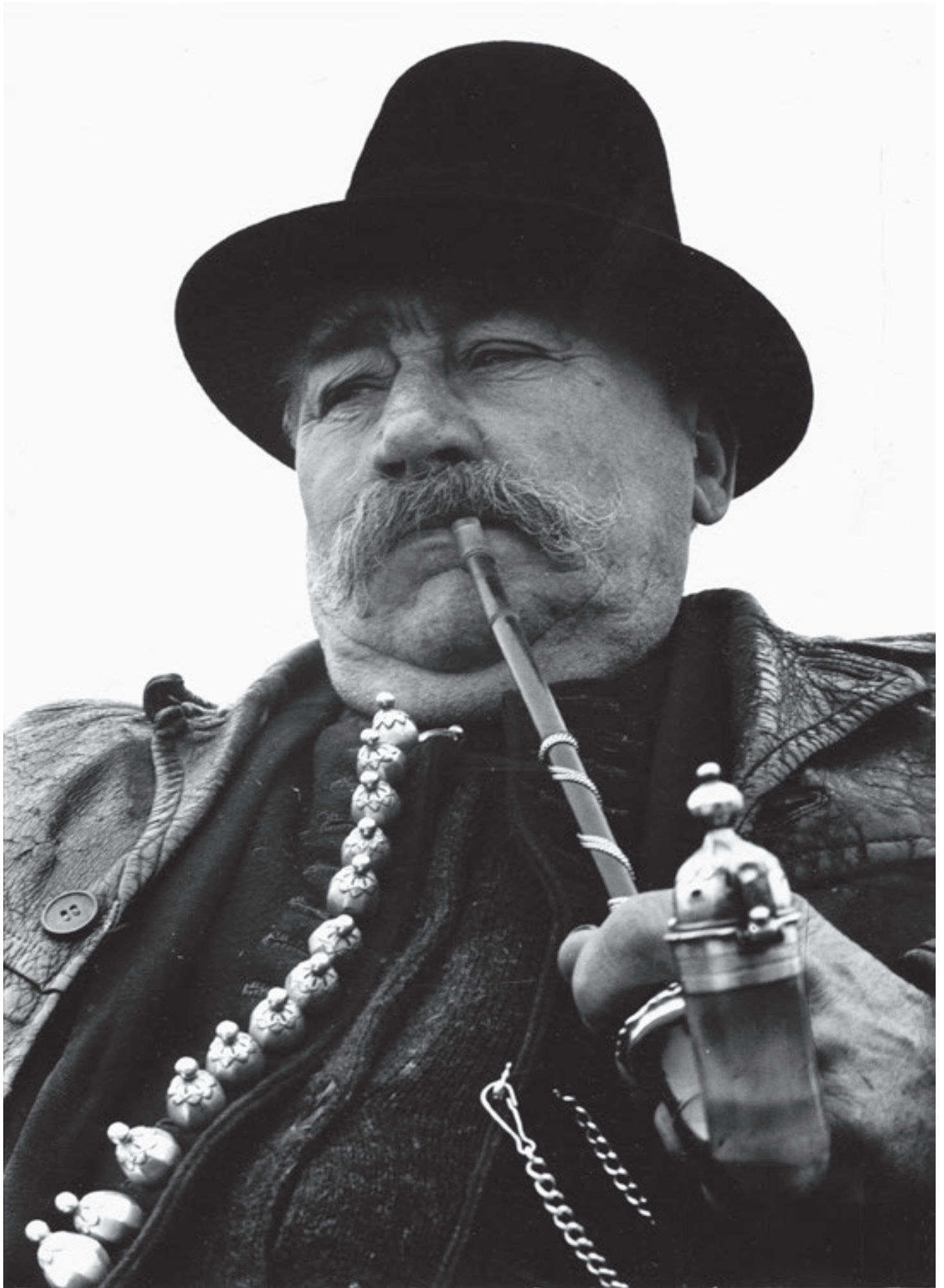

Kunkovács László: A csordások a gémeskút vizéből isznak (Balmazújváros, 1982)

Kunkovács László: Hodály és pásztorszállás (Nádudvar-Ózes, 1980)

Kunkovács László: Deli Sándor bikagulyás (Bugac, 1977)

Zsinórozott juhászöltöny

Aki igazán adott magára, az erre szakosodott szabómesternél egy egész öltönyt csináltatott. Kiskabátot, mellényt, csizmanadrágot, mindet zsinórozással. Ez leginkább fekete volt, de Kiss Balázs mindszenti és Krecz Albert kiskunfélégyházi juhász sötétbarnát varratott a szentesi Jordán Zsigmond szabónál. Ez a mester éppolyan híres volt a maga szakmájában, mint a pásztorkalapok tekintetében Mihalkóék.

Ebben a családban még az unokának is kijárt a juhászöltöny, ami nem olcsó mulatság. A cseperedő legénykének két évenként újat kellett szabtatni. Később Tóth szabóhoz jártak a szomszédos Szabadszállásra. A Cziglerék hétköznapiak is zsinóros ruhát hordtak. Az olcsóbb változat ceiganyagból készült, ami világos-szürke vékony farmerszerűség volt.

Teljes öltönyre nem mindenkinek futotta. Maradt hát mesterségük címereként a mellény vagy a lajbi, amit soha nem hordanak ezüstpitykék nélkül. Díszítése vidékenként, műhelyenként nagyon eltérő. A Dél-Alföldön újabban a lajbi két szárnyán egy-egy húmzett piros tulipán is megjelenik. A hátára többen ráhímeztették a Kossuth-címet. E ruhadarab bal oldalára kis zsebet varrtak, ebbe csúsztaták az ezüstlánc végére erősített zsebóráját. Elgondolkoztató, hogy a mobiltelefonok korában a pásztorok zsebóra iránti vonzalma nem csökkent.

A mellény alá fehér ing való. Mind ritkább, hogy valaki lobogós ujjú, „borjúsájú”, gallér nélküli inget varrasson magának. Ilyet legfőképpen ünnepeken látunk.

ni és láttatni. A kötet képei és leírásai egy roppant izgalmas, émikus szemléletet tükrözve (azaz a vizsgálat tárgyait az azokat alkalmazók saját fogalmain keresztül, egy belső értékrend mentén), a teljességre törekedve veszik számba a pásztorokat körülvevő tárgyakat, tájfajtaikat, jószágokat, eseményeket, a hagyományos állattartás és egyes műveleteit, az azokhoz kapcsolódó racionális vagy szimbolikus magatartásformákat, célszerű vagy mágikus eljárásokat. Mindezeket egybevetve kijelenthetjük: ha valaki szeretne magyar gyártmányú, ízig-vérig vizuális antropológiát látni, itt meglelheti.

A *Pásztoemberek* másik erénye, hogy sok más néprajzi tárgyú publikáció gyakorlatát félresöpörve kiemeli a képek szereplőit az anonimitásból. Már szinte megszoktuk, hogy az ilyesfajta publikációkban egy hortobágyi gulyást ábrázoló fotó képaláírásaként ennyit olvashatunk: „hortobágyi gulyás”. Kunkovács László ezzel szemben kínos precizitással törekszik a minél pontosabb adatolásra. A képekhez tartozó ismertető szövegekben így kielégítő információkat kaphatunk a felvétel készítésének helyéről és idejéről, valamint a fotókon szereplő pásztorok nevét, esetleg ragadványnevét, helyenként korát, jószágfajta szerinti szakosodását is megtudhatjuk. A könyv fejezeteinek egyes szövegei a néprajzi, tudományos igényű leírásnál nemegyszer olyan megkapó történetekkel is szolgálnak, melyek híven tükrözik, hogy Kunkovács László képei szereplőivel a képriport készítője és alanya közötti pillanatnyi viszonyon bőven túlmutató kapcsolatba került. A kötetet lapozgatva nem lehet nem észrevenni, hogy ez utóbbi mozzanatok a fényképeken is látható minőséggé érlelődtek. Személyessé, közvetlenné teszik a kiadványt, s mindemellett azt is átérzhetjük, hogy a képek szereplői nem a turisták örömeire kiállított biodíszlet részét képező holmi mutatványosok, hanem egy mély gyökerű kultúrát hordozó, érző, gondolkodó személyiségek.

Kunkovács László már említett, széles látókörű koncepciójának részét képezi a *Pásztoemberek* kötetén végigvonuló, elemző részletezésre törekvő szándék is. Ennek köszönhetően a szerző igyekszik minden egyes, képpel megmutatott, vagy a szövegben jellemzett

munkafolyamatot, jelenséget, gyakorlatot, kulturális vonást vagy tárgyat olyan kontextusba helyezni, amely a laikus érdeklődő számára az ábrázolt „amik” mellett érthetővé teszi az „ahogyanokat”, megválaszolhatóvá a „miérteket” és értelmezhetővé az összefüggéseket. (A neves amerikai etnológus, Clifford Geertz által bevezetett fogalommal a láttatás ilyen aprólékos, több szempontú módszertanát nevezzük sűrű leírásnak.) A pásztorok környezetében felbukkanó tárgyejegyesek mellett ezért látunk a képeken kolompkészítő vagy kalapos műhelyt, vásároló késárusokat, vagy éppen botvágó embert dolgozni a faragószéken. A képanyagot övező leírásokból ezért bontakoznak ki a pásztorok jellegzetes ételeiről (slambuc, öhöm, birkapörkölt), építményeiről (szárnyék, hűvösölő, kunyhó, hodály), eszközeiről (pányva, béklyó, karikásostor, kolonc, juhász-kampó), vagy a pásztorviselet egyes darabjairól alkotott közelképek. Kunkovács László könyvében a pásztorlét filozófiai távlataival is foglalkozik. *Az önépítő egyedüllét, az Állni is tudni kell, az Itt nyugszik a pásztorok királya* vagy a *Pásztorfelelések* fejezetcímek is arról tanúskodnak, hogy a szerző könyvének több pontján is olyan témákat feszeget, amelyek mélyebb ismerete nélkül lehetetlen lenne hiteles képet nyújtani a pásztorok lélektani sajátosságairól.

A *Pásztoemberek* fényképeinek, leírásainak törzsanyaga az alföldi magyar pásztorok életét dokumentálja. De a szélesebb látószög, a vizsgálat tárgyát egy tágabb, Kárpát-medencei kontextusban történő bemutatás sem marad el. A kötet egy-egy fejezet erejéig kitekintést nyújt a dunántúli, az észak-magyarországi jellegzetes állattartó régiók pásztorok irányába, és felvillantja a felvidéki, kárpátaljai, délvidéki és erdélyi párhuzamokat is. A magyar néprajztudomány számos nagy alakjához hasonlóan Kunkovács Lászlót sem kerülte el a magyar hagyományos kultúra keleti gyökereit, illetve máig fellelhető párhuzamait kutató terepmunka gondolata. Az is nyilvánvaló, hogy tradicionális műveltségünknek alig akad olyan területe, ahol ezek a párhuzamok erősebben mutatkoznának, mint a pásztorélet évezredes múltra visszatekintő hagyományában. E kettős érdeklődése a szerzőt több ízben is kijuttatta az eurázsiai füves pusztán élő népek szállásterületére, ahol olyan képeket készített, amelyek láttán a szkeptikusoknak is be kell látniuk, hogy a nyilvánvaló párhuzamok nem lehetnek a véletlenszerű, csupán az azonos klimatikai, vagy gazdálkodási viszonyok eredményei. E fotókból a *Pásztoemberek* kötet több fejezetnyi kollekcióval szolgál, természetesen itt is a hozzájuk tartozó élménybeszámoló és néprajzi értékű jellemzések szövegeivel kiegészítve.

Kunkovács László 2013-ban megjelent könyvében nem hagyja figyelmen kívül a régi és új pásztorünnepek folklorizmusának jelenségeit sem. A szerző így nemcsak a tájban elhelyezett pásztoembert és világát örökíti meg, hanem a mai városiak rácsodálkozásait, a mai pásztorokkal történő felemás találkozások fura pillanatait is dokumentálja. S itt, a kötet legvégén óhatatlanul felszínre kerül – ahogyan maga a szerző fogalmaz – „örök útitársunk, a huszonegyedik óra” is. Az elmúlás, a kultúravesztés borongós víziója azóta lebeg a pásztorok világa körül, amióta csak megtalálta, felfedezte magának azt az úri középosztály. Mint ahogyan azt Kunkovács László könyve is bizonyítja, s ahogyan azt saját, jelenkori gyűjtéseink is visszaigazolják látszanak, a pásztorok mindezek ellenére még mindig itt vannak. Igaz, sokkal kevesebben, mint száz évvel ezelőtt, de itt élnek közöttünk, s a mai magyar társadalom minden más rétegénél erősebben ragaszkodnak őseik hagyományaihoz.

Kunkovács László *Pásztoemberek* című kötetét ezért ajánlom mindazoknak, akik – hozzám hasonlóan – régi pásztorok kései ivadékaiként vagy csak őszinte, rokonszenvező érdeklődőkként, nyitottan és befogadóan szeretnék feltárni a legelő, s „a föld hátát talpukkal koptató” pásztorok világának rejtett dimenzióit.

Agócs Gergely

Kedd este volt

Kedd este volt. Édesanyám az asztalnál varrt. Rámára volt feszítve a vászon. Piros fejtővel sziki párnát varrt. A lámpa hosszú drótan csüngött az asztal felett.

Édesapám a kis lapiton dohányt vágott, vicelt: – Már nagyocskák a rucák. – Nem volt türelme apróra vágni, inkább elmorzsolgatta az ujjai közt.

Megtelt a kicsi ház szivarillattal. Apám vett egy fél újságot, összetüregette, kivágta a kés-sel. – Na, így na. Gyere, Márton fiam, gyere – kínálgatta. Füstös ujjával máris jó nagy szivart csavart, azután a szája széleihez húzva egy kis nyállal összeragasztotta. – Így, na. Nagyra sikerült, de azért nem búsulak! – kacagott. A lámpánál meggyújtotta. Így tett a fiju is. Miután meggyújtotta a szivarát visszaült a kanapéra.

Magas, barna fiju volt. Vékony lábát illesztette, egyiket a másikra tette. A hátát jólesően megtámasztotta, bal karját a kanapé karjára rakta, míg jobb kezével a szivarját fogta. Kényelmesen, duzzadt ajakkal nagyokat szipantott.

– A mindenit! – káromkodott. – Hogy milyen jól esik ez a szivar! De jaj, – tette hozzá – kicsi Rózsi nem szereti, ha káromkodak.

Pattanásos arcát felém fordította. A két fekete szempár mosolygott, de csak egyedül nekem. Valami szépet mesélt, ha elkaptam a tekintetét. Úgy éreztem, a szíve a szívemhez ért. Piros arccal, virágos kendőmmel ültem a ládán szemben vele. Kicsi szék a lábam alatt, s közel a lámpához, hogy jobban lássak.

Ahogy a fekete kendőn megszületett egy-egy virág a kezem alatt, úgy bújít elő lelkem mélyén az öröm, a szerelem. Ilyen szép estém még sohasem volt. Éreztem csókját, vártam cirógatását. Olyan szépen mondta: „kicsi Rózsi”, ez a nagy ember! Oh, én még csak fél akkora sem vagyok, mint ő. Úgy éreztem, süllyed velem a láda, nem mertem többet vele szembe nézni. A két kis vékony térdem reszketett, szerencse, hogy a sok ruha takarta. Örültem, hogy apámék elengedtek a bálba. Már én is lassan nagylány vagyok.

– Na, aztán Márton báty’, hunnan van ez a jó dohánylapu?

Már a második szivart csavargatták.

– Régi kuncaftasam ez nekem. Minden kedden veszek tőle. Egy lej darabja, de adja tojásért is.

Édesanyám kinézett a szemüvege felett: – Tojásér’?!

– Igen, inkább nem kell rántotta!

– Nem, há! Megeszi ked’ a rántottát is, elszívja ke’ a dohányt is!

– Na, lassabban, lassabban! Muszáj szívjam, mintha meg lennék esküdve vele. Nem lelem a helyemet, mint a tojos tyúk, ha nincs dohányom.

A füstet szinte vágni lehetett a házban. Köhincselésemet magamba fojtottam. A lámpa alig pislákol, édesanyám

kinyitotta az ajtót, hogy menjen ki a füst. Jaj, ez a fiju megnyit szivarozik, s hogy káromkodik. Ezt az egyet nem szerettem benne. Kezdtém szemügyre venni, de mikor azt mondta, hogy „idesanyám beteg”, olyan fájdalmas volt a hangja, hogy szinte fáj a szívem bele.

– Na, aztán mit dolgoztál? – kérdezte apám.

– Az erdőn voltam fát vágni, de szerencsére megsértette egy fa az ujjamat.

Apám közelebb ült a fijuhoz. Nagyokat kacagtak. – Hát ez igazán szerencse, még én is hasznát veszem.

Anyám szigorúan nézett apámra: – Mit kacag ked’ anynyit?

– Azt, hogy megtiltotta a sergent, hogy szivarozzunk – mutatott anyámra.

– Mit hülyéskedik, ke’?

– Nem gyújthatunk újból rá, amíg engedélyt nem kérünk.

– Rózsi néni, tudja ke’, hogy mit kacagunk? – szólalt meg a fiju.

Apám: – Ezt érezni kell, nem mondani! Ha-ha-ha!

– Tudja ke’, hogy elvágtam a kezem. – magyarázta a fiju. – Az a jó Máté Jánosné leöntözte szilvapálinkával, s bekötözte. Mondtam is, hogy drágo Kati néni, öntözze meg jól a kötést is, bár a szagát érzem, ha nem ihatok, mert nincs hunnét. Azt szagolgattuk ketten. Há’ nem igaz, Márton báty’?

- Igaz, fiam, igaz, hogy a fene egye meg a nagy szegénységet. Ez a szegénység megtanítja az embert hazudni is. Igaz, Márton fiam, hogy a szilvapálinkának elmegy az ereje, meg is fehéredik. Olyan lesz, mint a tej.

- Pláne, ha tudja az ember, hol van, akkor el is párolog! - felelte a fiú. Nagyokat kacagtak.

- Ez a kis asszanka rajzolgatott, - mutatott anyámra apám - kapott egy liter pálinkát érte. „Na, én ezt elteszem - mondta, - legyen nekünk is ha kell.” Avval felsíjett a hijuba, eldugta a buzába. Na, nekem se kellett egyéb! Nem tudtam nyugodni tőle. Ahányszor felmentem, vittem egy csuporba vizet, ittam belőle, s kipótoltam vízzel. Na, de ez mind így ment, s a pálinka már nem való volt semmire. Úgy nízett ki, mint valami tejes víz.

- Evvel is van mit dicsekedjék, ke'! - nézett ki a szemüvege fölött anyám.

- Hát, mivel dicsekedjek? Azt nem mondhatom, hogy jól adtam el az ökreket, veszek egy bornyut, hogy nőjjen, vagy jól esznek a disznók. Négy rongyos tyúk a vagyánunk, na még van egy kakasunk is.

Apám a bojszát bödörgette, s úgy mondta anyámnak: - Ne búsulj, Rózsi fiam, lesz ez még így se! Na, csak betegek ne legyünk, eltelik ez így is!

Apámból folyt a vicc, minden mozdulata kacagás volt. Megmutatta, hogy hogyan mennek a büszke gazdák, s milyen lehajtott fejjel mennek a rongyos szegények, de rögtön hozzá is tette: - Azért is úgy járok, mint a gazdák, feltartott fejjel! - lépett a házban kettőt. - A szegénység is egy kicsit büszkeség, ha tudja kacagva cipelni az ember. Nem kell csak azért megalázzuk magunkat, mert szegények vagyunk. - Nagyokat ütött apám a szeretőm vállára: - Igaz, Márton fiam?

A fiú csak bólogatott: - Úgy is van!

Anyám most olyan mosolygósan pislogott ki a szemüvege mögül. Hosszan nézte apámat.

Ilyen volt az én apám. Esős időben olvasgatott nekünk egy nagy vaskos, megszurkült könyvből a Rózsa Sándor életéről, vagy szerelmes regényeket. Mikor, milyen könyvet kapott kölcsön.

Jól emlékszem, egy szombat este volt. Én vártam a leginyemet, apám olvasott. Jött a fiú, s kérte apámat, hogy olvasson előtte is, s le ne tegye azt a könyvet. Szerelmi csatlódásról szolt a könyv, de milyen szóbeszéd lett belőle. Igen, fogjuk a fiúkat, még olvasunk is nekik, de nem csak akármilyen szerelemről. Apám még ránk is szolt: - Na, ügyeljete, nehogy ti is így járjatok!

Anyám kínálgatta a fiúkat rétesrel. A szelíd lelkű drága jó anyám mindenkit megkínált, aki akkor jött be a házba mikor a rétes az asztalon volt, vagy lehetett az sült magyaró, abból kellett hogy vegyen. Nem számította, hogy idős ember, leginy, gyermek, az kellett hogy egyen. Nem ment el addig a tángyérrel, amíg nem vett belőle.

Apám ezen az estén is jött-ment. - De jó lenne, ha lenne mit olvassak!

Anyámnak újból apámon a szeme: - Azt már nem!

Mire apám: - Na, ha én nem olvashatok, akkor te se kánálhatsz meg senkit többet!

A fiú kipirulva hallgatta. 'Sze ü dicsekedte el ezeket az estéket.

Kocsis Rózsi

Közreadja: Juhos Kiss Sándor és Juhos-Kiss János

Illusztráció: Juhos Kiss Sándor

Hagyományok Háza - Színházterem

2014. szeptember 24. szerda, 10.30 és 15.00

János Vitéz - Hargita Nemzeti Székely Népi Együttes

szeptember 27. szombat, 19.00 - Sakk - Botafogo Táncegyüttes

október 4. szombat, 15.00 - Csodaszarvas - Duna Művészegyüttes

október 5. vasárnap, 10.30

80 nap alatt a Föld körül - Budapest Táncszínház

október 19. vasárnap, 10.30

Csillagokkal táncoló Kojot - Bozsik Yvette Társulat

MOM Kulturális Központ

szeptember 20. szombat, 19.00 - Fail Better - Uri Shafir (IL); Asphalt - Nadar Rosano (IL); We love Arabs - Hillel Kogen (IL)

október 5. vasárnap, 19.00

FLASHBACK - Egy kiállítás képei - Duda Éva Társulat

október 7. kedd, 19.00 - Az estély - Bozsik Yvette Társulat

október 20. hétfő, 19.00

7 Fő Bűn - Magyar Mozdulatművészeti Társulat

október 26. vasárnap, 19.00 - Sakk - Botafogo Táncegyüttes

Várkert Bazár

szeptember 25. csütörtök, 19.00 - Állomás - PR-Evolution DC

szeptember 26. péntek, 19.00

Bolero / Tavaszai áldozat - Bozsik Yvette Társulat

szeptember 28. vasárnap, 19.00

Mur mur de la Méditerranée / Bolero - Budapest Táncszínház

október 15. szerda, 10.30 és 15.00

Zene-bona, szana-szét - Magyar Nemzeti Táncegyüttes

október 17. péntek, 19.00

Kislányom, Anne Frank - Budapest Táncszínház

október 21. kedd, 19.00

A jövő csillagai - Magyar Táncművészeti Főiskola

október 28. kedd, 19.00 - Rítus - Szegedi Kortárs Balett

Művészetek Palotája

szeptember 20. szombat, 15.00, 21. vasárnap, 10.30 és 15.00

október 21. kedd, 10.30 és 15.00

Vuk - Inversedance - Fodor Zoltán Társulata

szeptember 22. hétfő, 19.00

Mimikri / Tavaszai áldozat - Szegedi Kortárs Balett

szeptember 23. kedd, 19.00; október 30. csütörtök, 31. péntek, 19.00

Carmina Burana - Szegedi Kortárs Balett

szeptember 24. szerda, 19.00

Szarvasének - Magyar Állami Népi Együttes

szeptember 26. péntek, 19.00

Napszédítő / Páva-variációk - Magyar Nemzeti Táncegyüttes

szeptember 27. szombat, 19.00

Virágom, világom... - Varga Zoltán koreográfus portréműsora

szeptember 28. vasárnap, 15.00

A Tenkes kapitánya - Magyar Nemzeti Táncegyüttes

szeptember 30. kedd, 19.00; október 29. szerda, 19.00

Naplegenda - Magyar Állami Népi Együttes

október 3. péntek, 19.00 - Varázsfuvola - Bozsik Yvette Társulat

október 4. szombat, 19.00

Rómeó és Júlia - Miskolci Nemzeti Színház, Miskolci Balett

október 5. vasárnap, 19.00

„Kimegyek a doberdói harctérre...”

Maros Művészegyüttes - Marosvásárhely

október 22. szerda, 19.00 - Generációk - Győri Balett

www.nemzetitanacsinhaz.hu

Egy kétegyházi táncos emlékezete

2014. február 16-án, hetvenkét éves korában elhunyt Buha György kétegyházi táncos, a Népművészet Mestere. Az alábbi, 2004 februárjában készült interjúval emlékezünk a Békés megyei románság jeles adatközlőjére.

– *Kérlek, mutasd be magad néhány szóval!*
– Buha György vagyok. Születtem 1941. március 21-én, Kétegyházán. A táncsal 1948-ban, 1949-ben kezdtem foglalkozni, mikor második voltam az általános iskolában. Utána átjöttem a román iskolába az 1950-es évek elején, ott szintén táncoltam. A nyolc általános után átjöttem ide, a helyi művelődési házba, ahol egy kultúrcsoport működött és abban tevékenykedtem elég sokáig.

– *A falu melyik részén születtél?*

– Újtelepen, ahogy megy a vasút Megyese gyházára, a Nagy Sándor utcában.

– *Édesapádék foglalkoztak táncsal?*

– Ők is foglalkoztak táncsal, de édesapám inkább furulyás volt, mint táncos. Édesanyám táncolt jobban, meg nagybátyám, édesanyám testvére.

– *A nagyszülőkre hogyan emlékszel?*

– Anyai részről emlékszem a nagyszülőkre, de az apai részről nem, mert az első világháborúban meghalt a nagyapa.

– *És ők táncoltak?*

– Ők is táncosok voltak, de anyai részről inkább az volt a gond, hogy vallásosabb emberek voltak, baptista vallásúak. A nagytata volt a táncosabb, ő nem volt baptista.

– *Foglalkozást tekintve ők miből éltek?*

– Tanyások voltak, földművelésből éltek.

– *A szüleid?*

– Édesapám az állami gazdaság 1947-ben történt magalakulásától haláláig ott dolgozott. Édesanyám háztartásbeli volt. Édesapám az állami gazdaságban mint kocsis dolgozott.

– *Őtöle tanultál táncolni vagy mástól is?*

– Inkább az esti cuhárekban figyeltem a lépéseket a nagybátyáméktól. Gyerekek voltunk, ott lestük a lépéseket. Mikor pedig második lettem, jött egy román tanár, és ott kezdtem aztán jobban a táncot.

– *Ő ki volt?*

– Turku Máriusz. Ott kezdődött, Újtelepen, de ott csak négy osztály volt, így átjöttem ide a nagyközségbe, a román iskolába továbbtanulni. Itt folytattam, ugyanezekkel a táncokkal, mert ez a tanár itt tanított, ebben a román iskolában. Volt még a tánc mellett egy színjátszó köre az iskolának, és ott elég sok színdarabban vettem részt.

– *Turku Máriusz meddig tanított?*

– Nem olyan sokat, mert ő igazgató is volt.

– *Utána ki jött táncsoportvezetőnek?*

– Utána volt a Purece Péter bácsi. Mikor végeztem a nyolc osztállyal, átjöttem ide, ahol működött egy kultúrcsoport, és ott

kezdem táncolni a többiekkel a Péter bácsi keze alatt. Nem kimondottan Péter bácsitól tanultam én ezeket a lépéseket. Volt egy tőlem idősebb táncos, aki keze alá vett, Nikula György. Tőle is tanultam. Én csiszolgtam a továbbiakban ezeket a lépéseket.

– *Van olyan tánc lépés, motívum, amire emlékszel, hogy apukádtól tanultad?*

– Nem igazán, inkább Pista bátyámtól. Tatta, az nem nagyon mutatott lépéseket, ő inkább furulyázott. Inkább Vatrán Pista bátyámtól tanultam. A turkajárásban ő volt a turkás. Ő nem olyan rég halt meg, édesanyám testvére volt. Aztán átkerültünk Péter bácsihoz. Péter bácsinál elég sokáig csináltuk kisebb-nagyobb megszakításokkal.

Utána volt egy kis kihagyásom, elkerültem Békéscsabára, majd úgy huszonnyolc évvel ezelőtt megint visszakerültem a tánchoz.

Azóta rendszeresen foglalkoztam vele.

– *Mikor gyerekkorodban táncoltatok Purece Péter bácsinál, milyen gyakran volt próba?*

– Hetente kétszer.

– *Ő is mutatott tánc lépéseket?*

– Igen, ő is mutatott, nem vitatom.

– *Milyen táncokat tanultatok akkor?*

– Inkább ezeket a helyi táncokat: lunga, minințaua, țigăneasca, és a dragoste a negyedik tánc, ami ugyanazokon a lépéseken alapszik, mint az első, a lunga. Ez egy román táncblokk.

– *Hogyan látod, sokan táncolták ezeket a faluban, vagy csak azok, akik eljártak ide?*

– Elég sokan táncolták ezeket a bálokban, sajnos ma már kihalóban van. Emlékszem, hogy akkoriban, amikor volt a régi művelő-

dési házban egy ilyen rendezvény, teli volt, harminc-negyven pár is táncolta ezt, és bizony voltak jó táncosok is.

– *Nusikával, feleségeddel, mióta ismeritek egymást?*

– Nagyon régen. Olyan tizennégy éves volt, amikor együtt táncoltunk a csoportban. Nem is messze laktunk egymástól, de akkor még tizenéves gyerekek voltunk és csak barátság volt köztünk.

– *Mikor kerültél el Békéscsabára?*

– 1967-ben kerültem Békéscsabára, ott majd' harminc évet „lehúztam”, de közben visszajöttem Kétegyházára táncolni, mert itt majd' tizenöt évet kihagytam.

– *Békéscsabán nem táncoltál?*

– Ott nem. Nem volt lehetőség román táncokkal foglalkozni. Próbáltam egyszer a vállalatnál szervezni egy együttest, de nem jött össze. Szlovák táncosok voltak a Barneval Vállalatnál, de valahogy nem sikerült összehozni. Mikor ide visszakerültem, Megyeri Valéria volt a művelődési ház igazgatója, és felkért bennünket a feleségemmel, hogy próbáljuk az öregeket visszahozni és egy csoportot csinálni. Tulajdonképpen nem nagyon tudtunk csoportot csinálni, de mi ketten, ha volt valami rendezvény, mindig felléptünk.

– *Akkoriban volt-e még a Purece Péter bácsi vezette táncsoport?*

– Volt még, de valahogy a Valériával nem jöttek össze és a Valéria idejében nem nagyon csinálták. Nemsokára Valéria itthagytta a művelődési házat és akkor Péter bácsi megint folytatta tovább. Volt neki egy fiatal együttese.

– *Ti akkor már nem mentetek vissza Péter bácsihoz?*

– Nem, mert Péter valahogy féltékeny volt, hogy jobban megy a tánc, mint ahogy ő csinálja, így inkább hagytam, hadd csinálja ő.

– *Volt-e olyan, hogy a táncsoporttal elmentetek együtt táncolni?*

– Hát igen, fesztiválokon, nemzetiségi fesztiválokon.

– *Tehát oda elhívtak benneteket?*

– Igen, mindig. Volt egy Grósz nevezetű egy időben, az is foglalkozott a táncsoporttal. Minden rendezvényre, ahova hívtak bennünket, elmentünk.

– *Emlékszel időrendben, hogy hol jártatok, merre voltatok? Gyerekkorban voltatok-e falun kívül?*

– Voltunk a falun kívül elég sokat. Mentünk Méhkerékre, Magyarcsanádra, Battonyára, más románok lakta településekre.

És nem csak kimondottan táncgal, hanem színdarabokkal is. Magyar és román színdarabokat játszottunk. Ahova hívtak, minden-hova mentünk. Később jöttek négyévente a nemzetiségi fesztiválok, ha jól emlékszem, Békéscsabán volt az első. 1972-ben volt, Békéscsabán. Aztán Keszthely, Mohács, Vác, Tata. Ha jól emlékszem, a rendszerváltás előtt az utolsó fesztivál Vácon volt. A rendszerváltás óta nem voltunk nemzetiségi fesztiválokon.

– *Külföldön merre jártatok?*

– Romániában voltunk párszor. Meg özszejöttünk a szegedi művészeti vezetővel, Nagy Alberttel és vele elmentünk Portugáliába. Ott egy fesztiválon vettünk részt. Ez egy tizenkét napos nemzetközi fesztivál volt.

– *És mostanában?*

– Most, hogy már nyugdíjasok vagyunk, kevesebbet táncolunk. Betegeskedünk is egy kicsit, úgyhogy kevesebbet megyünk.

– *Nem olyan régen, egy éve van itt a faluban egy művészeti iskola, ami néptáncgal foglalkozik. Hogyan látjátok ennek a jövőjét?*

– Én nagyon jónak tartom. Régebben kellett volna már megalakulnia, mert teljesen ki fog halni ez a népművészet itt, Kétegyházán. Sőt, azt is mondhatnánk, hogy a románság is elvész itt, ha nem ápolnánk a hagyományokat, mert teljesen elmagyarosodtunk. Ez persze nem baj, hogy elmagyarosodtunk, de a gyökereket nem szabad elfelejteni, hogy kik vagyunk. Nyolc éve egyébként vannak tánc táborok itt, ez tőlünk származik. A feleségemmel együtt csináljuk, nem beszélve arról, hogy mikor elindultunk, harminc fő vett részt, legutóbb már százhuszan voltunk. Természetesen a szervezés a miénk, a táncpróbákba csak besegítünk, ha román tánc tanítása folyik. De a próbákat, ugye, te magad tartod, újabban a feleségeddel, és néha a szegedi tanítványaid is segítenek.

– *Így, hogy most működik ez az iskola, és a gyerekek a román táncokon túl sok magyar táncot is tanulnak az idő haladtával, meny-*

nyire látod biztosítottak a hagyományos két-egyházi román táncok jövőjét?

– Én nagyon jónak tartom. Nem lett volna baj, ha hamarabb alakul ez az iskola. Nem csak a hagyományörző román táncokat, megtanulják a fiúk a dél-alföldi táncokat is. Szerintem a község büszke lehet arra, hogy van egy ilyen művészeti iskolája. Nem sok falu dicsekedhet ilyen iskolával. Városokban persze vannak ilyen művészeti iskolák, de hogy faluban ilyen legyen, le a kalappal a szervezők előtt, hogy meg merték csinálni! Meg vagyok elégedve.

– *Saját táncokat hogyan látjátok más táncokkal összehasonlítva, mit tudnál róla mondani?*

– Én nem teszek különbséget a táncok között, mindenkinek megvan a saját tánca. Szeretem a méhkeréket is, mert az a méhkeréki tánc, az az övéké. A lunga, minințaua, ținăneasca pedig a mienk. Én ezt szeretem jobban, mert ezt tudom, ez a mienk. Egyébként én minden táncot szeretek, csak sajnálom, hogy nem tudom mindegyiket ugyanúgy, mint a helyi táncokat.

– *Ki az, akire szívesen emlékszel, akár táncmester, akár táncos társ, akiről kellemes emlékeid vannak?*

– Korombeli férfi táncos még az Isztyin Miska, Ótlakán Gyuri az Újtelepről, Bandula György, Oláh Péter, Mészáros Péter, aki már meghalt. Néhányan közülük még ma is eljárnak a román bálókba. Velük próbálkoztam, hogy összehozunk egy hagyományörző csoportot. Valamiért azonban mégsem állnak rá, szégyellnek felmenni a színpadra, pedig a bálókban nagyon szépen táncolnak. Nem tudom, mit lehetne nekik ígérni, hogy eljőjenek. Nagyon jó lenne úgy hat pár ezekből az öregekből. 1957–58-ban voltam egy kéthetes tánc kurzuson Gyulán, ahol Timár Sándor és Manning György volt a táncoktató. Itt tanultuk meg Timár Sándortól a bihari lassú és friss táncokat. Elméleti oktatásunk is volt. 1959-ben meg Jászberényben voltam. Csak

az volt a gond, hogy ezeket a táncokat nem tudtam továbbadni, mert nem volt kinek. Nálunk nemigen tudtak a gyerekek más a hagyományos táncokon kívül, és én hiába próbálkoztam. Találkoztam még a csabai Born Miklóssal, ő is tartott néhány tánc kurzust. Novák Ferencre is emlékszem az 1950-es évekből, mert a forradalom után sokan elmentek a KISZ Központi Művészegyetestből, és 1958-ban ő döntött a megüresedett helyekről a felvételin. Vásárhelyi Laci bácsit a Tatai Nemzetiségi Fesztiválról ismerem. Hidas Györggyel együtt táncoltam egy közös fellépésen. A Népművészet Mesterei közül Vén Feri bácsival, Cselik Máriával, Elekről Gál Györggyel, Szabó Péterrel volt kapcsolatom. Méhkerékről Nyisztor Gyuri bácsit, Kovács Tivadar zenészt – akik már nincsenek köztünk – jól ismertem, és szerettem őket.

– *Ti mikor kaptátok meg a Népművészet Mestere címet?*

– 1996. augusztus 26. napján úgy, hogy a feleségem is, meg én is. Ez nagy örömet jelentett mindkettőnknek és nagy büszkeségünk.

– *A falu mennyire volt büszke rátok?*

– Hogy őszinte legyek, semennyire. Aki egy kicsit konyít ehhez, az természetesen gratulált, meg a barátaink, ismerőseink is. Az önkormányzatnál gratulált a polgármester, ő támogatott bennünket korábban is. Volt táncos társaink is elismerték a kitüntetésünk.

– *Milyen díjakat kaptatok még?*

– A „Szocialista Kultúráért” tüntettek még ki korábban és „Kétegyházáért” érdeméremet kaptunk a rendszerváltás után. A helyi kórusban énekelünk még mindketten. Elég sok helyre eljutottunk a kórusral is, Gyulára, Körösszegapátiba, Bedőre, Pocsajba, sőt még Romániába is. Itthon a román lakta településeken lépünk fel. A kórusnak harmincöt tagja van, a karmester az Aradi Filharmónia nyugdíjasa.

Kép és szöveg: Halmi Zoltán

Herman Ottó: A halászkörösztölő

Ez a szokás, mely már alig él s jelenetei, főképp pedig áldása szerint már csak töredékeiben volt megmenthető; igazi halászszokás, mely a bokor legifjabbik tagját, az apródot vagyis inast illette, s akkor esett meg, mikor a szerencse valami derék vizát vagy tokot vitt az öreghalóba, s az apród először vett részt a nagy fogásban. A keresztelő tehát a halásszá való felavatás volt, s úgy is mondták, hogy „avatni”.

A szertartást az azon a hálón levő mester rendezte házánál, aki a nagy halat fogta.

Estve felgyülekezett a halásznépség sokadalma, férfi, asszony, leány, ifjú, gyerek s legelőbb is egy vagy több asszony vállalta el a „körösztanya tisztjét”.

Erre a mester kámzszerűen hálót kötött magára, halásztálat vett a kezébe, amelyben Duna-víz s egy jókora kavics volt.

Az összehívott céhbeli mesterek és a sokaság elhelyezkedtek, mire a szertartást vivő mester hálóköntösében előáll s elkezdti az áldást: Atkás, Düllő, Bocskoros stb. [...]

E mondókához ékes versezetben csatlakozik a nagy hal fogásának története. Végre előlép a mester s a széken ülő, felavatandó halászapródhoz – ki mellett a keresztanyak állanak – a következő ékes rigmust intézi, amelynek részben igen csiklandós helyeit a komáromi halászságtól eltanult költői szabadalom a helyen kissé megszelidítette:

*Te övedző nem törő,
Gúzs nem szakajtó,
Alattság után nem futamodó
Huncut akasztófára való*

*Bestekurafia!
Prépusórán van egy nagy fa,
A fa alatt egy nagy kű,
A kű alatt egy bagó;
Az bökje a... fejedet,
Úgy legyen!*

Ekkor már a keresztanyak résen vannak, mert különben nagy baj fenyegeti az apród feje búbját.

A mester ugyanis az „úgy legyen!” szóra nyakon önti az apródot a Duna-vízzel, megmarkolja a kavicsot s ha a keresztanyak kendőkkel nem védik, istenesen megdörgöli az apród fejbúbját.

Természetes, hogy a nagy szertartást derék halebéd követi, amelyről azután a köszöntő el nem maradhat.

Ezek a köszöntők, mint misztérium jellegűek, sok zagyvalékot tartalmaznak s a magyarság latin kora is erősen érzik rajtuk; némely kifejezés éppen érthetetlen; de következetesen fordul elő.

Íme az első:

*Énekes Pallásnak jól tanult muzsikája,
Ártatjában felkerült Miseros sípjával,
Sípólós, trombitás!
Most nem iskolába vagyunk Midomitás!
Licet – én nem vagyok Talleus Cziczéro,
Vagy ékes versemmel dicsekedő Néró,
Hangos nyelvel bíró,*

*Zengedező kijó,
Mégis mindazáltal
Van az örömondó,
Mert nékiünk tettek ki víg halász napokat,
Kivált hogyha fogtunk szép, derék pontyokat,
Sütöttünk es rétest
Plácsem – placzentákat;
Én reménységembe, én is lapos táskát
Készíttem biztonban egy nyárson sült halacskát,
Hogy megtöltse uram megéhezett gyomrát.
Én kis fülemüle azért hangicsálok,
Hogy most már egy kis bort iszok.*

*Jóllehet mindenek gyászba borultanak,
Fáknak levelei földre le hulltanak,
Sokan, kik azelőtt életben voltak,
meghaltak, a sírba alászállottanak.
De Isten kegyesen tekint le ez házra,
Nincs semmi változás halászok napjára,
Nem fogta be bánatnak homálya,
Hanem vidám kedvvel virradt hajnalára.
Minden áldás legyen a mi víg napunkon,
Búbánat ne érjen, ezeket kívánom!
Ez versemnek célja,
Kik az égben vannak, megoltalmazója.
Én kis fülemüle azért hangicsálok,
Hogy most már egy kis bort iszok.*

*Mindenek vigadnak, hogy békével mára
Jutottunk.
Halászkoknak vidám napjára.
Apollóval együtt bársei muzsáji
Örömet zengednek ezeknek hárfái;
Én is hát ezeket kívánom, hogy minket
Éltessen a nagy úr, soká érjünk véget!
Szerencsétlenségbe senkit ne okozzunk,
Tőlünk minden bajt messze távol tartsunk,
A nagy Isten legyen mindég vezérelőnk,
Ez világi éltünkben mindég igaz őrizőnk!
Ahol vagyunk, vigadjunk,
Örök dicsőségben!
Öröm és vígasság töltse be szívünket,
Ez iszonyú nagy kedv vidítsa lelkünket,
Mert ez a nagy nap mireánk elkerült,
Az halászok napja kegyesen felderült!
Kívánom, hogy éljél drága szép napokat,
Számoljál esztendőkhöz esztendőket sokat,
Terjedjen el miránk az Isten áldása,
Mint a sűrű harmat nyári iccakába!
Én kis fülemüle azért hangicsálok,
Hogy most már egy kis bort iszok.*

Az első szakot valamikor a klasszicisták korában írástudó ember szerezhette a halászlakoma számára, s azt azután a szájról szájra való járás összekoptatta, úgy, hogy bajos a „Miseros sípjával”, a „Midomitással” boldogulni; a „Licet” – szabad – minden-

esetre a szólásszabadságot jelenti, mert a szónok elismeri, hogy csak halász s nem Marcus Tullius Cicero vagy éppen Nero. A „Placem-placenta” sütése jól mutatja, hogy honnan ered a magyar „palacsinta”; s van humor abban, hogy a mondókás a saját reménységét a palacsinta és lapos táska közé helyezi el, valamint abban is, hogy egyszerre borivó kis fülemülévé változik.

A második szak, a verselés természeténél fogva, a legmagyarabb; ezzel teszi még az a bús hang is, mely a sírva vigadást kiválóan jellemzi; de a vers „ólja” bizony csodás valami.

A harmadik szakban az „Apolló bársei muzsáji” lábatlankodnak; a többi része körülbelül kántorpoézis.

Az egésznek magyarossága abban gyökerezik, hogy megvan minden kelléke, amely a magyar közrend fülének ízlik: érthetetlen, de hangzatos sallang mellett jól kidomborított jókívánatok serege.

A nótázás, mely a halászságnál országszerte nagyon is apadóban van, mert irtja a halak elmaradása, a halászat mesterségének nagy hanyatlása, Komáromban még leginkább megvan. Legszébb daluk talán ez:

*Komáromi domború híd alatt,
Nyárson süti a halász a halat;
Nem kell nekem, nem kell a jó halad,
Rózsám szíve majd kétfelé hasad.*

*Három hete, hogy a Tiszát halásztam,
Könnyeimtől egy csepp vizet nem láttam;
Kifogtam a kedves rózsám kendőjét,
Kék selyemmel rávarrattam a nevét.*

Első része tiszta komáromi, a második, a szebbik, más ritmus-sal, toldás s a Tiszánál termett; ez a jelenség más, Komáromban dívó halászdalnál is megvan s onnan ered, hogy a halászok is mozogtak hol víz mentén, hol víz ellenében, hogy tapasztalást szerezzenek. A Tisza a Dunával szépen érintkezik a következő szép dalban is.

*Sír a kislány a Tiszának partján,
Mert elhagyta szeretője csalfán.
Ne sírj, kislány, árvaságod felett,
Majd megsegít a jó Isten téged!*

*De szeretnék arany hallá válni,
A Tiszából a Dunába járni.
Rátalálnék rózsám hálójára,
Beszélhetnék vele utoljára.*

*A bús halász megveti a tanyát,
Búsan sétál a Dunának partján.
Soha, soha ily szomorú estét,
Kifogtam a babámnak holttestét!*

Akad tréfás, rövid nóta is, pld.:

*Harmatos a kukorica levele.
Bárcsak engem egy szép halász elvenne!*

Idén emlékezünk Herman Ottó (1835–1914) magyar polihisztor, zoológus, néprajzkutató, régész, a Magyar Néprajzi Társaság alapító tagja halálának századik évfordulójára. Ez alkalomból rövid részletet közlünk egyik fő művéből, a Magyar halászat könyvéből [K. M. Természettudományi Társulat, Budapest, 1887].

*Nem bánám én, ha minden nap megverne,
Csak a nevem „szép halászné” lehetne.*

Vagy ez:

*Esik eső, fúj a szél,
Fázik a szegény halászegény,
Nincsen neki szűrje, subája,
Beitta a komáromi csárdába.*

A komáromi halász életét, kivált a szabados vízen halászóét, szintén festi egy-két vidám dal:

*Halászegény vagyok én,
Duna hátán járok én,
Két övedző a kezembe,
Barna kislány az ölembe.*

A legtöbb mesterszó a következőben van:

*Nincs szebb élet minálunknál,
Az dunai halászkoknál,
Mink porciót nem fizetünk,
Mikor tetszik, elmehetünk.*

*Beövenddzük a ladikot,
Ki is hányjuk mi a hálót,
Kihúzzuk mi a letartást,
Megtraktáljuk a jó pajtást.*

*Ha az bárkát jól megrakjuk,
Az alattságot kinyújtjuk.
Vígán megyünk hazafelé,
A Vágduna vize felé.*

Közel jár ez is:

*Az halásznak jól van dolga,
Egy tanyáról a másikra.
Ha van a halnak járása,
Az életnek nincsen mása.
Famohából tüzet raknak,
Mellette ott pipázgatnak.
Míg a halak süldögélnek,
Mellette pipázva ülnek.*

Egy legenda is élt valamikor a komáromi halászok száján, s hogy tele lehetett mesterszóval, erről e két-három sor tanúskodik:

*Mikor az úr Jézus maga a földön járt,
Bement a csónikba, benéz a tat alá,
Kenyeret sem talá’...*

Komárom százakra rúgó mestereiből s a halászatot urok után folytató özvegyeiből manapság már csak néhány van meg mutatónak; a hanyatlás általános, s természetes, hogy a mesterséggel annak úgyszólván virágja: szokás, köszöntő, dal, hagyomány és babona is veszendőbe megy. Ami itt eddig és ezentúl le van jegyezve, az olyan, mintha az utolsó óra maradéka volna; javát megőrizte az ősi soron is halászcsalád, a Tubáék családja, egy halászó özvegy anyja két fiával, s összeszedett némelyeket id. Szinyey József is.

Gasztronómiai kalandozás a Körös völgyében I.

Szarvas és környéke

Legutóbb egy köles-recept kapcsán már említettem Forschner Rudolf szarvasi születésű mesterszakács kiváló könyvét, amelyben szűkebb hazája gasztronómiai hagyományait örökíti meg olvasmányos formában sok képpel, igaz történettel és legendával, és nem utolsósorban jobbnál jobb ételek szakszerű leírásával. [Forschner Rudolf: A Körös-völgye, Szarvas gasztronómiája. Budapest, Planétás Kiadó, 2005.] A Planétás Kiadó egy sor olyan könyvvel büszkélkedhet, amelyek a napjainkban is hasznosítható hagyományos tudást örökítik át a ma embere számára. A szakemberek is felfedezték, hogy hagyományok legszívósabban éppen a táplálkozási szokásokban maradnak fenn. Vannak olyan elszármazott vagy idegen nyelvi környezetbe asszimilálódott magyarok, akik már a nyelvet sem beszélik, viszont még mindig magyar módra főznek (és gyakran magyarul imádkoznak). A kötetben közreadott receptek is erről tanúskodnak: a vészterhes török idők alatt kiürült területekre települt szlovákság rendületlenül őrzi régi ételeinek egy részét, más részüket meg éppen a tudatos hagyományörzés révén kezdik újra – esetleg korszerűsített formában – készíteni és fogyasztani. Nemcsak a családi konyhákban, hanem a helyi specialitásokat kínáló éttermekben is feltűnnek a régi ízek, és ételsorok.

Forschner Rudolf könyve „túlhalad a szakácskönyv határain” – írja az előszavában Benke László (Laci bácsi). A szerző, aki a magyar gasztronómia „utazó követeként” a világ számos országában tálalta már fel a magyar konyha remekeit, „most nemcsak receptkönyvet írt, hanem emléket állít, hagyományt őríz, érdeklődést kelt a térség

íránt, ismereteket nyújt ételek készítéséhez”. Szarvason és környékén évszázadok óta élnek békés mezővárosi közösségben magyarok és szlovákok. A helyi konyha a két nép gasztronómiai hagyományait ötvözi. Így körvonalazható egy sajátos Körös-völgyi táji táplálkozási kultúra, amely, ha néhol csak finomságokban is, de különbözik más tájak étkezési hagyományaitól. „Főként a brindza, a kömény, a kelesztés, a haluskák, a pörköltök, s a legjobb kolbászkok hazája ez, ahol az emberek évszázadok óta fogyasztják a birkát, a sertést, a szárnyast, a halat, s megannyi mást. [...] A kedvező éghajlat és az emberfeletti küzdelemben feljavított talaj révén megterem itt szinte minden: takarmány, gabona, s a helyi kutatóintézet évtizedekig folytatott munkája nyomán még a különböző rizsfajták is. Változatosan kínál halaival a Körös, apróvadjaival, gombáival a rét, a mező. A szorgalmas szarvasi emberek kis és nagy gazdaságaiban gyakran megtalálható volt a hízott marha, a pompás borjú, a minőségi sertés, a juh, a tápláltatásuk révén első osztályú nyersanyagoknak számító szárnyasok – valamennyien. Nem szabad megfélemlíteni a színvonalas konyha magas igényeit is kielégítő, féltő gonddal munkált, kis konyhakertek csodás zöldségféliről, s a több helyen előforduló nagy kertek – költöket is megihlető – terméséről, melyeket e kis Kánaán napsugarai érleltek kellemes gyümölcsé.” E szavakkal jellemzi a vidék adottságait a szerző.

Az alábbi néhány étel leírása nyomán reméljük több olvasó is kedvet kap ezek elkészítéséhez.

A mai napig a Szarvas környéki menyegzők lakomáinak egyik fő jellegzetessége a tartalmas, ecettel savanyított, tejfölös rántással gazdagított leves. Gasztronómiai értékét nemcsak az elkészítés módja, hanem a minőségi alapanyagok, főként a szabad tartással nevelt, csak szemes takarmánnyal etetett, kifejlett tyúk adja.

*

Szarvasi lakodalmos leves 100 főre

Hozzávalók: 60 l víz, 40 kg megtisztított konyhakész tyúk, 6 kg vegyeszöldség, 1 kg vöröshagyma, 30 dkg fokhagyma, 3 l tejföl, 70 dkg zsír, 1,2 kg liszt, 2 dkg egész bors, fél liter ecet, 30 dkg só,

3 dkg egész babérlevél.

Elkészítés: a megtisztított zöldségeket hasábba vágjuk, majd hideg vízben az egész tyúkokkal, egészben hagyott hagymával, fokhagymával, babérlevéllel, borssal, sóval tesszük a tűzre, s lassan főzzük. Miután a tyúkok megpuhultak, kiszedjük őket a levestől, s a továbbra is csak lassú forrásban levő levest világos, tejföllel simára kevert tejeles rántással berántjuk, majd ecettel ízesítjük, s ha kell, utána sózzuk. Az időközben részeire szedett főtt tyúk a tálban található újra a levestel, vagy külön tálalva kerül a vendégek elé.

*

Levest persze a szarvasiak sem csak lakodalmakon ettek, hanem a dolgozók hétköznapi napokon is. Ilyenkor egyszerűbb, de ízletesen elkészített, és a lehetőségek szerint gazdagított levestek kerültek az az-

„A kolbászok fejedelme, a fejedelmek kolbásza”

talra. A szarvasi Roszik család többek között hagyományos háztartásvezetésének köszönhetően örvendett köztisztületnek a településen. Forschner Rudolf a sok hagyományos étel közül a család krumplilevesét mutatja be könyvében.

*

Roszik krumplileves

Hozzávalók: 2 l víz, 1 kg krumpli, 2 fej vöröshagyma, 30 dkg kolbász, 3 dkg zsír, 6 dkg liszt, 1,5 dl tejfel, 4 db babérlevél, 5 db tojás, só, ecet ízlés szerint.

Brindzás haluska

Elkészítés: Két liter vizet kockára vágott krumplival, 2 fej vöröshagymával, 8-10 cm-es darabokra vágott vékonykolbásszal, sóval, babérlevéllel felteszünk főni és 25-30 percig lassú forrással főzzük, közben világos rántást készítünk. Mikor a rántás kihűlt, simára dolgozzuk a tejfellet és állandó keverés mellett a lassú forrású levesbe öntjük. Vigyázva ecettel ízesítjük, s a még forrásban lévő leves különböző pontjaira egész tojásokat engedünk bele, s ezzel még öt percig főzzük.

*

Mind a birka, mind a köles jellegzetes alföldi ételkészítési nyersanyag. A kettő kombinációja a Szarvason fogyasztott régi, de ritkán készített étel, a birkapörkölt köleskásával. Ezt nem bográcsban, hanem a házban készítették, így a pörköltalap is más.

*

Frckása

Hozzávalók: 1 kg birkahús, 10 dkg zsír, 20 dkg vöröshagyma, 1 dkg fokhagyma, fél dkg kömény, 2 dkg őrölt paprika, 3 dkg só, 20 dkg köles fél liter szafthoz, 1 db szárított erős csövespaprika. Elkészítés: A durvára vágott hagymát a megfelelő méretű lábosban zsíron dinszteljük aranyárára és ezután adjuk hozzá a kisebb kockákra vágott különböző birkarészekből származó húst. Erősebb hőfokon fakanállal kevergetve pörköljük, majd a tűzről levéve hozzáadjuk a pirospaprikát, a zúzott fokhagymával összevagdosszunk köményt és kevés vizet. Keverjük össze, és lassú tűzön forraljuk! Ha a hús saját levét már nem ad ki, az elpárolgott vizet módjával pótoljuk, félfővésben sózzuk, csípősségét beállítjuk. Amikor a húskockák már majdnem megpuhultak, bő lére engedjük pörköltünket, s az így kapott szaftmennyiség negyedrészt kilogrammban kitevő tisztított köleskását szórunk a forrásban lévő pörköltökhöz. 10-15 percnyi, gyakori kevergetéssel párosult együtt fővés után kásapürés, ízes birkaflatokat tálalhatunk.

*

A szarvasi kolbász a birkapörkölttel egyetemben megingathatatlanul uralja e régió kulináris trónját – írja a szerző. Az ősi recepteknek köszönhetően színe, illata és íze révén messze földön is sikert aratott. Az évtizedek során persze rendkívüli mértékben kifinomul-

Kapusznika

tak a kolbászkészítés különböző módjai. A családi receptek ugyan nem egyformák, viszont a jó kolbász készítésének léteznek általános alapelvei, követelményei. Ezek között szerepel a kifogástalan minőségű, természetes takarmányon hízlalt, másfél mázsa fölötti, másfél-két éves nőstény disznó lapockájából, combjából, dagadójából, oldalszalonnájából vett alapanyag, a magas minőségű őrölt fűszerpaprika, fokhagyma, kömény, a töltés technikája és az alkalmazott bélfajta, az akácfával füstölés, a vályogfalú, földes aljú, jól szellőző kamrában való tárolás. Fontos a szalonna húshoz viszonyított aránya, amelynek 30-35 % közé kell esnie.

*

Szarvasi vékonykolbász

Tíz kg kolbászhoz szükséges mennyiségek: 7 kg sertéslapocka, 3 kg oldalszalonna, 15 dkg fokhagyma, 15 dkg csúcsminőségű őrölt csemegepaprika, 3 dkg csípőspaprika, 3 dkg egész kömény, 24 dkg só, 25 m vékonybél.

A kimért húsrészeket 8-10-es darálón átengedik, alaposan öszszegyűrik a fűszerekkel. Az alapos gyúrás nemcsak az ízek eloszlását, hanem a levegő kiszorítását is elősegíti, ami különben később a kolbász megromlását okozhatná. Ugyanezért fontos a légmentes, szoros töltés is.

*

A *brindza* markánsan határozza meg a szarvasi és Szarvas környéki szlovákság gasztronómiai arculatát. Pikáns egyedi jellegével széles körben képes megmozgatni a főzni szeretők fantáziáját. Forscher Rudolf szerint többet érdemelne, mint amennyire használták az évtizedek során, bár a környéken a mai napig önmagában és néhány étel alkotórészeként is népszerű. A szarvasi *brindza* azonban nem tévesztendő össze a Szlovákiában azonos néven forgalmazott, jellegében és minőségében eltérő, lágy, erős juhtúróval. A szarvasi *brindza* állagát tekintve leginkább a parmezánhoz fogható. A vidéken sok háznál hagyományosan készítik a *brindzát*. A szerző nagymamája eljárását adta közre, amelynek különlegessége, hogy a juhsajtot tehénsajttal elegyíti. A *brindza* évszázados sikerét főtt metélttészta szórva érte el, de csak ötlet kérdése, hogy milyen ételekhez használjuk még fel.

*

Rideg néni brindzája

A *brindzakészítés* nélkülözhetetlen eszköze a 4-10 literes préses kis dézsza, melyet használat előtt jól megtisztítanak és liba-

zsírral kikennek. A dézsának megfelelő mennyiségű sajtot (80% tehén-, 20% juhsajt) közepes lukú húsdarálón ledarálnak, kilogrammonként 2 dkg sóval jól elkeverik, majd rétegesen jól a dézsába döngölik. Ezután a bezsírozott présfedőt ráhelyezve erősen leszorítják a prést és a sajtot 15-20 napig, lehetőleg vályogfalú, földpadlós kamrában érlelik. A dézsza felnyitásakor szilárd, kellemes aromájú készítményt kapunk, amelyet éles kanállal, sajtmorzsa formájában kaparhatunk fel. Fontos, hogy alkalmanként csak a szükséges mennyiséget vegyük ki a dézsából, és a préslapok mindig megtisztítva és frissen zsírozva kerüljenek a szorítás alá.

*

A *kapusznika*, *lekvárnyika* az orosz és más szláv népek körében rendkívül népszerű „*pirozski*” nevű, változatos töltelékkel készülő kelt tészták közeli rokonai. A szarvasi szlovákok régi ételei közé tartoznak, amelyeket már a betelepítéskor is készítettek. A tányér méretű, kerekre nyújtott kelt tészta egyik felére kerül a töltelék, amelyet a másik felével betakarnak és így sütik ki, lehetőleg kemencében. A szerző szerint egy jól sikerült *kapusznika* fogyasztása élményszámba megy, s rajongói akár több tíz kilométert is hajlandók megtenni, hogy magukhoz vehessék, majd lelkesedve számoljanak be róla másoknak.

*

Kapusznika, lekvárnyika

Mindkét lepény tésztája ugyanaz. Fontos, hogy minden hozzávaló langymeleg legyen. 2,5 dkg élesztőt 2 dl tejben 1 dkg cukorral simára keverünk, enyhén meleg helyen tartjuk, míg fölfut. 3-4 dl tejben elkeverünk 5 dkg sőt, 2 tojást és az élesztős folyadékkal együtt egy tálban 65 dkg liszttel hólyagosodásig gyúrjuk. A tésztába tehetünk egy kis olvasztott zsírt, vagy vajat is (5-10 dkg). Megszórjuk liszttel és konyharuhával letakarva jó meleg helyen kb. 3-4 órát kelesztjük. Ezalatt bőven lesz időnk a töltelék elkészítésére.

Káposztás töltelék: egy kb. 1 kg-os fejes káposztát a torzsa és a külső levelek eltávolítása után lereszelünk és beszóva állni hagyjuk. Kb. 25 perc múlva kinyomkodjuk a levét és egy jó kanál zsíron lassan megdinszteljük, sóval, borssal, őrölt fűszerpaprikával ízesítjük.

A megkelt tésztát lisztezett gyúródeszkára borítjuk, fél cm vastagra nyújtjuk, kb. 15-20 cm átmérőjű lepényeket szaggatunk. A töltelék (káposztát, vagy szilvalekvárt) a lepény egyik felébe helyezük 1 cm-es rétegben, a széleit felvert tojással megkenjük és a lepény két felét összehajtván lenyomkodjuk. Kiszírozott tepsi-re helyezük, villával egy-két helyen megszurkáljuk a tetejét, és kemencében, vagy sütőben 180 fokon 25-30 percig sütjük. Fogyasztása előtt, még melegen libazsírral kenjük meg!

*

A *babrilós haluska* a múltban gyakorta, ma már kevés helyen, ritkán fogyasztott, édes öntettel készült, kifőtt metélt. Elkészítése rendkívül egyszerű. Négy tojássárgát négy púpos evőkanál cukorral és egy csomag vaníliacukorral kikeverünk, négy deci tejet adunk hozzá, és az edényt forrásban levő vízbe helyezve besűrűsödésig keverjük. Ezt a mártást öt adag kifőtt metélttésztaival elkeverjük és már fogyasztható is a villámgyors édesség.

A szarvasi gasztronómiának itt csak néhány jellegzetes etelféleséget mutattuk be ízelítőként. Talán még egy hosszú hétvégét, vagy akár egy hetet is, hogy a környék egyéb nevezetességei (arborétum, Körös-part) és kikapcsolódási lehetőségei (több kitűnő termálfürdő) mellett a helyi alapanyagokból, helyben készült ízletes fogásokat megkóstoljunk. Ha ez nem jönne össze, a bemutatott kötet is segíthet egy virtuális gasztronómiai kalandozás megvalósításában.

Juhász Katalin

Element Budai Mihály

Budai Mihály Széken született 1934-ben. Rendkívül csendes, visszahúzó ember volt, ezért még a közvetlen környezetéből sem volt mindenki tisztában azzal, hogy milyen mély tudás rejtőzik benne a falujáról, annak hagyományairól. Jó énekes volt, és kiváló emlékezőtehetséggel rendelkezett, az őt – az 1990-es évek közepétől egyre gyakrabban – látogató néprajzosok rengeteget gyűjthettek tőle. A régies stílusban előadott népdalokon kívül a táncról, a gyermekjátékokról, szokásokról, a hagyományos gazdálkodásról valamint a széki társadalom felépítéséről szóló ismereteit, emlékeit is megosztotta velünk; aprólékos részletességgel mesélt. Mindezeknek köszönhetően a magyar táncművelés szegedi, pécsi, mosonmagyaróvári és győri műhelyeiben jól ismert név volt Budai Mihályé. Felvételeit a Pécsi és a Szegedi Tudományegyetemen és a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudo-

mányi Intézetén kívül számos táncgyűjtes archívuma őrzi.

Mihály bácsi számomra az őskeresztény ember típusát testesítette meg. Felszegi háza mindenki előtt nyitva állt, a sokszor éjjel érkező magyarországi barátait mindig olyan

kitörő örömmel fogadta, hogy azon még az erdélyi vendégszeretethez szokott emberek is meglepődtek. Neveltetéséből és élettapasztalatából kiindulva hitte a jót, a becsületes és tiszta életre vonatkozó krisztusi elveket. Rendkívül dolgozó ember volt. Felesége korai halála nem törte meg, három kislányát egyedül nevelte és bocsátotta az élet útjára. Talán ennek is köszönhető, hogy néhány fiatal táncos barátját jóakarattal szülőként intette, figyelmeztette; többen úgy éreztük, hogy egyfajta pót-apaként van jelen életünkben.

A most már hiányzó, őszinte atyai gondoskodása valahonnan nagyon mélyről fakadt. Ezt soha nem tudtuk eléggé megköszönni neki. Mihály báty' 2014. március 21-én távozott közülünk. Örülünk, hogy ismerhettük.

Isten nyugtassa!

Varga Sándor

PÁLYÁZAT A NÉPTÁNCANTOLÓGIA 2014 című rendezvényen történő részvételre

A Martin György Néptáncszövetség pályázatot hirdet a Néptáncantológia 2014 című rendezvényen történő részvételre. (2015. február-március, Budapesti Operettszínház.) A pályázat célja, hogy az amatőr néptáncmozgalom és néptáncművészet újonnan született értékeit összegyűjtse és felmutassa, lehetőséget biztosítva a legszínvonalasabb művek színházi körülmények között történő bemutatásához.

Pályázatot az előadó együttes vagy az alkotó nyújthat be. Pályázni lehet minden olyan, maximum 10 perc időtartamú koreográfiával, amely 2013-2014-ben, felnőtt amatőr néptáncgyűjtes előadásában került bemutatásra, és a NÉPTÁNCANTOLÓGIA műsorán még nem szerepelt. (Szakmailag különlegesen indokolt esetben a zsűri 10 percnél hosszabb – de maximum 15 perc időtartamú – művet is figyelembe vehet.) Egy együttes legfeljebb két művel pályázhat. A zsűri előnyben részesíti az országos fesztiválokon (Nagykálló, Szegedi Martin Fesztivál, Zalai Kamaratánc Fesztivál, Szolnoki Néptáncfesztivál) díjazott és a 2014-ben kiválóan minősült együttesek pályázatát. A pályázatnak tartalmaznia kell a műre, az alkotókra és az előadókra vonatkozó alapvető adatokat és az előadáshoz szükséges technikai igényeket. A pályázat részét képezi egy, a műről készült jó minőségű videofelvétel is, amelyet DVD lemezen kell mellékelni. A pályázati anyagot (az erre a célra készített pályázati űrlapot és a DVD mellékletet) az alábbi címre kell eljuttatni:

Martin György Néptáncszövetség,
4400 Nyíregyháza, Nádor u. 54./c,
vagy e-mailen: martin@martinszovetseg.hu

A pályázati űrlap letölthető a www.martinszovetseg.hu honlapról.
Információ: martin@martinszovetseg.hu

Beküldési határidő: 2014. november 16.

PÓTJELENTKEZÉS A „NÉPTÁNCOSOK ORSZÁGOS BEMUTATÓ SZÍNPADA 2014” MINŐSÍTŐ FESZTIVÁLJAIRA

A Martin György Néptáncszövetség pótjelentkezést hirdet a Néptáncosok Országos Bemutató Színpada 2014. évi minősítő fesztiváljaira. A jelentkezéseket a még be nem töltött helyekre, a beérkezés sorrendjében fogadjuk el!

Jelentkezési határidő: 2014. szeptember 26.
A pótjelentkezés nevezési díja: 30 000 Ft

HELYSZÍNEK:

Október 26. - DEBRECEN
(Csokonai Vitéz Mihály Színház)

November 8-9. - BUDAPEST
(Hagyományok Háza)

November 15-16. - SZÁZHALOMBATTA
(Barátság Kulturális Központ)

November 23. - SALGÓTARJÁN
(József Attila Művelődési Központ)

A Jelentkezési lap és a Tájékoztató letölthető a Martin György Néptáncszövetség honlapjáról: www.martinszovetseg.hu
Információ: martinsov@gmail.com, 06-20/91-441-91

ÚTON

Néma tél a szép erdővidéken
Néma árkok szaladnak a kézben
De a hegyek láncukkal beszélnek
Továbbadja magát minden ének

Hó szítál, s a szablya rejtve marad
Mozog minden, föld az avar alatt
Mozdulnak az alkonyat csikjai
Híreiket rengeteg issza ki

Nem látni itt határjelző táblát
Ős-gyökér az ösvényeken átrág
Feloldódnak szélben a harangok
Mozdulatlan gyulladnak a hangok

Nem szavakat keres itt a vándor
Madár-hang, ha leszökik az ágról
Nem szökevény, hogy rejtse gerincét
Mélyre ásott: előszedte csendjét

Boríthatná árja patakoknak
De a vizek nem fölötté folynak
Ugrásról ugrásra, lépésről lépésre
Jut messzebbi kőre, messzebbi regébe

SODRÁS

Szucsági (kalotaszegi) csárdás

Foltok a padlón, döngölt életek
Sírás, hegedű, forduló képletek
Marad utánunk bor vagy ének
Nem hiányzunk, csak táncunk szelének
Forgásunk sodrát csak mi érezzük
Mások elé, asztalra nem tesszük
Maradunk ketten. Meg még nagyon sokan
A dal magába fordul, minden húr elrohan
Ünnep egyszer van, s az Élet futni akar
Hullni és áradni, öntözni hajnallal
Messze akik laknak, közel akik élnek...
Hírnök az udvaron, árnya a zenének

MOSTANÁBAN, ERREFELÉ

Kulcsokat csörgető
megriadt nappalok
Sötétet-ásító
remény-kezdemények

Felrebbent verebek
Ijedtükben
vízbe dobott kőnek
hiszik magukat

EMLÉKEK BÁLJA

embert csontokig tépő
fájó égig elérő
lánggal
örökig elégő
máglya
ki látta? ki látta?

fénylő
fátylat emésztő
fáklya
ki látta? ki látta?

szikraidéző
szárnyal
idegeket érző
szemmel
fejeket igéző
átkos
égi madárka
ki látta? ki látta?

ég kék
soha nem eresztő
bája
a szépség
örömet festő
bálja
ki látta? ki látta?

HAMLET MALMA FELÉ

Giorgio de Santillana és Herta von Dechend emlékének

istennő fejében szalagos zöld kígyó
homlokból pattanó, világító nagy izzó

éjeken elhaló, szétporló üstökös
pillanat ötlete fényével üt s kötöz

újító molnárok képeket festenek
szép malmok falára megtalált neveket

falra, gerendára, kőre vagy lapátra
hatalmas bikáknak összekoccanása

felemelt hegyeknek kifordult barlangja
fejreállt örvények égrevetett alja

zuhanó, repülő, kerengő istennő
homlokán tekergő utakat jelentő

„Történelem-lengyel szakon végeztem, jelenleg az ELTE Kelet-Európa Tanszékének doktorandusza vagyok. Néptáncal nagyon régóta foglalkozom, de megpróbálkoztam a színjátszással és a hagyományörző vívással is. Eddigi verseim javarészt különböző internetes oldalakon és az Ecloga című lapban jelentek meg, melynek egyik alapítója és állandó szerzője voltam. Érdekes dolog számomra különböző művészeti ágak egymásra hatását látni. Azt hiszem, esetemben a tánc és a költészet mindig inspirálóan hatottak egymásra. Mindkettőnek megvan a maga dinamikája, ritmusa, logikája. Végző soron az emberek közötti kommunikáció különösen izgalmas formái.”

KUTYASZORÍTÓ

kutyaszorító értelem
üldözl alacsony bérceken
pöckölsz szikláról sziklára
hogyan vágjam a körmöm titkába
s vonyítsam keserves énekem

fojtogató
agyjárató
logika, vészeket termő
bújok ravaszul tekergő
szívvel mindig kerülgetem
gátadat titkos ösvényeken

jól kiépített akadálypályán
örködsz sorompók félhomályán
vadászol rám, határsértőre
a téged kétséggel cselezőre

kutyaszorító értelem
veled a szív a versenyem
túl magas bércekre már nem érsz
ahol a nap velem szembenéz
partjain tengerszemeknek
útjain törpefenyvesnek
engemet rejtő erdőben
maradok holdra kelőn

nem kapsz el, nem tépsz meg engem
te kutyautó értelmem

TÉLI VACKUNKON

Fényes fejeken az ötletek
Merre visznek?
Csak megnyúló
Terméketlen őszi ágak
Haldokolva süvítő
Repeszek a gondolatok

Sok a lyuk a lelken
Ronggyal zászlózza
Szemeidet a kérő, kereső szándék

Úszó békák, tavuk apadó
A várakozás is csak
Nyúlik a messzi határba

Kimászni kellene, vackolni
Egyre nehezebb hinni
Hogy lesz még tó és hely
S a zsákmány elég lesz
Nem repül idejekorán
El a tiszta, tápláló erő

VÉSETT SOROK L-NEK

néma dallamok is körbevesznek téged
mik húrokon elesve
válnak énekké
néma koszorú is lebeg fejed felett
mi homlokodtól lesz csak
beszédes verssé

*

nyírfa derekadnak ütköznek a hangok
s te legyőzöd őket
nem szaladásoddal
magad jeleivel, régi reménykedő
tiszteletet hívó
derű-szokásoddal

*

tested az éber
figyelő rejtek
eligazító
megvert világban
figyelve, kérdőn
csapásra nézel
amit tapostunk
dal-bujdosásban

*

tetőről tetőre
átugró hajnal
várakozásod
hang-keresésed

*

hajnal-hívó húrok szava
ujjaidra néz
arcoddal majd felvidul, ha
új tetőre érsz

Élünk, vagyunk – itt, a határon innen...

Országos Hagyományörző Találkozó, Tura

A Bogyiszlón 2009-ben nagy élményt nyújtó *Helyi emlékezet, kulturális örökség, örökségvédelem* című projektjének rendezvényét ismételte meg a Muharay Népművészeti Szövetség Turán, a város pompás tájházában 2014. június 21-én. A turaiak Ócsény, Nagyecsed, Bogyiszló, Veresegyház, Isaszeg, Hosszúhetény, Vitnyéd, Szany és Gencsapáti nyolc fős képviselőit látták vendégül. A csoportok még otthon készültek fel arra, hogy a találkozón bemutassák településüket, az értéktárakban végzett munkájukat, és hat-kilenc percben képet adjanak a helyi folklór egy szeletéről, amely lehetett tánc, ének, mese, szokás, viselet és ezzel kapcsolatban bármi, amit a képviselő csoport fontosnak tartott.

Szabadi Mihály, Varga Sándor és jómagam néztük végig a csoportok bemutatóit. Itt is megisméltődött mindaz, ami a szövetség rendezvényein már megszokottá vált. A résztvevők megnézték és végigdrukkolták egymás programját, ami manapság ritka dolog a magyar néptáncéletben.

Minden csoport más-más megközelítési módot választott. A táncok bemutatása során mindenki hozta megszokott és felkészült formáját, kiváló improvizációkat láthattunk. A táncokon kívül a legtöbb együttes saját folklórájából a viseletet tartotta elsősorban bemutatásra alkalmasnak, de találkoztunk más szellemes ötletekkel is.

A Szabadi Mihály vezette Ócsény szószólója Kurdi Anikó volt, aki a falu gyönyörű női viseletei közül egy sokoldalú használatra alkalmas darabot emelt ki, az abroszt, amelynek számtalan felhasználási, viseleti lehetőségét ismertette meg velünk. A nagyecsediektől Tóth Miklós az együttes évek óta tartó revival-jéről számolt be, majd ízes, a múlt nagy táncosait idéző összeállítást mutattak be.

Szany rendhagyó, viselet nélküli bemutatkozásával lepte meg résztvevőket. A nagymúltú gyöngyösbokrétás együttes vezetője, Tőreki Imre beszámolt az együttes és a falu gazdag értéktár-építő munkájáról. Beszélt a Gyöngyösbokréta mozgalom hatására megváltozott viseletük cseréjének, archaizálásának nehézségeiről, továbbá rendkívül értékes, a falu két világháború közötti hagyományos életét megidéző korabeli dokumentumokat mutatott be, amelyek segítik az eredeti szanyi viselethez való visszatérést.

A résztvevő fiatalok közül többen talán először itt hallottak a Gyöngyösbokréta mozgalomról, illetve arról a hatásáról, amelyet nem csak a viseletre, hanem gyakorta az

Bogyiszlói hagyományörzők – fotó: Kovács László

eredeti táncfolyamatokra, és zenekíséretre is gyakorolt.

Hosszúhetényből Poór Gabriella és Papp János nagyon komoly és tiszteletré méltó, értékteremtő, értékmegőrző munkáról adott számot, a tárgyi anyagtól a kiadványokig, a már hagyománnyá vált rendezvényekig. Élvezhettük Radó Tihamér viseletbemutatóját, és rácsodálkozhattunk saját készítésű ruháira és női cipőire is. Kellemes ráadás volt a rézfúvós bandává alakult táncos gárda játéka. Vitnyéd sok témát választott: viselet, menyecske-élet, a lakodalmi kulcsos kalács, regruta-élet, sorozás, bevonulás. Hogy a vitnyédi Zsámboki Laciéknak a megengedett idő tetemes túllépését megbocsátottuk, az jó elképzelésüknek, értékmegőrző munkájuk hangulatos, értő megismertetésének, de főként az idős generáció magával ragadó, ízes nyelvezetű szereplésének volt köszönhető. Átgondolt, minden női korosztályt átfogó, gazdag és jól szerkesztett volt a veresegyházi viselet- és táncbemutatója.

Míg Ócsény az abroszt, addig Veresegyház a főköttőt állította a központba. A Hibó Józsefné Irénke vezette frappáns bemutató a leány- és menyasszony-kortól az idős korig tartó női lét minden apró rezdülését, változását jelölő főköttők gazdag változatait sorakoztatta fel. Mindezt kiegészítette, hogy ezeket a ruhákat kiváló táncolásuk közben is megtekinthettük. Hasonló élményt nyújtott a Magyar Művészeti Akadémia „*Tiszta forrás település*” címet elnyert Bogyiszló együttese Streer Mária vezetésével. Ők is példát adtak arra, hogyan lehet lényeg-

retörően és élvezetesen megmutatni egy falu gazdag tárgyi, természeti értékeit, viseletkincsét. Jól vágott táncszvitjük csak fokozta a látottak nyújtotta élményt.

Mindannyiunk nagy tetszését nyerte el Gencsapáti kis közössége, amelynek Spiegel Zoltán volt a szószólója. Konceptiózus, minden ágazatot átfogó értéktár-építő munkáról, folyamatos, átgondolt együttes-fejlesztő munkáról, utánpótlás-nevelésről számoltak be, majd egy táncba komponált, szellemes, mind tartalmilag, mind dramaturgiai példaeértékű viseletbemutató tartottak. Isaszegről Bánszkiné Varga Judit egy párral érkezett, beszámolójukból az derült ki, hogy értékfelmérő munkájuk kezdetén tartanak. Sajnáljuk, hogy ilyen kis létszámmal vettek részt a találkozón.

Az utolsó bemutatózó csoport a vendéglátó Tura együttese volt. Seres Tünde tudatos helyi értéktár-építő munkáról, és a tájház sokoldalú tevékenységéről számolt be. Folklór blokkjukban egy kissé hosszúra nyúlt menyasszonyöltöztetés keretén belül ismerkedhettünk meg a gyönyörű turai menyasszonyi viselettel.

A barátságos, vidám hangulatú bemutatóra mindenki felelősséggel készült. A résztvevők nagyon sokat tanulhattak egymástól. Megtanulhatták, hogy az átgondolt szerkesztés, a jól használt, üresjáratokat megszüntető „olló” használni tudása, és a dramaturgiai ismeret milyen nagy hatáskokkal járul hozzá ahhoz, hogy ismereteket élményszerűen tudjunk közvetíteni.

A bemutatók során az is kiderült, hogy a magyar nemzeti értékekről és a hun-

garikumokról szóló törvényről egyenlőtlen az együttesek tudása. A bemutatkozók jelentős része ismeri, komolyan veszi annak lényegét, felmenő rendszerét és dolgozik a helyi értéktár kiépítésén. De találkoztunk olyan közösségekkel, ahol ez a munka el sem kezdődött.

A Muharay Elemér Népművészeti Szövetség képviselteti magát a Hungarikum Bizottság Kulturális Örökség Szakbizottságban. Ez a képviselet csak akkor működhet jól, ha tagjai nagyobb intenzitással jelzik a felterjesztésekkel kapcsolatos gondjait, problémáikat, az esetleges visszasságokat. Féltő ugyanis, hogy hozzáértés hiányában a nemzeti érték fogalma devalválódik. A szövetség tagjainak véleménye nélkül képviseletünk hatástalan lesz. Ehhez a törvény mély ismeretére van szükség, összefogásra, együtt gondolkodásra, együttes fellépésre, ha azt akarjuk, hogy a nemzeti érték ügye, benne a mi értékeink, ne kerüljenek azok közé, amelyeket elsősorban a népszerűség tart felszínen. Mindez a későbbiekben akár egy továbbképzés témája is lehetne.

A beszélgetés során szó került egymás tájékoztatásáról, a szövetség ügyeivel való tö-

rődésről. Elhangzott az a vélemény, hogy természetes, ha az egyes tagszervezetek, együttesek büszkék saját pátriájukban végzett munkájukra, eredményeikre, amelyet napról-napra közzé is tesznek a facebook-on. De, ha ez magányos, csak magamra figyelő munkává válik, hosszútávon gyengévé, erőtlenné tehet mindenkit.

Sok kistelepusi közösség nehéz helyzetének, egyedül folytatott helyi küzdelmének ismeretében mondjuk, hogy a nagyobb együttműködési szándék és közös tettek nem csak a szövetséget erősítik, hanem annak tagságát is. A Muharay Népművészeti Szövetségtől nemcsak elvárni, hanem azzal együttműködni, közösen dolgozni is kell. Nehéz idők csak így átvészélhetők.

A bemutatót követő ebéd után a résztvevők népi sportjátékokkal ismerkedtek, búcsúzásképpen pedig mindenkinek a saját szűkebb hazájából kellett egy népdalt megtanítani a többi résztvevőnek, bővíthető a közös „muharay-s” népdalrepertoárt. (Nem véletlen a felhívás, mert a fiatalabb generáció mintha felejtene énekelni.)

A tájékozatlan kívülálló bizonyára rácsodálkozott a Turán látottakra. Középkorú és fiatal táncosok magyar népi sportjátékokat tanulnak, majd versengenek egymással. „Micsoda pazarlás és időpocsékolás!”- hallhatnánk azoktól, akik elfelejtik, vagy nem is tudták, hogy miközben ezek a fiatalok műsort adtak elő, karikatájtottak, metát játszottak, egyben szervezési ismereteket, tradicionális tudást szívtak magukba, mások hagyományos kultúráját ismerték meg azért, hogy mindezt saját környezetük fiataljainak továbbadják, átörökötsék. Így olyan szellemi, tárgyi hagyományos tudás kerülhet vissza mindennapi életünkbe, amely nem idegen gyökerekből táplálkozik, s amelynek lényegét és értelmét közösségi formája adja.

Mindezek mellett az esemény a közösen gondolkodó ismerősök emlékezetes találkozásának, új ismeretségek, barátságok kialakulásának alkalma is volt. Most értettem csak meg a Bogyszlórolói szülő lelkesült emlékeztetéseket. Mert ami itt történt, azt sokaknak látnia kellett volna. Közülünk valóknak és kívülállóknak egyaránt. Ezért köszönet a rendezőknek, közreműködőknek, de különösen Katona Hargita gondos munkájának.

Antal László

Szívükhöz nőtt dallamok

Megjelent a Dobroda együttes új CD-je

Ifj. Gelencsér János: „Fontos tudni, hogy egy éve nagy változások kísérték a zenekar életét. A felállás teljesen megújult, a bőgős, a cimbalmos személye megváltozott és kiegészültünk egy fúvós-harmonikás kollégával. A lemez címe utal az új felállásra és a Dobroda hangzásának megújulására. A bőgőnél Szabó István, a fúvós hangszereknél Deák-Volom Dávid, a cimbalomnál pedig Balogh Kálmán hangszerjátéka hallható. A jelenlegi felállás új utakhoz nyit kapukat, jót tett a »vérfrissítés«. Mindenki hoz magával valamilyen ötletet, ami építi a zenekart, s a pozitív változásokat a laikus közönség is értékeli. Az eddig megjelent CD-lemezeinket legfőképpen az jellemzi, hogy olyan muzsikákat válogattunk össze, amit még nem hallott a kedves hallgató az előzőeken, de a saját szülőföldünk muzsikája mindig megszólal egy-két összeállítás erejéig. Az új CD-n hallható a Mezőség több falujának muzsikája, név szerint Magyarpatka, Szék és Mezőkölpény anyaga, sárosi szlovák dalok a tótraszlavici zenekar repertoárjából, városi muzsika Kolozsvárról és távolabbi rokonaink, a moldvai csángók zenéiből is játszottunk. Most szülőföldünkről a máig gazdag hagyományokat ápoló Kazár és Kisterenye szerepel. Nagyon fontos számunkra, hogy ezeket a zenéket játsszuk és népszerűsítsük koncertjeinken is. Mint minden lemezünkön, ezen is olyan összeállítások, dallamok hallhatóak, amelyek a szívükhöz nőttek. Példának okáért említeném a tótraszlavici számunkat. Amikor elterveztem, hogy a következő lemezünkön lesz egy szlovák összeállítás is, keresgélni kezdtem a kifejezetten szlovák gyűjtéseim között és ennek a bandának a játéka, a fegyelmezettsége, néhol hamissága fogott meg. Vagy ott van a kolozsvári szám, amely azért készült, mert a híres primás, Pusztai György »Gruci« kifinomult hegedűjátéka ragadott magával.

Mai világunkban sajnos nagyon nehéz az igazi értéket megértetni és elfogadtatni a közönséggel. Mi nagy hangsúlyt fektetünk az internet adta lehetőségek kihasználására. Van egy aktív honlapunk, amely folyamatosan frissül és facebook oldalt is működtetünk, ahol rendszeresen tájékoztatjuk követőinket a zenekar mindennapjairól. Youtube csatornánkat is folyamatosan frissítjük a koncerteken készült videókkal és a soundcloud online zeneletöltő oldalán is fenn vagyunk, ahol eddig megjelent lemezeinkbe hallgathat bele az közönség.”

(Forrás: nepzene.hu)

A boldogi tánc nyomában

Egy gyöngyösbokrétás falu hagyományai

Boldog község az Alföld és az Északi-középhegység találkozásánál, a Zagyva és a Galga folyók között, jelenleg Heves megye szélén, Pest és Jász-Nagykun-Szolnok határán, Hatvantól kilenc kilométerre, délre fekszik. Egyrészt földrajzi elhelyezkedésével, másodsorban pedig a török hódoltság utáni településtörténetével (jelentős betelepülés a Felföldről) magyarázható, hogy népi kultúrája átmenetet képez három néprajzi terület, a Galga mente, a Palócföld (Nógrád és Heves megye) és a Jászság között, magán viseli mindhárom vidék jegyeit.

A köztudatban Boldog mint piacozó, paprikatermesztő település ismert. A népművészet iránt egy kicsit is érdeklődőknek elsősorban a fehér, lyukas hímzésű kendők, kézimunkák, esetleg a színes palóc népviselet juthat eszébe a Boldog szó hallatán. A néptáncosoknak majdhogyan ismeretlen fogalom a boldogi mártogatós. Mi, táncosok, a Galga mente néptáncáról elsőként Bagra, majd Kartalra, esetleg népi gyermekjáték tekintetében Hévízgyörkre aszociálunk, de Boldogra szinte soha. Pedig a Magyar Televízió *Martin György gyűjtéséből* című sorozatában – Martinék 1981-es filmje nyomán – 1996-ban kétrészes tévéműsor készült a boldogi táncokról.

Noha a boldogi népművészet, azon belül is a népviselet igen hamar felkeltette a néprajzkutatók figyelmét, szisztematikus néptánc-gyűjtésre egyáltalán nem, a tánc dokumentálására pedig csak a már említett, körülbelül félórás film keretében került sor. A településen ugyan működik hagyományörző csoport, de az ő lábukon élő boldogi tánc az 1981-es filmen látottaktól igen eltérő képet mutat.

Ennek az összetett „rejtélynek” a megfejtésére vállalkoztam egy rövid dolgozat keretében.

Gönyey (Ébner) Sándor néprajzkutató volt az egyik első, aki kamerával járta az országot és az első mozgóképes táncgyűjtéseket is neki köszönhetjük. A Néprajzi Múzeum adattárában található jegyzetfüzetei és fotói szerint 1925-től kezdve több alkalommal gyűjtött Boldogon különböző néprajzi témákban, de táncos felvételeket itt nem készített. Igencsak meglepő mindez, ha figyelembe vesszük, hogy a szomszédos Galga menti falvakban gyűjtött: 1932 és 1949 között Aszódon, Bagon, Galgamácsán, Szada-Kisnánán, Kartalon, Turán, Galgahévízen és Püspökhatvanban, más Galga menti falvakban pedig feljegyezte

a táncok helyi megnevezéseit is. (*Gönyey S.1948–49. Gönyey néprajzi gyűjtőfüzetében található falvak, Galgamácsa, Galgahévíz, Hévízgyörk, Tura, Bag, Kartal, Püspökhatvan, Galgaguta táncainak elnevezéseit jegyezte fel, de Boldog nem szerepel köztük. EA 5417.*) Gönyey érdeklődésének középpontjában elsősorban a boldogi viselet állt, ő készített először egy nyolc színes és tizenegy fekete-fehér képből álló fotósorozatot róla. (*Fejős Z. 2005.78.*) Boldog krónikájában – a népviselet különlegességét bizonyítandó – így emlékezett meg róla a falu jegyzője: „Hogy ez így van, dokumentuma ennek az, hogy évről-évre el látogat hozzánk Dr. Ébner Sándor tanár, a Nemzeti Múzeum tudós ethnográfusa, ki sok-sok fényképfelvétellel gazdagítja a néprajzi múzeumot s akinek nagy hálával köszönhetjük falunk ismertté tételét.” (*Bruckner 106. Ébner Sándor a '30-as években változtatta Gönyey/Gönyeire a családnevét.*) Miért nem készített felvételeket a boldogi táncról?

Az 1981. június 21-én felvett teljes táncgyűjtést a Zenetudományi Intézet Filmtárának archívumában az 1094. szám alatt találjuk. A hangos filmen tizennégy jelenetet rögzítettek. Köztük három rövid karikázót; egy asszonyok és férfiak által közösen előadott kapuzót, amely a jegyzőkönyv szerint „Bujtatós, Gyöngyösbokréta bevonulós tánc” volt; hat lassú és friss csárdás folyamatot, amelyből egy jelenetben hét pár, a többiben pedig két-két párosával táncolnak; egy köröcsárdást, amely párokra bomlik; két „lakodalmi kísértőt”, amelyeket csárdás dallamra járnak. A lassú csárdás-bukós táncfolyamatokról elmondható, hogy a táncosok nagyon egységesen táncolnak, tulajdonképpen azonos motívumkészlettel rendelkeznek, amelyben persze az egyéni variációk és stílusjegyek jól megfigyelhetők. Mindenkinek a táncában érvényesül a dunai csárdásokra jellemző lehangsúlyos rugózás. Általános jellemzője a táncnak, hogy a férfi a nőt a körülötte lévő képzeletbeli köríven egy lépés alatt legalább egy negyedét elmozdítja. Ehhez a nő a lassú tételben a kettes csárdás negyedik fázisában egy erőteljes, staccatós térdhajlítással – tulajdonképpen egy ütemelőzős – lendületet vesz. Ez táncosonként különböző dinamikájú, amelyet feltehetően az idős koruk és egészségi állapotuk befolyásolhatta. A felvételen a táncosok mindeközben a térben folyamatosan körben, napiránnyal ellentétesen haladnak. A frissben feltehető sok egyéni variáció mégis egységes

képet mutat, a táncosok vertikálisan egyszerre „lúktetnek”, a motívumok oldalirányú elmozdulása azonos. Szintén megfigyelhető, hogy gyakran egyszerre, bizonyos zenei pontokon, azonos irányban kezdik a mártogatós figurákat, máskor pedig a lassú csárdás tempója hirtelen, féldallamnál frissre vált, a vegyes összetételű kör abban a pillanatban a lábhangsúly nélküli lépéses forgásból lehangsúlyos forgásba kezd, majd mintegy varázsütésre bomlik fel a kör párokra. Az ilyen jelenetek egyértelműen koreográfiára vezethetők vissza. Röviden azt mondhatjuk, hogy már első látásra fel-tűnő a táncosok egységes és azonos mozgása, amitől tulajdonképpen csak két fiatalabb férfi tér el, ugyanakkor a tánc teljes mértékben egyedinek, már-már különlegesnek tűnik a többi Galga menti tánc ismeretében. Az utolsó jelenetben csak a rezesbanda látható, hallható, akik a menyaszonnytánc dallamát fújják. A jegyzőkönyvben a felvett jelenetekkel kapcsolatban több megjegyzés nem olvasható, azok eredetéről, korábbi funkciójáról több adatot nem tartalmaznak. A gyűjtők és a zenészek nevének kívül tizenöt táncos neve és születési éve szerepel, de a táncosok beazonosítása a gyűjtés jegyzőkönyve alapján nem lehetséges, a jelenetek mellett a neveket nem tüntették fel. Az utólagos azonosításban a helyi művelődési ház dolgozói voltak segítségemre. Sajnos, már senki sem él a filmen látható adatközlők közül. Két táncos neve mellett azt olvashatjuk, hogy nem volt tagja a valamikori boldogi Gyöngyösbokréta csoportjának. A beazonosítást követően kiderült, hogy pont az a két táncos „lógott ki a sorból”, akik neve mellett az említett megjegyzés szerepel.

Milyen szerepet játszott a Gyöngyösbokréta a falu életében?

A Paulini Béla nevével fémjelzett, a néptáncmozgalom kialakulása szempontjából oly fontos Gyöngyösbokréta mozgalom (1931-46) indulásakor Boldog község nevével az elsők között találkozhatunk. Tulajdonképpen a mozgalom elnevezése is a boldogi férfi viselet egy darabjához köthető, sőt állítólag a „névadásra” is itt került sor Paulini egyik vendégeskedése alkalmával. Gönyey Sándor a Néprajzi Múzeum kutatójaként állította össze Paulininek azon települések listáját, amelyeket az első Szent István-napi népi játékok műsorának megszervezéséhez javasolt felkeresni. Mivel Gönyey ekkoriban már rendszeresen visszatért Boldogra, elsősorban a helyi viselet

Három generáció csoportképe. Boldog, Pest m., 1926.

(fotó: Gönyey Sándor, eredetileg színes, autokróm üveglemez, Néprajzi Múzeum, F 56126.)

miatt, nem meglepő, hogy a felkeresendő községek listájára ez a falu is felkerült.

Ki hívta fel az elzárt faluban rejlő néprajzi értékekre a kutató figyelmét? A kulcsfigura Bruckner Jenő (1889–1955), aki 1918-tól Boldogon volt jegyző, majd főjegyző. Nagy lelkesedéssel és elszántsággal vetette bele magát a település történetének tanulmányozásába, a hagyományok összegyűjtésébe, az aktuális események dokumentálásába azzal a nem titkolt szándékkal, hogy nyugat-európai mintákat követve megírja és vezesse a település krónikáját. (Bruckner J. 1931-35. Vö: *Fejős Z. 2005.33-34.*) Fotókkal és újságkivágásokkal illusztrált vastag kéziratát ma a boldogi könyvtárban őrzik. Felismerve faluja kulturális értékeit, tudatos tevékenységével „falujára, a népviseletre akarta irányítani a figyelmet, hogy ennek révén jövedelemhez jutassa a 'népét', s így enyhítse annak szegénységét.” (Fejős Z. 2005.34.) Tudatosan munkálkodott azon, hogy Boldog népművészetét minél szélesebb, akár tudományos, akár idegenforgalmi körben ismertté tegye. Tulajdonképpen ez néhány éven belül meg is valósult. Már jóval a Szent István-napi ünnepek előtt létrehozott egy népművészeti csoportot, amely tulajdonképpen népviseleti hagyományörző „szakkör” volt. Bruckner vezetésével a helyi tűzoltó csapat mellett 1925 júniusában tíz boldogi pár vonult fel tetőtől talpig boldogi népviseletben a gödöllői tűzoltó versenyen. Megjelenésükkel nagy feltűnést keltettek és óriási sikert arattak. 1928-ban népszokásokat is bemutattak ugyanitt. 1930-ban már ismert nép-

viseleti faluként tartották számon Boldogot. Hamarosan a falu kedvelt úti céljává vált a városból érkezőknek, külföldi vendégeknek, újságíróknak, fotóriportereknek és néprajzkutatóknak; elsősorban az úrnapi körmenetre és a falu búcsújára érkeznek sokan.

1931 tavaszán, amikor Paulini felkereste a boldogi jegyzőt a Szent István-i ünnepek alkalmával rendezendő előadás tervével, a boldogiak lázas munkába kezdtek. A szereplők tudatos kiválasztását – „A csoport tagjait összeválogattam a csinos, jó tánczos, jó énekesekből” (Bruckner J. 1931-34. 222.) – követően, a Városi Színház (mai Erkel Színház) színpadával megegyező méretű területen kezdték meg a próbákat egy hónappal az esemény előtt. A jegyző által kiválasztott szereplők egy-két fiatal házaspártól eltekintve jórészt lányok és legények voltak. A pesti bemutató előtti zenekaros főpróbát az egész falu előtt tartották meg 1931. augusztus 16-án egy boldogi udvarban. Augusztus 19-20-án került először megrendezésre a Szent István-napi népi játékok Budapesten a Városi Színházban, amelyen a boldogiak zárótételként *Örömkalács* címmel a hérészes menetet, vagyis a helyi lakodalmi szokásokat mutatták be. A boldogi bokrétások sikere ettől kezdve évről-évre egyre csak nőtt. A következő években került színpadra a *Májfa* és a *Fonó*, 1932-ben pedig a *Kiszézés*t a rádió élőben közvetítette. Hírnevüknek köszönhetően jelentősen megnőtt a Boldogra látogató vendégek száma, ezért 1935-ben létrehozta egy idegenforgalmi vendégházat

is, amely gyakorlatilag a mai Tájház elődjének tekinthető, azonban egyéb kulturális és idegenforgalmi szolgáltatást is nyújtott a faluba érkezőknek. A helyiek árulhatták itt saját használatú tárgyukat, amelyeket a városi és nagyon gyakran külföldi vendégek megvásároltak. A vendégház számára külön képeslapokat gyártottak megvételre, később pedig elkezdték a viseletes babák készítését is. A '30-as évek válságában a bokrétás mozgalomnak köszönhető anyagi bevétel igen jelentős volt Boldogon, tulajdonképpen az egyetlen külső bevételi forrás volt a falu számára a két világháború között. A helyi gyöngyösbokrétás csoport kezdetben csak viseletbe öltözve fogadta a látogatókat, később pedig rendszeresen szerepeltek is az udvaron. Olyan nagy volt erre az igény, hogy a csoport dupla létszámmal működött, azzal a céllal, hogy egy időben két helyszínen tudjanak fellépni; a boldogi idegenforgalmi házban és a bokrétaszövetség aktuális rendezvényén az ország bármely pontján.

A csoportot néhány év múlva Bruckner Jenő veje, Ujváry Ferenc kántor-tanító vette át, aki apósához hasonló lelkesedéssel és elkötelezettséggel folytatta a munkát. (*Publikációit Ujváry, Ujvári, Ujváry nevek alatt találjuk.*) A boldogiak a Bokréta Szövetség tagjaként 1941-ig minden évben részt vettek az országos és regionális találkozókön. Gyakran szerepeltek különböző filmekben, többek között itt forgatták a 1932-es, Fejős Pál által rendezett *Tavaszi záport*, a *Schubert élete* és más játékfilmek egyes jeleneteit is, ami a falunak jelentős hírnevet, a statiszta szereplőknek pedig anyagi bevételt biztosított.

A második világháború törte meg sikerüket. Több férfit, köztük a vezetőt is besorozták, majd 1944-ben a háborús helyzet miatt a központi rendezvény el is maradt. A háború alatt a bokrétás csoport székhelyének számító idegenforgalmi ház elpusztult, majd az '50-es években le is bontották, helyére más funkciójú, modern épület került. A mozgalmat a háború után betiltották, mivel a Gyöngyösbokrétá tagjai a „Kisgazda Párt mellett tüntettek”, bár ők maguk erről állítólag mit sem tudtak, csupán „felmentek Pestre szerepelni”. Így a boldogi csoport 1946 szeptemberében szerepelt utoljára nagyközönség előtt. A mozgalom betiltása után a csoport tagjainak egy része új tagokkal bővülve mint „kultúrcsoport” néhány évig tovább működött, és jórészt a régi bokrétás műsorral léptek még mindig színpadra a környékbéli rendezvényeken. (Pálffy Cs. 1953. EA 5834.)

Csak a '80-as években folytatódott a munka, létrejött egy asszonykórus, amely

a mostani hagyományörző csoport elődjének tekinthető. Arról, hogy milyen műsor-számokat, népszokásokat adtak elő a boldogi bokrétások, Ujváry Ferenc leírásaiból jól tájékozódhatunk. Ellenben arról, hogy mit és hogyan táncoltak, milyen motívumokat használtak, már kevesebb dokumentum van. A csoport valamikori szerepléseiről készült felvételek közelebb vihetnének minket a helyi tánc megismeréséhez. A '30-as évek mozgalma évente több ezer résztvevővel reprezentálta magát az augusztus 20-i ünnepségek alkalmával Budapesten. Feltételeztem, hogy ezekről az eseményekről annak idején a Filmiroda készített felvételeket. A Magyar Nemzeti Filmarchívumban nem találtam ilyen filmet, feltehetően akkor még nem volt szokás a színházi műsorok, produkciók rögzítése, csupán a felvonulások, körmenetek voltak értékesek a korabeli híradás szempontjából. Azonban megtalálható két kisfilm, amelyeken egy-két perc erejéig láthatók a boldogi bokrétások.

A magyar falu művészete (1937., rendezte: Icsy Rezső) című filmben a harmincnegyedik perc környékén a boldogi menyasszony öltöztetését láthatjuk, majd egy nagyon rövid táncjelenetet *Bujdosó csárdás* felirattal. Ebben felismerhetjük azt a kapuzó játékot, amelyet az 1981-es gyűjtésen is rögzítettek az idős bokrétások előadásában. Ezt követi egy részlet a csárdásból, amely körülbelül fél percig látható. A táncosok mozgása, dinamikája és iránya teljesen egyöntetű, a férfiak arccal előre, napiránnyal ellentétesen haladnak a körívén és felismerhetően lassú csárdást táncolnak az 1981-es filmmel megegyező módon. Egy évvel korábban Paulini Béla a Gyöngyösbokrétás csoportok bemutatására és népszerűsítésére készített egy kisfilmet *Magyar táncok, gyöngyösbokréta* (1936) címmel. Ebben a filmben a boldogiak a kiszehajtással és húsvéti táncsal szerepelnek. Sajnos, a táncjelenet ebben a filmben is jóval kevesebb időt kapott, mint a szokás bemutatása. A felvétel az udvaron történt, rendezetlenebb formában, de felismerhetően ugyanolyan motívumokkal, mint a másik filmben, illetve 1981-ben. Vitathatatlan, hogy a Gyöngyösbokréta nagymértékben befolyásolta a néptánc színpadi megjelenését. Elvárt követelmény volt a rendezettség és az egységes, egyöntetű mozgás. Mindez kizárta az improvizáció lehetőségét, az egyéni variánsok megjelenését, a spontaneitást. Így ír erről a csoport valamikori vezetője: „Előtte hetekig gyakoroltunk, hogy a lányok körtáncánál egyszerre lépjenek és szabályos legyen a kör, a mártogatós csárdást is egyszerre, befelé kezdjük.

Viseletbe öltözött lányok csoportja. Boldog, Pest m., 1926.

(fotó: Gönyey Sándor, eredetileg színes, autokróm üveglemez, Néprajzi Múzeum, F 56126.)

Ezt gyakoroltuk a pesti próbákon is. Minden csoportnál követelmény volt a szabályos alakzat és az egyforma lépés.” (Ujváry F. 1985.39.) Tulajdonképpen ezt az elvet fedezhetjük fel az 1981-es filmben is, ami arra utal, hogy ezek jól begyakorolt koreográfia-részletek lehettek, amelyek negyven év távlatából is visszaköszöttek a felvétel alkalmával. Érdemes megjegyezni, hogy ezek a „műsor-számok” legalább másfél évtizeden keresztül állandók lehettek, hiszen a filmben látható adatközlők már második generációs bokrétások (1920 körül születtek) voltak, nem az 1931-es szereplőgárda. Bruckner és Ujváry leírásainak köszönhetően ezeket a „tömegjeleneteket” sikerült beazonosítani, mindegyik valamely bokrétás műsor egy-egy részlete volt.

A boldogi csárdásról a mai hagyományörzőket leszámítva gyakorlatilag csak ezekből a filmfelvételekből kaphatunk képet. A táncgyűjtések időszakából a szisztematikus gyűjtések hiánya elgondolkodtató. Ezek szerint a kutatók nem tartották felgyűjtésre méltónak, kellően gazdagnak az itteni táncot? A szegényesnek mondható motívika, a táncosok viszonylag egységes mozgása azt a feltevést erősíti, hogy a boldogi csárdás valamilyen egységesítő tevékenység eredményeként, egyfajta szűrőn keresztül került annak idején a Gyöngyösbokréta színpadára.

Bruckner így ír Krónikájában az első bokrétás felkészülésről: „A csoport betanítását elgondolásom szerint július 19-én kezdtem meg. A régi magyaros »mártoga-

tós« táncot, népekeket kellett bemutatnunk. (...) Külön kellett felkutatnom az öregebb férfiak és asszonyok közül olyanokat, kik a mártogatós táncot még tudják és ezek bevonásával kezdtük el a próbákat. (...)” (Ujváry F. 1982.61-62. Bruckner 1931-34. 223.) Eszerint 1931-ben a hagyományos táncok már nem éltek, nem voltak szerves részei a boldogi életnek, az akkori fiataloknak „vissza kellett tanulniuk” őket. Ez megmagyarázná, hogy Gönyey Sándor miért nem gyűjtött pont ott néptáncot, ahová többször is visszatért: nem volt mit gyűjteni. Arra vonatkozóan, hogy hányan és kik voltak a bokrétások „mesterei”, csupán egyetlen nevet találtam. Pálffy Csaba kutató Kiss Istvánné Tóth (Kakkó) Erzsébettel készített táncéleti gyűjtése jegyzeteiben (Pálffy Cs. 1953. EA 5834) említi, hogy Örszi néni Bruckner Jenő „jobb keze” volt a Gyöngyösbokrétában, a „táncok, nóták ismerője, tanítója”. Az 1885-ben született asszony (a gyűjtéskor a feljegyzés szerint 68 éves) a századforduló táján élte ifjú éveit, ez a táncélet szempontjából a legaktívabb periódus volt egy hagyományos közösségben. Ebből arra következtethetünk, hogy a boldogi mártogatós az 1900-as évek elején még élt az emberek lábán. Szintén itt olvashatjuk, hogy fiatal korában a „lassusban csak a legények táncoltak”, amit már nem tudnak eljáráni és akkor sem mindenki tudta. Ez a kis tánc történeti adalék arra enged következtetni, hogy valamikor létezett Boldogon verbunk is, amelyet a páros friss követett, hasonlóan más Galga menti

falvak, a dunai dialektus táncgyományához. A dunai lassú csárdások az egész dialektusterületen nagyon hasonlóak, jóformán kettes csárdásból, lábhangsúlytól független, lépésekből álló páros forgásból, illetve területtől függően kar alatti kiforgásból, rövid időre párelengedésből, „csalogatásból” állnak. A filmen látható boldogi lassú csárdás ettől igen eltérő képet mutat: hiányzik a páros forgás, a Galga mentére jellemző párelengedés, csupán egy bevezető funkciójú egyes csárdásból és egy sajátos dinamikájú kettes csárdásból áll. Mivel a lassú tempójú csárdás a visszaemlékezés alapján gyakorlatilag verbunk lehetett, 1931-ben, az öregek által rekonstruált frissre támaszkodva, valószínűleg „kreatáltak” egy (ezért is) nagyon egységes, de a környékbeliektől teljesen eltérő lassú csárdást a fiatal kiválasztottak számára, amelyhez hozzátették annak a néhány idős embernek az emlékezetéből előcsalt, „mártogatós” nevezett bukós motívumait, akiket sikerült felkutatni. Így került aztán ez a Gyöngyösbokréta műsorlapjaira a „boldogi mártogatós”, amely egyaránt jelentette a lassú és a friss csárdást is, noha a táncfolk-

loristák a bukós, mártogatós megnevezés alatt mindig csupán a friss tételt értik.

Miért volt erre szükség? Azért, mert a falu előtt egy olyan lehetőség nyílt meg 1931-ben, amely Bruckner Jenő álmainak beteljesülését jelentette; amellyel faluja évtizedekre hírnevet szerezhetett, és amely előbb-utóbb anyagi hasznot is hozhatott a főként summásságból élő lakosság számára. A színes, még élő népviselet adott volt, erre a néprajzkutatók is felfigyeltek, a szokásokat, dalokat még ismerték, viszont ez nem volt elég egy színházi szerepléshez. Hiba lett volna egy ilyen lehetőséget elszalasztani. A budapesti színpadi produkcióhoz látványos, lendületes tánra volt szükség. A táncot még ismerő idősök felkutatásával, azok tudásával és a fiatalok betanításával a hiányt pótolni tudták, a műsor összeállt. A fergeteges műorszám mindig óriási sikert aratott, Bruckner számítása „bejött”, hírnevet szereztek, így a falu az elkövetkező egy évtizedben jelentős fejlődésen ment keresztül.

Kijelenthetjük, hogy a filmen látható tánc nagyrészt a Gyöngyösbokréta mozgalomnak köszönheti fennmaradását, és an-

nak egységesítő nyomait ötven év múltán is magán viselte. Ha a bokréta nem jelentett volna egy „perspektívát” a falu vezetőinek a szemében, akkor az a kevés táncos tudás is elveszett volna, amivel aztán – még ha újragondolt formában is – a boldogi fiatalok oly nagy sikert arattak 1931 és 1946 között. Kakkó Örzsi néni-vel és a többi „névtelen” idős boldogi emberrel együtt ez a tudás a sírba szállt volna. Elgondolkodtató, hogy vajon milyen lehetett a boldogi mártogatós a fénykorában, a XIX. század második felében. Érdekes lenne elmélyedni abban is, hogy vajon milyen okokra vezethető vissza a hagyományos táncok eltűnése egy viszonylag rövid időtartam, húsz-harminc év alatt. Milyen társadalomtörténeti okokra vezethető vissza, hogy a tánc hagyományozó-dása hirtelen megszakadt, az idős korosztály, a XIX. század végén születettek által ismert táncok a fiatalok, az 1910-es, '20-as években születettek számára már ismeretlenek voltak? Vajon az első világháború vagy a századfordulós tengerentúli kivándorlás az oka, hogy egy „táncos” generáció kimaradt és nem vitte tovább a régiek tudását vagy csupán egy természetes folyamat, a polgárosodás eredménye?

Végezetül álljon itt egy-két kérdés, amelyen minden „kuriózumok után kutató” táncosnak érdemes elgondolkodnia! Autentikusnak, hagyományosnak, újratanulásra méltónak tekinthető-e mindaz, amelyet a „nagyok” több ezer méternyi szalagon rögzítettek? Értelmezhető-e helyesen a látottak, ha a mozgóképen kívül más egyéb forrás alig vagy nem áll rendelkezésünkre egy táncgyűjtés kapcsán?

Ha minden kérdésre nincs is felelet, de arra, hogy miért is olyan egyedi és különleges az 1981-ben rögzített boldogi tánc, megkaptam a választ. A válasz után kutatva egy falu története és vele együtt egy egész korszak tárult fel előttem. A két világháború közti időszak, amikor a szegénységben, elmaradottságban élő falvak vezetői abban látták a kitorési és megélhetési lehetőséget, ha büszkén képviselik és bemutatják élő vagy feltámasztott, esetleg kitárolt hagyományait olyan társadalmi csoportok előtt, akik a „Csonka-Magyarországon” rácsodálkoznak azok ideologizált értékeire, „ösiségére”, „nemzeti mivoltára”, „magyarságára”.

Képet kaptam egy mozgalomról és annak hatásáról, amelynek ma is sokat köszönhetünk, talán többet is, mint gondolnánk.

Hudákné Farkas Sára

(A folkMAGazin jubileumi szakkollegiat-pályázatán díjazott munka rövidített változata)

Bibliográfia

- Borovszky Samu: Magyarország vármegyéi és városai I-II. Pest-Pilis-Solt- Kiskun vármegye képekben. Budapest, 1910.
- Bruckner Jenő: A nagybőjt temetése a Pest megyei Boldogon. *Ethnographia* 44. 1933.66-68.
- Bruckner Jenő: Boldog község monográfiája. Kézirat 1931-35.
- Cs. Schwalm Edit: Boldogi népszokások. In: Bereznai Zsuzsanna (szerk.): *Tanulmányok Boldog történetéből és néprajzából*. Eger, TIT Heves megyei szervezete, 1990. 27-46.
- Cs. Schwalm Edit: Boldog. *Tájház. Tájak-Korok-Múzeumok kiskönyvtára* 392. TKM, 1990.
- Fejős Zoltán: Boldog képek. Néprajzi Múzeum, Budapest, 2005.
- Gönyey Sándor: A Gyöngyös-bokréta története. Kézirat. 1957 után.
- Gönyey Sándor: Gyermekjátékok. Kézirat EA 5440.
- Gönyey Sándor: Tánclista a Galga mentéről. Kézirat EA 5417.
- Kepesné Tóth Katalin (szerk.): Örökség. Boldog község néprajzi értékei. Boldog, 2009.
- Kerékgyártó Adrienne: Hajviselet Boldogon. *Néprajzi Értesítő XXV.* (3-4) 1933. 86-88.
- Maác László: Parkszínpad helyett: A boldogi bokréta. *Táncművészet* 1982/11. 4-6.
- Paládi-Kovács Attila: Palóc kirajzások. In: Bakó Ferenc (szerk.): *Palócok I. kötet*. Eger, 1989. 169-212.
- Palotay Gertrúd: Lakodalmi torták Boldogon. *Néprajzi Értesítő XXI.* 1929. 113-114.
- Paulini Béla (szerk.): Gyöngyösbokréta. Budapest, 1937.
- Pálfi Csaba: A Gyöngyösbokréta története. *Táncudományi Tanulmányok* 1970.
- Pálfi Csaba: Táncélet kutatás. Kézirat. 1953. EA 5834.
- Szántó Lóránt: Boldog község történetéből. In: Bereznai Zsuzsanna (szerk.): *Tanulmányok Boldog történetéből és néprajzából*. Eger, TIT Heves megyei szervezete 1990. 4-26.
- Tóth Szilvia: Boldog község népviselete. A menyasszony és menyecske viseletek. Kézirat. Esztergom, 1994.
- Ujvári Ferenc: Boldog község népviselete. In: *Petercsák Tivadar (szerk.): Néprajzi dolgozatok Heves megyéből*. Heves Megyei Múzeumok Igazgatósága. 1986. 87-91.
- Ujvári Ferenc: Boldog község népviselete. Kézirat Gödöllő, 1978.
- Ujváry Ferenc: Boldog község népművészete. Kézirat. 1979.
- Ujváry Ferenc: Boldog község népszokásai. Kézirat. Gödöllő, 1981. EA 21271
- Ujváry Ferenc: Kiárusított népművészet? *Táncművészet* 1983/2. 16.
- Ujváry Ferenc: A Gyöngyösbokréta boldogi csoportjának története. *Táncművészeti dokumentumok* 1982. 59-95.
- Ujváriné Kerékgyártó Adrienne: Boldog község népének viselete. *Népünk és nyelvünk*. 8 (5) 1936.65-74.
- Ujváry Ferenc: Idegenforgalmi vendégház Boldogon. Kézirat. Gödöllő, 1985.

Filmek

- A magyar falu művészete (1937.) rendezte: Icsy Rezső
Boldog (1981.) MTA ZTI Ft.1094.
Magyar falu (1935.) rendezte: Kandó László
Magyar táncok, gyöngyösbokréta (1936.) rendezte: Paulini Béla

ENGLISH TABLE OF CONTENTS

Page 3 Thoughts after the second round of the *Páva* – Hungarian TV’s folk talent show. The first televised Páva Hungarian talent contests were held in 1969/70, 1977, 1981, 1983. In 2012 a new Páva folk talent contest series was televised and brought unexpectedly large TV audiences, so another round was scheduled and completed early this year. The 2014 series was also highly successful with an unprecedented number of Hungarian viewers. The 2012 and 2014 Páva series used the contemporary mainstream TV talent contest/reality-show-with-judges format. Of course there has been controversy surrounding use of this style of show. However, instead of promoting mainstream international style popular music – these program series promote authentic style Hungarian folk dance and music – making this genre available to a much wider audience via Hungarian television. By Agócs Gergely – Páva’s professional coordinator.

Page 6 Folk Tradition – a Hungarian Heritage House program fostering talent in the folk arts. Having won 8 million forints support funding in 2014 from the National Talent Program, HHH has initiated programs including folk dance, folk music, folk tales and oral traditions, handicrafts. 8 programs including camps and workshops have been organized for supporting talented elementary and secondary school youngsters to practice and further their knowledge in these areas. 7 programs for adults – supporting teachers and practicing folk artists working in these areas – have also been developed and initiated. Report by Sándor Ildikó.

Page 7 The Bihari Ensemble was in Istanbul, Turkey at the beginning of August to participate in the *Büyükçekmece International Culture and Arts Festival* – along with dance groups from 24 countries and 1000 participants. Bihari had 5 performances and participated in two parades during the 8 day festival. *Büyükçekmece* is located some 40 km from Istanbul. Bihari’s performances presented dances from Szatmár, Rábaköz, Székelyföld, Kalotaszeg and Southern Slovakia regions. Report by Barcsay Zsombor.

Page 10 The many faceted Kiss Ferenc will celebrate his 60th birthday on October 25th at “BMC” in Budapest’s 9th district with a concert with many friends and his group the Etnofon Zenei Társulás, along with a new recording. Kiss Ferenc is a **composer, folk musician, music publisher, ethnographer, writer, poet, free thinker**; he composes music for film, for kids, for grownups and lately refers to himself as ‘sound architect’. Here Ferenc looks back

on his career to date – telling about his years with the *Vízöntő*, Kolinda, Etnofon groups, his work with the Bihari Dance Ensemble, choreographer Novák Ferenc, with Makovecz Imre on the Hungarian pavilion for the 1992 Seville World Expo and establishing Etnofon record label and publisher. His current projects are the 7 Towers Festival (with the Fonó), and a music production: *Leánydicsérő*. Discography and bio information included. Interview by Küttel Dávid.

Page 13 On September 18, 2014 the *Guzsalyas Dance House at Marczibányi tér* Cultural Center in Budapest celebrates its 25 year anniversary. When the former Tatros Band – Kerényi Róbert (flutes), Sitkéri Zoltán (flute), Horváth Gyula (koboz, hit cello), Sándor Ildikó (voice) – started the dance house, they decided to concentrate on music and dances from two regions: Gyimes and Moldavia. Then the popularity of dances and music from those regions soared. Hosting the celebration are: Somos, Fanfara Complexa, Szigony, Tatros, Kőketánc bands. Also joining the celebration: Zurgó, Berka, Tázló, Csürentő, Mentés Másként, Édes Málé, Fakutya and Csángálók; with guests Dresch Mihály, Vizedi Balázs, Bolya Mátyás, Szalóki Ági, Balogh Edina and Boka Gábor’s Lopótök Theatre.

Page 14 The *Izmény Székely [tradition preserving] Ensemble* was founded by *Csiszér Ambrusné Margitka* in 1970 for the occasion of the 10th anniversary celebration of the *Izmény Agricultural Cooperative*. With her direction the group remained together, became one of Hungary’s well known tradition preserving groups and is still together. Margitka and her family are Hungarian Székely people from Bukovina. *Izmény* is one of the villages in Hungary where the Hungarians expelled from Bukovina in the early 1940s, were permitted to finally settle. The *Izmény* group performs the authentic dances and folk traditions of the Bukovina Székely people. In this interview we learn about Margitka’s life and work with the group. Interview by Kóka Rozália – for her series on outstanding personalities dedicated to preserving tradition.

Page 18 List of dance houses and dance courses for the 2014–2015 season

Page 22 *Kunkovác László’s book Pásztorberek [Herders]* is a photograph-centered album with short concise ethnographic descriptions describing the pictures. The book provides an authentic portrait of the herders’ life today as seen from the inside; documenting primarily the life

of herders of the Hungarian plains region (the *Alföld*). Highly recommended by Agócs Gergely. *Kunkovác László: Pásztorberek*. In Hungarian. 2013. Cser Kiadó. Budapest, Hungary. ISBN: 9789632783369

Page 34 *Traditional Hungarian Kitchen: Körös Valley Part I. The Szarvas Region*. The farming communities of Hungary’s Szarvas region have been inhabited by both Hungarians and Slovaks for centuries. The local cuisine is a mixture of both gastronomical traditions. Typical to this area are: *brindza*, caraway, *haluska* (noodles or dumplings with cabbage, etc), meat stews (*pörkölt*), great sausages, mutton, pork, poultry and fish. The soup for celebrations is traditionally chicken soup with vinegar and thickened with sour cream. Recipes provided are: Szarvas wedding soup for 100, potato soup, mutton stew with millet, Szarvas thin sausages, *brindza* cottage cheese and *kapusznika* or *lekvárnika* – a large baked pancake shape dough folded and filled with cabbage or plum jam. By Juhász Katalin. Source: *Forschner Rudolf: A Körös-völgye, Szarvas gasztronómiaja*. Budapest, Planétás, 2005.

Sue Foy

(More English summaries of the articles in this issue and in previous issues can be found at www.folkmagazin.hu)

folkMAGazin

2014/4, XXI. évfolyam, 4. szám
Megjelenik évente 6+1 alkalommal

Kiadja a Táncház Alapítvány
Alapítványi gondnok: Nagy Zoltán
Kuratóriumi tagok: Sándor Ildikó, P. Vas János

Felelős szerkesztő: Grozdits Károly
Tervező-szerkesztő: Berán István

Munkatársak:

Bede Judit, Gósi Anett,
Juhász Katalin, Kóka Rozália,
Juhos Kiss Sándor, Széki Soós János

Budapest, I. ker., Szilágyi Dezső tér 6.

Levél cím: 1255 Budapest, Pf. 153

Tel./fax: (36.1) 214-3521

folkmagazin@mail.datanet.hu

www.folkmagazin.hu

Porszinter Nyomda

Tel.: 1/388-7632

ISSN - 1218 - 912X

Országos terjesztés: Lapker Zrt.

Bankszámla-szám: 11701004-20171625

Külföldről: OTP I. ker. fiók,

1013 Budapest, Alagút u. 3. Hungary
Táncház Alapítvány (B.I.C.) OTPVHUB
HU55 11701004 20171625 00000000

Támogatónk a Nemzeti Kulturális Alap
Folyóirat-kiadás Kollégiuma

Hátsó borító: Menyecskek, nyári ünneplőben. Boldog, 1925. (fotó: Gönyey Sándor, Néprajzi Múzeum, F 55955)

Néptáncosok
Kellékboltja

2004 óta

divatban
maradni

KANTUS	5000 Ft-tól
SZOKNYA	3000 Ft-tól
KÖTÉNYEK	1600 Ft-tól
INGVALLAK	4000 Ft-tól
FEJKENDŐ	900 Ft-tól

Néptáncosok kellékboltja
1137 Budapest, Katona József u. 21
www.neptancokellek.hu

Szerzők:
Tatarskai László és János
2011, Szabadterti Néprajzi Múzeum

5 999548 111840

20144

FOLKMAĞAZIN

nka
Nemzeti Kulturális Alap